

Soňa Vancáková

RODINY V NÚDZI

WYDAWNICTWO „EDUCATOR”
Częstochowa 2014

Rodiny v núdzi

Autor:

Mgr. Soňa Vancáková

Teologická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku,
Hlavná 89, 041 21 Košice, Slovakia

Recenzenti:

Ks. prof. dr hab. Piotr Morciniec

*Uniwersytet Opolski
Instytut Nauk o Rodzinie
Katedra Bioetyki i Etyki Społecznej*

Mgr. Ján Knapík, PhD.

*Katolícka univerzita v Ružomberku
Teologická fakulta
Katedra spoločenských vied*

CD-ROM; 1. vydanie; náklad 100 ks

Rozsah: 5,03AH

WYDAWNICTWO „EDUCATOR”

Akademia Polonijna w Częstochowie, ul. Pułaskiego 4/6, 42-200 Częstochowa
tel.: + 48 (0) 34 368 42 15; fax.: + 48 (0) 34 324 96 62

ISBN 978-83-7542-104-0

Obsah

ZOZNAM SKRATIEK	3
ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV, SCHÉM A PRÍLOH.....	4
ÚVOD.....	6
1 PRÁCA S CHUDOBNÝMI.....	8
1.1 VIDIEŤ CHUDOBNÉHO A MILOVAŤ HO.....	10
1.2 SPÔSOB A MOTÍVY POMOCI	12
1.3 ZDROJE	14
1.4 SOLIDARITA S CHUDOBNÝMI.....	19
2 TRETÍ SEKTOR	21
2.1 TRETÍ SEKTOR V ZAHRANIČÍ.....	23
2.2 TRETÍ SEKTOR NA SLOVENSKU	25
2.3 CHUDOBA A SOCIÁLNE UČENIE CÍRKVI	26
2.4 SVÄTÍ A ICH POSTOJ K CHUDOBNÝM.....	28
3 OBČIANSKE ZDRUŽENIE MAJÁK NÁDEJE	31
3.1 ZAMERANIE ZDRUŽENIA.....	31
3.2 POSKYTOVATELIA POMOCI.....	34
3.3 RODINY V NÚDZI AKO ADRESÁTI POMOCI.....	36
3.4 RODINNÝ STRES A STRATÉGIA ZVLÁDANIA ZÁŤAŽE V RODINE	40
3.5 OSAMELÉ MATKY S DEŤMI AKO ADRESÁTI POMOCI	42
4 ČINNOSŤ ZDRUŽENIA MAJÁK NÁDEJE.....	46
4.1 FINANČNÁ A MATERIÁLNA POMOC	48
4.2 POTRAVINOVÁ POMOC	50
4.3 AKTIVITY VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACEJ OBLASTI.....	51
4.4 POSKYTOVANIE SOCIÁLNEHO PORADENSTVA	55
4.5 APOŠTOLÁT V ZDRUŽENÍ.....	57
5 VÝSLEDKY A VÍZIA ZDRUŽENIA.....	60
5.1 DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY V ZDRUŽENÍ.....	60
5.2 PERSPEKTÍVA DO BUDÚCNOSTI.....	64

6	KVANTITATÍVNY PRIESKUM	66
6.1	METODOLÓGIA PRÁCE.....	66
6.2	CHARAKTERISTIKA SÚBORU RESPONDENTOV – VZORKA PRIESKUMU	66
6.3	VYHODNOTENIE DOTAZNÍKA.....	67
6.4	INTERPRETÁCIA VÝSKUMNÝCH ÚDAJOV	78
	ZÁVER	80
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	81

Zoznam skratiek

CIV	Caritas in veritate
DCE	Deus caritas est
Dt	Deuteronómium
IUVENTA	Slovenský inštitút mládeže
Jak	Jakubov list
Jn	Evanjelium podľa Jána
KKC	Katechizmus Katolíckej Cirkvi
Lk	Evanjelium podľa Lukáša
MČ	Mestská časť
Mt	Evanjelium podľa Matúša
OSN	Organizácia spojených národov
OD	Obchodný dom
OZ	Občianske združenie
SBS	Strážna bezpečnostná služba
SDB	Saleziáni don Bosca
SOU	Stredné odborné učilište
SPP	Slovenský plynárenský priemysel
SS	Spe salvi
SŠ	Stredná škola
TF	Teologická fakulta
ŤZP	Ťažké zdravotné postihnutie
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základná škola
ŽSR	Železnice Slovenskej republiky

Zoznam tabuliek, grafov, schém a príloh

Tabuľka 1 Charakteristické znaky chudobných rodín	12
Tabuľka 2 Vyhodnotenie vlastných zdrojov	16
Tabuľka 3 Zapojenie krajín v medzinárodnom porovnávacom projekte	24
Tabuľka 4 Hlavné odvetvia činnosti	24
Tabuľka 5 Prehľad úloh	38
Tabuľka 6 Prehľad rodín s deťmi v Majáku nádeje	61
Tabuľka 7 Prehľad schválených projektov	61
Tabuľka 8 Prehľad detských táborov	62
Tabuľka 9 Prehľad formačných stretnutí pre mládež	62
Tabuľka 10 Prehľad tvorivých dielní	63
Tabuľka 11 Prehľad poskytnutých prospechových štipendií	64
Tabuľka 12 Charakteristika súboru podľa pohlavia rodičov	67
Tabuľka 13 Charakteristika súboru podľa veku rodičov	68
Tabuľka 14 Rodinný stav rodičov	69
Tabuľka 15 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie rodičov	70
Tabuľka 16 Zamestnanie rodičov	71
Tabuľka 17 Prehľad zamestnaní matiek	72
Tabuľka 18 Prehľad zamestnaní otcov	73
Tabuľka 19 Početnosť rodín	73
Tabuľka 20 Vek detí respondentov	74
Tabuľka 21 Ťažké zdravotné postihnutie (ŤZP) v rodine	75
Tabuľka 22 Priemerný mesačný príjem rodiny	76
Tabuľka 23 Lokalita bydliska	76
Tabuľka 24 Bývanie respondentov	77
Graf 1 Charakteristika súboru podľa pohlavia rodičov	67
Graf 2 Charakteristika súboru podľa veku matiek	68
Graf 3 Charakteristika súboru podľa veku otcov	68
Graf 4 Rodinný stav matiek	69
Graf 5 Rodinný stav otcov	69
Graf 6 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matiek	70
Graf 7 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otcov	70
Graf 8 Zamestnanie matiek	71
Graf 9 Zamestnanie otcov	72
Graf 10 Počet detí v rodine	74
Graf 11 Ťažké zdravotné postihnutie v rodine	75
Graf 12 Lokalita bydliska	77
Schéma 1 Mentálny obraz s názvom podpora k zmene	18
Schéma 2 Vytvorenie mentálneho obrazu spoločenského kapitálu	18
Schéma 3 Reaktivita na stres	41
Schéma 5 Poskytovanie pomoci rodinám v núdzi v OZ Maják nádeje	47
Príloha 1 Fotografie z potravinovej zbierky	86
Príloha 2 Fotografie z detských táborov	87
Príloha 3 Fotografie z formačných stretnutí mladých	88
Príloha 4 Fotografie z uskutočnených projektov	89

Príloha 5 Fotografie z tvorivých dielní	90
Príloha 6 Fotografie z cirkevnej ZŠ v Košiciach	92
Príloha 7 Tabuľka hodnotenia zdrojov	93

Úvod

Medzi typické črty súčasnej spoločnosti patrí rýchle zväčšovanie priepasti medzi bohatými a chudobnými. Mnohé rodiny nachádzajúce sa v stave hmotnej alebo sociálnej núdze prežívajú pocit straty zmyslu života. Osamelé matky s deťmi, viacpočetné rodiny, vdovy s malými deťmi, dlhodobo nezamestnaní sú často deprimovaní a strácajú pocit vlastnej hodnoty.

K napísaniu publikácie viedli autorku osobné skúsenosti s rodinami v hmotnej a sociálnej núdzi. Týmto rodinám pomáhala viac rokov individuálne. V apríli 2010 sa rozhodla inštitucionalizovať svoju pomoc a spolu s ďalšími členmi založili občianske združenie Maják nádeje so sídlom v Košiciach. Združenie vzniklo ako odozva na potreby rodín v núdzi.

Publikácia sa dotýka problému chudoby a sociálneho vylúčenia. Zároveň ponúka vnímanie chudobného ako bytosti, ktorá túži po dôstojnosti napriek svojej ťažkej situácii.

Cieľom vedeckej monografie je identifikovať situáciu rodín žijúcich v krízových životných situáciách a prehľadne spracovať jednotlivé znaky, ktoré ich charakterizujú. Zároveň zhodnotiť situáciu rodín v núdzi a posúdiť, či je nevyhnutná pomoc od štátu a neziskového sektora.

Monografia pozostáva zo šiestich kapitol. Prvá kapitola hovorí všeobecne o práci s chudobnými, o solidarite k nim, motívoch pomoci a zdrojoch. Druhá kapitola sa venuje tretiemu sektoru u nás a v zahraničí. Hlavnou náplňou tretej kapitoly je občianske združenie Maják nádeje a adresáti, ktorým venuje svoju pomoc. Konkrétna činnosť OZ Maják nádeje, zameraná na zmierňovanie a odstraňovanie sociálneho vylúčenia rodín je podrobne opísaná v štvrtej kapitole. Piata kapitola predstavuje dosiahnuté výsledky združenia za štyri roky svojej činnosti. Osobitným prínosom je predstavenie jednotlivých činností a aktivít v rôznych oblastiach, v ktorých združenie ponúklo svoju pomoc rodinám ako aj vízia združenia do budúcnosti. V poslednej kapitole sú uvedené výsledky kvantitatívneho prieskumu, ktorý skúmal situáciu, v akej sa nachádzajú rodiny, ktoré požiadali OZ Maják nádeje o poskytnutie pomoci.

Autorka čerpala z diel domácich autorov, hlavne od Mydlíkovej – Gymerovej *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Z diel zahraničných autorov najčastejšie čerpala od Bechyňovej *Sanace rodiny*, Marynowicz *Praca socjalno wychowawcza z rodziną niepełną*, od Matyas z knihy *Dziecinstwo w kryzysie*, Payne *Mosty z chudoby* a mnohých ďalších

autorov.

PodĎakovanie patrí všetkým členom OZ Maják nádeje za službu chudobným bez nároku na odmenu, ale aj všetkým, ktorí združeniu pomáhajú naplňovať jeho ciele rôznymi formami pomoci. Osobitné podĎakovanie patrí biskupom košickej arcidiecézy, ktorí občianske združenie Maják nádeje sprevádzajú a podporujú.

1 Práca s chudobnými

V súčasnosti sa chudobným venuje Charita, rôzne občianske združenia a dobrovoľníci, ktorí tvoria tretí sektor.

Ak hovoríme o kresťanskom živote, chudoba sa v ňom môže prejavovať dvomi spôsobmi. Podľa Boublíka je potrebné, aby určitý druh chudoby bol prítomný v živote všetkých ľudí. Duch chudoby je neodmysliteľnou súčasťou života viery a zaväzuje nás, aby sme náplň svojho života nevideli len v honbe za majetkom ale vo vytváraní hodnôt, ktoré môžu premôcť i smrť a preniknúť do večnosti.¹

V súčasnosti je chudoba celosvetovým problémom. Dávno neplatí, že sa chudoba týka len krajín „tretieho sveta“. Takmer všetky krajiny priznávajú existenciu chudobných domácností v populácii. Chudobu je potrebné vnímať komplexne, pretože sa prejavuje vo všetkých sférach života človeka a zanecháva v človeku často pocit šliapania po jeho dôstojnosti.

Sociálnym indikátorom na meranie chudoby je nezamestnanosť a následné vylúčenie z trhu práce, nízka úroveň vzdelania, nízky štandard bývania, ale aj veľkosť rodiny. Najviac ohrozené sú neúplné rodiny s deťmi. Riziko chudoby sa zvyšuje, ak sú v rodine členovia závislí na alkohole alebo drogách a na čele rodiny stojí žena. Žena sa oveľa ťažšie uplatní na trhu práce ako muž a ak sa jej to podarí, následne má aj nižší príjem.

Chudoba je sprievodným javom dlhodobej nezamestnanosti. Dôsledky nezamestnanosti sa prejavujú vo všetkých oblastiach života človeka a vedú často k sociálnej izolácii. Tieto dôsledky sú ekonomické, psychické, zdravotné, sociálne, spoločenské ale aj eticko – morálne.

Medzi najzávažnejšie **sociálne dôsledky** patria:

- zníženie sociálneho statusu,
- narušenie rodinných a interpersonálnych vzťahov,
- vplyv na životnú úroveň,
- sociálna deviácia,
- sociálna izolácia a vylúčenie zo sociálnych sietí.

¹ Porov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*. Svitavy : TRINITAS, 2002, s. 267.

Z výskumov vyplýva, že väčšina zdravotných problémov, ktoré sa vyskytujú u dlhodobo nezamestnaného človeka je najčastejšie zapríčinená stresom. Nezamestnaná osoba stráca zmysel života a často aj vlastnú hodnotu.²

Mnohé z rodín ktoré má OZ Maják nádeje vo svojej databáze prežívajú pocit straty zmyslu života. Tí, ktorí sú dlhodobo nezamestnaní a nemajú ani vyhliadky na prácu z dôvodu nízkeho vzdelania, sú deprimovaní a strácajú pocit vlastnej hodnoty. Ak sa k tomu pridá samota a absencia širšej rodiny alebo priateľov, zdravotné problémy na seba nedajú dlho čakať. Občianske združenie Maják nádeje poskytlo pomoc matke, ktorá sa psychicky zrútila z neúnosnej rodinnej situácie, tiež žene, ktorá následkom absencie základných životných potrieb „získala“ diagnózu únavového syndrómu. Mladá matka s dieťaťom, ktorá býva aktuálne v Krízovom centre je v hlbokej depresii. Jej vyhliadky na prácu sú minimálne. Napriek výučnému listu čašníčky ju nikde nechcú zamestnať, pretože v čase choroby dieťaťa jej nemá kto pomôcť.

Pri práci s chudobnými máme dve možnosti a to byť tu **pre chudobného** a byť tu **s chudobným**. Pre bohatého je charita vždy iba dobrodružstvom. Bohatý pomáha chudobnému vždy iba ako bohatý, no nikdy nezdieľa jeho postavenie s ním. Táto pomoc z výšky môže chudobného viac degradovať a robiť ho nepríjemne závislým. Je potrebné si uvedomiť, že byť s chudobným je oveľa viac ako dať chlieb chudobnému.

Ak chceme byť úprimní musíme si priznať, že ani schopnosť človeka byť s chudobným, alebo dať chlieb chudobnému, postavenie chudobného nerieši. Žiaden sociálny systém, akokoľvek bol sociálny nedokázal vyriešiť problém chudoby komplexne. Platia tu Ježišove slová: Chudobných máte vždy medzi sebou (Jn 12, 8). Napriek tomu, že sa ľudstvo od čias Ježiša posunulo technicky neuveriteľne dopredu, táto výpoveď stále platí. Uvedomujeme si, že problém chudoby nezávisí od technickej vyspelosti alebo zaostalosti človeka, ale od jeho mentálneho nastavenia. Zdá sa, že človek nikdy nedokázal a nedokáže vyvážené vlastniť.³

Cenné sú slová II. Vatikánskeho koncilu ktorý hovorí, že človek ktorý užíva bohatstvá, má pokladať veci, ktoré oprávnené vlastní nielen za svoje, ale aj za spoločné v tom zmysle, že môžu byť na osoh nie len jemu ale aj iným. Preto sú ľudia povinní pomáhať chudobným, a to nielen zo svojho prebytku.⁴

²Porov. LEŠKOVÁ, L. Chudoba a jej dôsledky na dôstojný život človeka. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009, s. 74 – 77.

³Porov. JUHÁS, V. Človek medzi homo cultus a homo technicus. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009, s. 46 – 48.

⁴ Porov. UHÁĽ, M. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice : Typo press, 2006, s. 20.

Chudobní si nezaslúžia len náš súcit a útrpnosť. Zaslúžia sa aj náš obdiv. Cantalamessa nazýva chudobných skutočnými hrdinami ľudstva. Každoročne sa udeľujú medaily, Nobelove ceny a iné rôzne ocenenia pre výnimočných. Každý rok sa zvyšujú najzbytočnejšie rekordy. Žiadna odmena však nie je pre chudobných. A predsa, keby sme boli schopní vidieť ich celoživotnú výdrž, výkony najslávnejších pretekárov by sa nám popri nich zdali ako detské hračky. Možno by bolo na mieste zaviesť prémiiu za chudobu, ako existuje prémia za mier. Určite nie preto, aby ľudia chceli byť chudobní, ale preto aby sme poznali a ocenili, čo chudobní napriek svojej chudobe dokážu. Aby sme poznali ich neuveriteľnú trpezlivosť, ich skryté hrdinstvo napriek celej hmotnej a mravnej biede, ktorej sú vystavení.⁵

Medzi takéto hrdinstvo isto patrí aj život jednej mladej rodiny, ktorú máme v databáze združenia. Matka vyrastala v detskom domove a rodičov nepozná. Nemá nikoho blízkeho, na koho by sa v ťažkostiach mohla obrátiť o pomoc. Rodina má dve malé deti. Z finančných dôvodov matka bývala najprv v Krízovom centre, neskôr sa chcela osamostatniť a prenajali si jednoizbový byt.

Táto mladá rodina žije v chudobe – bez práčky, bez kuchynského stola, skrine...veci odkladajú do postele. Napriek tomu sa nevzdávajú, nesťažujú a sú radi, že dokážu ako tak fungovať samostatne.

Dekrét o charitatívnej službe hovorí o tom, že každému človeku sa má poskytnúť všetko, čo potrebuje k dôstojnému životu, teda jedlo, bezpečnosť, pokoj, práca, kultúra a výchova. Koľko rodín však tieto základné potreby nemá k dispozícii. Práve z tohto dôvodu kresťan pamätá nielen na svoje potreby, ale aj na potreby tých ktorí sú v núdzi a nevlastnia nič.⁶

1.1 Vidieť chudobného a milovať ho

Často krát sa snažíme vložiť medzi seba a chudobných dvojité sklo. Účinok tohto dvojitého okna je ten, že všetko tlmí, otupuje, akoby obaľuje vatou. Vidíme, ako chudobní volajú z obrazovky, na stránkach novín a časopisov, vidíme ich v pohybe, ale ich volanie dolieha k nám ako z veľkej diaľky. Nepreniká k nám do srdca. Chránime sa pred nimi. A preto prvý krok, ktorý odporúča urobiť Cantalamessa vo vzťahu k chudobným je zbaviť sa tohto dvojitého okna ľahostajnosti a necitlivosti. Znamená to „pustiť si chudobných na

⁵ Porov. CANTALAMESSA, R. *Chudoba*. Bratislava : SERAFÍN, 1999, s. 17.

⁶ Porov. Porov. JURKO, J. Sociálne postavenie človeka a jeho ľudská dôstojnosť v Dekréte o charitatívnej službe v Košickej arcidiecéze. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010, s. 29.

telo“, všimnúť si ich. Existencia chudobných, ako píše Pavol VI. v *Evangelica testificatio*, je naliehavá výzva k zmene postojov a mentality. Volanie chudobných nás učí burcovať naše svedomie, aby sme videli drámu biedy a požiadavky sociálnej spravodlivosti.⁷

Je ľahké milovať tých, čo nás milujú, dávať tým, čo nám dávajú, no milovať tých, ktorí sú biedni, cudzí, často zašpinení, milovať ich takých akí sú, to nám dá zabráť, tomu sa musíme učiť vždy znova a znova. Cantalamessa hovorí, že milovať chudobných znamená predovšetkým uznávať ich dôstojnosť. A práve preto že nemajú tituly, žiari z nich podstatná dôstojnosť ľudskej osoby. Milovať chudobných znamená prosiť ich o odpustenie. Odpustenie preto, lebo sme k nim nedokázali vychádzať s radosťou, lebo sme si udržiavali bezpečnú vzdialenosť medzi nimi a sebou, o odpustenie, že naše rozhorčenie o nespravodlivosti je len teoretické a pasívne a tiež preto, lebo sme o nich hovorili zle.

Chudobní nepotrebujú naše dobré city, ale naše činy. To, čo máme a môžeme urobiť pre chudobných sa dá zhrnúť do troch slov: milovať ich, pomáhať im a hlásať im radostnú zvesť.⁸

Sú naozaj situácie, keď sú schopnosti členov združenia limitované a ostáva ponúknuť „len“ nádej, že Boh nikdy človeka neopustí. Táto nádej v Božiu prítomnosť v našich problémoch a ťažkostiach je najväčším pokladom, ktorý môžeme získať.

Chudobní nám môžu zjavovať Boha. Môžu byť cestou ako nájsť Krista. Pri kontakte s chudobnými sa nám naraz rozplynú naše falošné istoty a naše falošné bytie, ktoré sme si v sebe vytvorili, sa nám ukáže prázdne. Ak máme v srdci len trošku odvahy a duchovného nepokoja, odsúdime sa sami. Sme však blízko toho, aby sme vnímali hlas Pravdy. Veľmi skoro sa nám podarí uvedomiť si, že Ježiš má záľubu v chudobných a sám hovorí o totožnosti medzi sebou a chudobnými: „Bol som hladný a dali ste mi jesť... bol som nahý a zaodeli ste ma. Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste to urobili (Porov. Mt 25, 35 – 40). Podľa týchto slov sa Ježiš skrýva v tých, ktorí sú hladní, nahý, uväznení...“⁹

⁷ Porov. CANTALAMESSA, R. *Chudoba*. Bratislava : SERAFÍN, 1999, s. 9.

⁸ Porov. CANTALAMESSA, R. *Chudoba*, s. 16 – 17.

⁹ Porov. CONGAR, Y. *Za Církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelství, 1995, s. 102 – 104.

1.2 Spôsob a motívy pomoci

Ak uvažujeme o sociálnej pomoci odkázaným, potrebujeme hľadať odpovede na štyri základné otázky:

1. **Komu** ponúknuť pomoc?
2. **Kedy** ponúknuť pomoc?
3. **Prečo** ponúknuť pomoc?
4. **Ako** ponúknuť pomoc?

Pomoc by nemala byť poskytnutá ani skoro ale ani oneskorene. Má byť poskytnutá včas. Vždy potrebujeme zohľadniť naliehavosť situácie aj to, či si rodina zmobilizovaním svojich síl dokáže pomôcť svojpomocne. Je potrebné brať do úvahy všetky zistené skutočnosti a posúdiť, či situácia, v ktorej sa rodina nachádza vyžaduje nejakú intervenciu. Rozlíšenie potrebnosti je vždy citlivý moment pri posudzovaní požiadaviek rodiny. Nie každý, kto o pomoc žiada, ju skutočne potrebuje. Dôležitý je aj výber pomoci.¹⁰

V nasledujúcej časti sú zhrnuté základné charakteristiky chudobných rodín (viď Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Charakteristické znaky chudobných rodín ¹¹

CHUDOBA
➤ Iba jeden rodič je ekonomicky aktívny. ➤ Jeden príjem sa musí podeliť na počet členov rodiny, teda mnohohodtná rodina často trpí chudobou. ➤ Nezostávajú prostriedky na zdravé stravovanie – je ohrozený zdravý vývin detí. ➤ Obmedzené prostriedky na vzdelanie a kultúru (pravdepodobný medzi generačný prenos chudoby pre nedostatok vzdelania). ➤ Stále odmietanie napr. nového oblečenia môže viesť ku frustrácií detí a k pocitu menejcennosti. ➤ Rodina si nemôže dovoliť oddych, dovolenku (exklúzia rodiny). ➤ Pre matku obmedzené možnosti kariérneho rastu a z toho vyplývajúce dôsledky: 1. nízky základ do dôchodku, 2. nevyužitie vzdelanie matky, 3. pretrvávajúca chudoba po celý život. ➤ Rodičia sú nútení pracovať aj počas dôchodku. ➤ Na trhu nie sú pre mnohohodtné rodiny vhodné byty, autá ani cenovo prístupné služby podporujúce rodiny.

Ak chceme hovoriť o motívoch pomoci, môžeme zadefinovať motív ako vnútornú

¹⁰ Porov. LEŠKOVÁ, L. Legislatívne východiská sociálnej pomoci a jej súčasné riešenie formou dávky v hmotnej núdzi. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010, s. 54.

¹¹ Porov. TRNOVEC, S. Sú deti príčinou chudoby, alebo bohatstva? In *Rodina v súčasnom svete*. Bratislava : 2008, s. 27

psychickú silu, ktorá človeka vedome, ale aj nevedome povzbudzuje k činnosti.¹²

Ak chceme hovoriť o dobrovoľníkoch, ako **motivátor** môžeme označiť: zmysluplné vyplnenie času, snaha nadviazať sociálny kontakt, mať pocit užitočnosti, pocit potreby pomáhať iným, urobiť niekoho šťastným, vytvárať si nové vzťahy, mať pocit naplnenia, potreba sebarealizácie a možnosti prejavovať svoje schopnosti.

Je potrebné si uvedomiť aj existenciu **negatívnych motívov dobrovoľníkov**:

- súcit, ktorý vedie k degradácii klienta;
- služba prameniaca z pocitu povinnosti;
- neprimeraná zvedavosť;
- osobné nešťastie s ktorým si dobrovoľník nevie dať rady a preto hľadá svoju rovnováhu v službe;
- osamelosť a z toho prameniaca túžba po priateľstve;
- nedostatok sebaúcty a s ním spojená túžba spoznať ešte úbohejších ľudí;
- panovačnosť a túžba ovládať iných.

Pokiaľ je nebezpečný motív veľmi silný, môže silne poškodiť klienta a vzťahy medzi členmi dobrovoľníckeho tímu.¹³

Pomocou štatistických analýz boli vymedzené tri základné motivácie, ktoré vedú jednotlivcov k dobrovoľníctvu. Tieto motivácie sa navzájom prelínajú, ale pritom niektorá z nich môže byť prevládajúca .

1. Konvenčná – normatívna motivácia

Táto motivácia sa opiera o princípy kresťanskej morálky a o vštepované predstavy o správnom spôsobe života. Dobrovoľníkmi sa títo jedinci stávajú preto, lebo je správne konať dobro. K dobrovoľníctvu jedinca vedú morálne normy z jeho okolia, hlavne vplyv výchovy a rodiny. Konvenčná motivácia má najbližšie k občianskej výpomoci v rodine a najbližšej prirodzenej komunite .

2. Recipročná motivácia

Pri recipročnej motivácii dobrovoľník v dobrovoľnej činnosti hľadá prvky, ktoré by boli užitočné aj pre neho samého aj pre iných. Prostredníctvom tejto činnosti získava nové skúsenosti a nadväzuje nové kontakty. Recipročná motivácia má najbližšie k vzájomne prospešnému dobrovoľníctvu.

3. Nerozvinutá motivácia

¹² Porov. MYDLÍKOVÁ, E. – GYMERSKÁ, M. – KOPCOVÁ, E. - VASKA, L. *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Bratislava: ASSP, 2006, s. 28.

¹³ Porov. TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 46.

Dobrovoľník je presvedčený o zmysluplnosti a význame dobrovoľnej práce a má pocit, že sa podieľa na šírení dobrej myšlienky. Má najbližšie k verejne prospešnému dobrovoľníctvu.¹⁴ Na Slovensku sa stretávame s tromi základnými typmi dobrovoľníkov:

1. ľudia pracujúci v organizácii bez akejkoľvek finančnej náhrady a kompenzácie;
2. odborníci, ktorí poskytujú vysoko špecializované služby, a ktorí sú ohodnotení kompenzáciou vo forme finančnej odmeny;
3. členovia správnych rád mimovládnych organizácií.¹⁵

1.3 Zdroje

Chudobu môžeme chápať ako život jednotlivca bez prístupu k zdrojom. Payne delí zdroje na:

- finančné,
- emocionálne,
- mentálne,
- duchovné,
- fyzické,
- podporné systémy,
- vzťahy / životné vzory,
- znalosť nepísaných pravidiel,
- techniky prekonávania ťažkostí.¹⁶

1. Finančné zdroje – znamená to mať peniaze na nákup tovaru a služieb. O chudobe sa obyčajne uvažuje ako o nedostatku finančných zdrojov. Pravdou však je, že schopnosť vymaniť sa z chudoby nezávisí len od finančných zdrojov, ale omnoho viac od ostatných zdrojov, ktoré má alebo nemá jednotlivec.

2. Emocionálne zdroje – patria k vnútorným zdrojom. Zaraďujeme tu vytrvalosť, húževnatosť a uskutočňovanie volieb. Emocionálne zdroje sú zo všetkých zdrojov najdôležitejšie, pretože umožňujú jednotlivcovi vymaniť sa zo vzorcov, ktoré sú dlhodobo zabehané. Je to schopnosť ovládať sa a v neprijemných situáciách sa neuchyľovať k seba

¹⁴ Porov. TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 47.

¹⁵ Porov. MYDLÍKOVÁ, E. – GYMERSKÁ, M. – KOPCOVÁ, E. - VASKA, L. *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Bratislava: ASSP, 2006, s. 8.

¹⁶ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s.r.o., 2010, s. 17.

deštruktívnemu správaniu.

3. Mentálne zdroje – k nim patria duševné vlohy a nadobudnuté schopnosti (čítanie, písanie, počítanie), ktoré sú potrebné pre každodenný život. Ak jedinec vlastní mentálne zdroje, má výhodu, pretože má prístup k informáciám z bezplatných zdrojov a aspoň čiastočne je sebestačný.¹⁷

4. Duchovné zdroje – vďaka týmto zdrojom jedinec vníma sám seba ako schopnú bytosť, ktorá má svoju hodnotu a nie ako zbytočného a beznádejného človeka. Je to viera v Boží plán – vyššiu moc a zmysel života. Tieto vlastnosti prinášajú nádej.

5. Fyzické zdroje – je schopnosť pohybu a fyzické zdravie. Dobré zdravie je základom mnohých aktivít. Naopak – choroba je stresujúci faktor.¹⁸

6. Podporné systémy (spoločenská podpora) – sú externé zdroje. Patrí tu rodina a priatelia, ktorých má jedinec k dispozícii v prípade potreby. Tieto zdroje sa netýkajú len finančnej alebo citovej podpory, ale slúžia aj pri sprostredkovaní vedomostí. Napr. ako sa dostať na vysokú školu? Kto nám pomôže s vyplnením žiadosti do zamestnania?

7. Vzťahy / životné vzory – každý má nejaký vzor. Ide len o to, či náš vzor je vhodný a prospešný. Znamená to byť v kontakte s vhodnými dospelými, ktorí sa v prípade ťažkostí neuchylujú k seba deštruktívnemu správaniu.

8. Znalosť nepísaných pravidiel – je nevyhnutná pre život v každej spoločenskej vrstve. Tieto nepísané pravidlá existujú medzi bohatými, v strednej vrstve, aj u chudobných. Sú to nevyslovené zásady, ktoré určujú do akej spoločenskej vrstvy jedinec patrí. Vo všetkých spoločenských triedach platí - ak sa chcem posunúť z jednej vrstvy do druhej, potrebujem partnera (alebo mentora) ktorý pochádza z danej triedy a ktorý bude pôsobiť ako náš vzor a naučí nás nepísané pravidlá.

9. Techniky prekonávania ťažkostí – patrí tu schopnosť odosobniť sa od problému.¹⁹

De Vol k zdrojom ešte pridáva nasledovné tri:

10. Formálny jazykový štýl – sú to jazykové schopnosti, slovná zásoba, ktoré umožňujú uspieť človeku v školskom a pracovnom prostredí.

11. Bezúhonnosť a dôvera – dôvera súvisí s bezpečím. Cítim sa v prítomnosti

¹⁷ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s. r.o., 2010, s. 17 – 18.

¹⁸ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Úvod do základov sociálnej práce*. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2008, s. 61.

¹⁹ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s. r.o., 2010, s. 19.

druhej osoby bezpečne?

12. Motivácia a vytrvalosť – patrí tu dostatočná energia a chuť k tvorbe realizácii plánov a uskutočňovaniu osobných zmien.²⁰

Ak pracujeme s chudobnými, je potrebné vyhodnotiť vlastné zdroje (pozri Tabuľka 2) – každá rodina svoje zdroje. Nasledujúcim krokom môže byť zistenie, ktoré zdroje rodine chýbajú, ktoré sú slabé a následne je vhodné plánovite pracovať na budovaní zdrojov, ako aj vypracovať podporu k zmene.

Tabuľka 2 Vyhodnotenie vlastných zdrojov²¹

Zdroje	1. veľmi nízke	2.	3.	4.	5. dostatočné
Finančné					
Emocionálne					
Mentálne					
Duchovné					
Fyzické					
Podporné systémy (spoločenská podpora)					
Vzťahy / životné vzory					
Znalosť nepísaných pravidiel strednej triedy					
Formálny jazykový štýl					
Bezúhonnosť a dôvera					
Motivácia a vytrvalosť					

Budovanie zdrojov je však v praxi veľmi náročné. Keby to bolo ľahké, chudoba by vôbec neexistovala. S chudobnými však môžeme hľadať spôsoby, ako sa dajú budovať jednotlivé zdroje. Pri budovaní zdrojov De Vol odporúča pamätať na tri veci:

1. Potrebujeme sa snažiť vybudovať všetky zdroje – až vtedy bude náš život vyvážený. Niektorí ľudia majú dostatok finančných prostriedkov, ale chýbajú im emocionálne zdroje – zle vychádzajú s inými ľuďmi. Zdroje u týchto ľudí nie sú v rovnováhe.

2. Potrebujeme si uvedomiť, že máme sklon sa zameriavať na zdroje, ktoré sú v našich životoch silne zastúpené. Ak rozvíjame len zdroje, ktorých máme dostatok, máme istotu, že dosiahneme úspech. Potrebujeme sa však zamerať hlavne na budovanie zdrojov, ktoré u nás absentujú, alebo sú veľmi slabé. Je potrebné sústrediť sa nie na najľahšiu oblasť, ale na tú, ktorú potrebujeme rozvinúť a ktorá nám prinesie najväčší osoh.

3. Chudoba nie je zapríčinená len ľuďmi, ktorí v nej žijú. Zapríčiňujú ju aj

²⁰ Porov. DE VOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010, s. 64.

²¹ PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s. r.o., 2010. s. 21.

Vzťahový kapitál (vytvorenie mentálneho obrazu spoločenského kapitálu)

Táto technika je vhodná pre vytvorenie predstavy klientov o spoločenskom kapitále, ktorý majú k dispozícii. Nakreslíme veľký kruh a v ňom menší. Stred kruhu predstavuje klienta. Kruh rozdelíme na 8 častí a ku každej priradíme názov: domácnosť, širšia rodina, priatelia, práca, škola, náboženská skupina, inštitúcie (úrady), kluby a organizácie. Do jednotlivých častí koláča klient vpíše mená ľudí, ktorí figurujú v jeho živote v danej oblasti. Do vnútorného kruhu napíše ľudí, s ktorými vytvoril vzťahy (pozri Schéma 2).

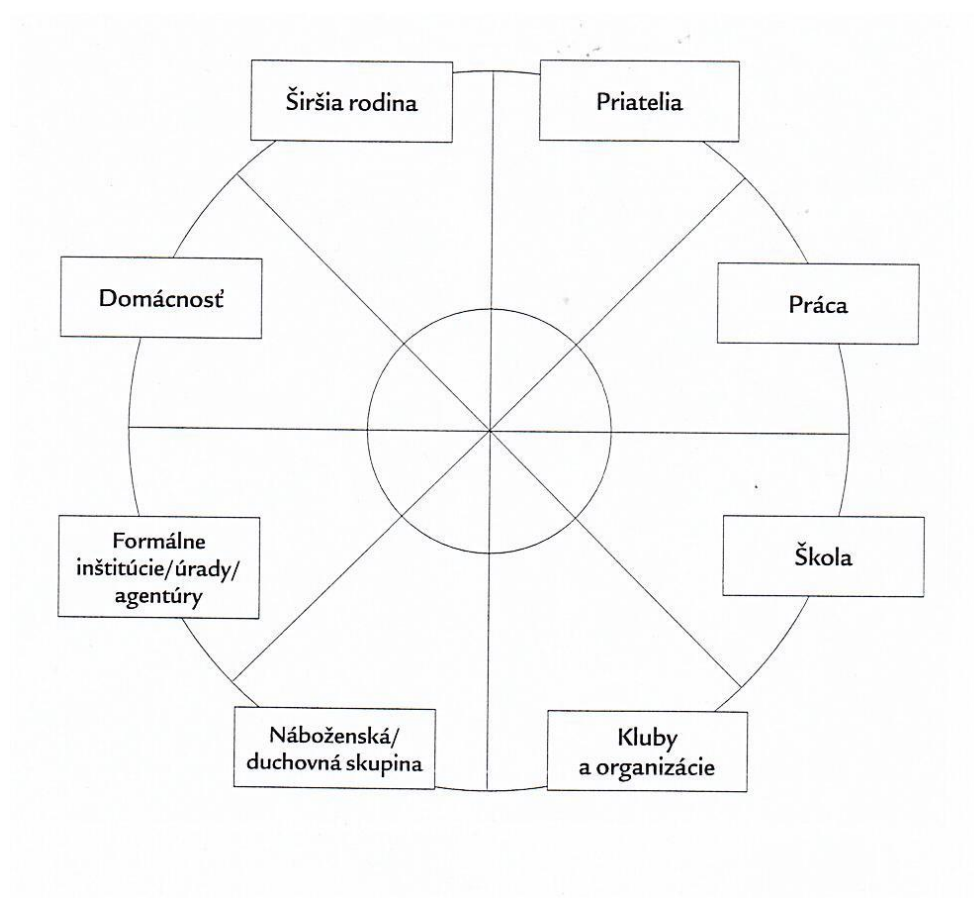

Schéma 2 Vytvorenie mentálneho obrazu spoločenského kapitálu ²⁶

²⁵ DE VOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010, s. 128.

²⁶ Porov. DE VOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010, s. 68.

1.4 Solidarita s chudobnými

Solidarita nie je len forma pomoci štátu voči núdznym, ale túto formu má preukazovať každý človek, pretože to vychádza z morálneho zákona a ten nás učí vidieť v každom núdznom človeku blížneho, ktorému je potrebné pomôcť. Solidarita je totiž skutočná morálna čnosť, nie iba neurčitý súcit alebo povrchná citlivosť voči zlu blížnych. Naopak, je to pevné rozhodnutie angažovať sa za dobro všetkých a každého jedného, pretože všetci sme zodpovední za všetkých.²⁷

Okrem solidarity bohatého s chudobným existuje aj forma vzájomnej solidarity medzi chudobnými. Je prirodzené, že táto forma solidarity sa prejavuje v rodinách. Očakáva sa, že členovia rodín pomôžu tomu, kto sa prechodne ocitne v núdzi.²⁸ Dlhú dobu bola rodina jediným miestom, kde sa mohla prejavovať medzi generačná solidarita. Aj v súčasnosti je medzi generačná solidarita veľmi silná. Generácie si navzájom poskytujú tri typy pomoci:

1. finančná pomoc,
2. výpomoc v domácnosti (stráženie detí),
3. sociálna pomoc (vybavovanie úradných záležitostí).²⁹

Žiaľ v našom občianskom združení sa stretávame často so situáciami, keď širšia rodina nepreukáže pomoc ani v tých najťažších prípadoch. Je to napríklad v rodine s tromi deťmi, kde obaja rodičia naraz stratili zamestnanie a kvôli neschopnosti platiť byt stratili v krátkom čase aj podnájom. Rodina s deťmi sa ocitla na ulici. Napriek žijúcim rodičom a súrodencom, nik nebol ochotný rodine pomôcť a zobrať ju k sebe. Dcére sme vybavili internát a financujeme ho. Rodina nakoniec prespávala v jednoizbovom byte u susedov. V súčasnosti s pomocou matkinej sestry vyplatili nový podnájom, ale ich situácia zďaleka nie je vyriešená.

Deliť sa o to, čo máme s chudobnými ľuďmi – to je prejav evanjeliovej chudoby. Sloboda od naviazanosti na veci spôsobuje, že sa vieme ochotne podeliť s chudobnými

²⁷ Porov. ČERVENÝ, J. Neznámi dobrovoľníci. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 7.

²⁸ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Úvod do základov sociálnej práce*. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2008, s. 52.

²⁹ Porov. MONTOUSSÉ, M. – RENOARD, G. *Přehled sociologie*. Praha : PORTÁL, 2005, s. 287.

o to čo máme. Čím väčšia by bola naša naviazanosť na peniaze a veci, ktoré vlastníme, tým ťažšie by sme sa o ne delili s inými (ak by sme sa vôbec podeliť vedeli). Ochota deliť sa je dar. Keď sa delíme s chudobnými, delíme sa s Ježišom, ktorý hovorí: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste to urobili“ (Mt 25, 40). Keby sme odmietali pomôcť človekovi, ktorý nás o to prosí, boli by sme v rozpore s povolaním kresťana, hovorí Augustín.

Koncil nám pripomína, že sme nielen povinní sa deliť s chudobnými o to, čo máme, ale sme povinní aj hľadať s nimi kontakt. Cieľom tohto kontaktu je preukazovať chudobným solidaritu. Tu sa môžeme pýtať: S ktorými chudobnými máme mať solidaritu? Nejde o ľudí, ktorí s vystretou rukou prosia o materiálnu pomoc. Pod pojmom chudobný treba chápať aj ľudí, ktorí sú depresívni, zdravotne postihnutí, závislí na alkohole a drogách, alebo psychicky chorí. Ak sa budeme spájať s takýmito chudobnými, budeme osobitnými svedkami pre tento svet. Dnes nikoho neudivíme technickými úspechmi a schopnosťami. Dnes môžeme udiviť svet našou láskou – láskou ktorá je nezištná, obetavá, láskou, ktorá dáva všetko a nežiada ako protislužbu nič.³⁰ Žiaden kresťan nemôže povedať, že utrpenie iných ľudí sa ho netýka.

Princíp solidarity riadi sociálne vzťahy členov Cirkvi, ktorá vyvíja charitatívnu činnosť a ňou sa usiluje o to, aby sociálne odkázaní ľudia mali zabezpečené všetky nevyhnutné prostriedky na dôstojný život. Tento princíp takisto pomáha veriacim pochopiť, ako majú lepšie uplatňovať hlavné prikázanie lásky v konkrétnych situáciách života.³¹

Ako možno nájsť najlepší spôsob na prejavenie solidarity? Je to pomoc, ktorá pomáha inému aj k spáse – pomoc z lásky. Tak ako ju prejavovala bl. Matka Tereza. Jej činnosť bola prejavom solidarity z lásky, v ktorej prejavovala svoju silnú vieru v Kristovu lásku. V lásku, ktorá odmení každé nezištne prejavené dobro. A práve to mení srdcia aj duše.³²

³⁰ Porov. AUGUSTYN, J. *Evanjeliové rady...nielen pre rehoľníkov*. Trnava : Dobrá kniha, 2005. s. 29 – 30:

³¹ Porov. JURKO, J. Sociálne postavenie človeka a jeho ľudská dôstojnosť v Dekréte o charitatívnej službe v Košickej arcidiecéze. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010, s. 29.

³² Porov. UHÁL, M. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice : Typo press, 2006, s. 96.

2 Tretí sektor

Tretí sektor poskytuje rôzne služby a jeho cieľom je pozitívna zmena v živote človeka. Inštitúcie, ktoré tvoria neziskový sektor vyplňajú svojou činnosťou oblasť, ktorú nepokrýva štát. Ich účelom je teda dopĺňať činnosť. Z hľadiska terminológie sa používajú termíny ako neziskový, tretí, občiansky, charitatívny, mimovládny, doplnkový, dobrovoľnícky sektor.

Tretí sektor sa často stará o to, o čo sa vláda starať nechce a čo je pre podnikateľov nezaujímavé z hľadiska zisku.³³

Salamon a Anheier, ktorí sa v medzinárodnom výskumnom projekte zaoberali komparáciou tretieho sektora v 32 krajinách sveta, charakterizovali **5 základných znakov tretieho sektora**:

1. formálna štruktúra,
2. neštátny charakter,
3. neziskovosť,
4. nezávislosť,
5. dobrovoľnícky charakter³⁴.

Sociálny sektor môžeme rozdeliť z hľadiska riadenia na podskupiny:

- sociálne služby (ktoré spadajú do riadenia štátnej správy);
- inštitúcie zriaďované štátom (Odbor práce a sociálnych vecí, školstva, mládeže...);
- organizácie zriaďované obcami (Domovy pre seniorov, Ústavy sociálnej starostlivosti, Azylové domy...);
- neštátne (neziskové) organizácie, ktoré vznikli podľa zákona o združovaní občanov, alebo zákona o nadáciách (občianske združenia, účelové zariadenia Cirkvi, nadácie, nadačné fondy).

Na rozdiel od spoločnosti, spoločenstva alebo rodiny, ktoré sú tradičné sociálne celky, je organizácia založená účelovo. Rôzne organizácie majú rozličné poslanie a činnosti a tak vytvárajú sociálnu sieť, alebo sociálny sektor.³⁵

³³ Porov. HRUBALA, J. – HANDIAK, P. – MACHALOVÁ, V. *Právo a neziskový sektor na Slovensku*. Bratislava : SPACE, 1999. s 11.

³⁴ Porov. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. *Tretí sektor a mimovládne organizácie*. Banská Bystrica : PF UMB, 2009, s. 22.

³⁵ Porov. MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003, s. 332 – 333.

Tretí sektor v demokratickej spoločnosti plní úlohu tretieho piliera demokracie spolu s parlamentným pluralizmom a slobodným trhom. Tretí sektor tvoria právnické osoby (združenia, nadácie, hnutia, neinvestičné fondy a pod.), ktoré nevznikli za účelom podnikania. Neziskové organizácie, ktoré pôsobia v sociálnej sfére delíme na dve skupiny podľa kritéria globálneho charakteru poslania:

- **verejnoprospešné organizácie**, ktoré sú založené za účelom uspokojovania potrieb verejnosti (Slovenský červený kríž, Slovenská katolícka charita...),
- **vzájomne prospešné organizácie**, ktoré organizujú svojich členov na základe spoločného záujmu, potreby, alebo postihnutia (Slovenská humanitná rada – SHR ...).³⁶

Poskytovanie sociálnych služieb sa podstatne líši od podnikania alebo iných oblastí riadenia. Matoušek zdôrazňuje, že cieľom a zmyslom inštitúcií ktoré poskytujú sociálnu prácu je pozitívna zmena v živote človeka. Sociálna práca je teda nástrojom zmeny.³⁷

Ak hovoríme o treťom sektore, je dobré sa zmieniť o **dobrovoľníctve**. Dobrovoľník je človek, ktorý sa z vlastnej vôle rozhodol venovať svoj čas a schopnosti v prospech iných ľudí, bez nároku na odmenu. Z toho vyplýva, že hlavnou motiváciou dobrovoľníka je ochota slúžiť iným. Tu je potrebné si všimnúť a rozlišovať, aby naša služba nebola iba vlastnou sebarealizáciou. Ak sa snažíme osvojovať si kresťanský pohľad na život a nasledovať život Ježiša Krista, vykročíme od seba k iným s motívom meniť sa a pripodobňovať Niekomu, kto nás presahuje.³⁸

Dobrovoľníctvo môžeme rozdeliť na:

- **Dobrovoľné zapojenie pri jedno rázových akciách** (kampane, zbierky, benefičné koncerty...), ktoré sa uskutočňujú raz alebo viackrát v roku.
- **Dlhodobá dobrovoľnícka pomoc** poskytovaná opakovane a pravidelne (napr. 3 hodiny jeden krát do týždňa počas celého roka). Tu sa oplatí mať dohodu o spolupráci medzi dobrovoľníkom a organizáciou, kde sú upravené záväzky, práva a povinnosti oboch strán.
- **Dobrovoľná služba** je to dobrovoľný záväzok sa dlhodobo venovať dobrovoľnej práci (napr. niekoľko mesiacov alebo rokov – obyčajne mimo svojej krajiny).

³⁶ Porov. JUSKO, P. *Sociálna politika pre sociálnych a misijných pracovníkov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2004, s. 30.

³⁷ Porov. MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003, s. 329.

³⁸ Porov. JAMBOROVÁ, R. Profil dobrovoľníka v projekte Sára – odbremeňovacia služba pre rodinu. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sára Salkaházy*. Košice : VIENALA, 2011, s. 68.

Významnú úlohu tu kraje príprava dobrovoľníka na jeho misiu, včítane nákladov spojených s poistením, vyslaním a cestou.³⁹

Dobrovoľníctvo zahrňuje nielen činnosť na miestnej a národnej úrovni, ale aj medzinárodné programy. Dobrovoľníci hrajú nezanedbateľnú úlohu v humanitárnych programoch OSN, v obrane ľudských práv, v zvyšovaní gramotnosti a ochrany životného prostredia.

2.1 *Tretí sektor v zahraničí*

Dobrovoľníctvo v **Severnej Amerike** má silnú tradíciu. Veľká časť obyvateľov Spojených štátov a Kanady vníma potrebu robiť niečo pre druhých, aj keď nie sú napojení na žiadnu konkrétnu organizáciu. Výskumy ukazujú, že dnes sa v USA do dobrovoľníckej činnosti zapája 20% populácie. V Kanade je to až 25% obyvateľstva. V týchto krajinách je zvykom, že každá dobrovoľná iniciatíva je podporovaná významnými osobnosťami politického a cirkevného života.

Dobrovoľníctvo v **Európe** sa odvíja od práce cirkevných charitatívnych organizácií. V **Nemecku** získalo dobrovoľníctvo charakter nového sociálneho hnutia. Táto krajina je najaktívnejšou vo výmene dobrovoľníkov (vysielanie a prijímanie dobrovoľníkov). **Francúzsko** má v dobrovoľníctve iné pozície ako ostatné krajiny. Má minimálny priestor pre verejný sektor. Najčastejšie sa tu stretávame s dobrovoľníkmi v oblasti športu, kultúry a rekreačných aktivít. Okolo 20% dobrovoľníkov pôsobí vo vzdelávaní a výskume a len 13% pracuje v dobročinnnej starostlivosti zameranej napr. na seniorov a bezdomovcov. Medzi krajiny s dlhou tradíciou dobrovoľníctva patrí **Veľká Británia**. Vláda podporuje dobrovoľníctvo rôznymi iniciatívami, pričom veľký dôraz kladie na propagáciu dobrovoľníctva medzi mládežou.

Krajina s tradične rozvinutým zmyslom pre vzájomnú pomoc je **Holandsko**. Skupiny občanov tu založili svojpomocné programy. Vznikli nové druhy dobrovoľníctva, ako je napr. pomoc bezdomovcom prostredníctvom priateľského vzťahu s dobrovoľníkom, alebo pomoc pre ľudí infikovaných HIV.⁴⁰

V roku 1990 prebiehal medzinárodný porovnávací projekt, ktorý mal za úlohu:

- vyhodnotiť prínos neziskových organizácií pre spoločnosť;

³⁹ Porov. TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 40.

⁴⁰ Porov. TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 24 - 26.

➤ vysvetliť súčasný stav tretieho sektora a identifikovať faktory, ktoré brzdia alebo podporujú jeho vývoj;

➤ podporiť vznik výskumných odborných kapacít v jednotlivých krajinách, schopných pokračovať v týchto aktivitách aj v budúcnosti.

V prvej etape projektu sa doň zapojilo 8 krajín, v druhej etape až 22 krajín z celého sveta (pozri Tabuľka 3).

Tabuľka 3 Zapojenie krajín v medzinárodnom porovnávacom projekte ⁴¹

Západná Európa	Stredná a Východná Európa	Ďalšie rozvinuté krajiny	Južná Amerika
Holandsko	Česká republika	Austrália	Argentína
Írsko	Maďarsko	Spojené štáty americké	Peru
Belgicko	Slovensko	Izrael	Brazília
Veľká Británia	Rumunsko	Japonsko	Kolumbia
Nemecko			Mexiko
Španielsko			
Rakúsko			
Fínsko			
Francúzsko			

Autori porovnávacieho výskumu rozdelili register organizácií do 12 skupín podľa Medzinárodnej klasifikácie neziskových organizácií. Neziskový sektor sa člení podľa ICNPO do nasledovných ekonomických odvetví (viď Tabuľka 4).

Tabuľka 4 Hlavné odvetvia činnosti ⁴²

Kód ICNPO	Hlavné odvetvia činnosti
1	Kultúra a rekreácia
2	Vzdelávanie a výskum
3	Zdravotná starostlivosť
4	Sociálne služby
5	Životné prostredie
6	Rozvoj a bývanie
7	Obhajoba práv skupín a jednotlivcov
8	Dobročinnosť
9	Medzinárodné organizácie
10	Cirkvi a náboženské spoločnosti
11	Podnikateľské a profesijné združenia, odbory
12	Ostatné organizácie, inde nezaraďené

⁴¹ Porov. WOLEKOVÁ, H. – PETRÁŠOVÁ, A. *Neziskový sektor na Slovensku – ekonomická analýza*. Bratislava : SPACE, 2000, s. 7 – 8.

⁴² WOLEKOVÁ, H. – PETRÁŠOVÁ, A. *Neziskový sektor na Slovensku – ekonomická analýza*., s. 36.

2.2 Tretí sektor na Slovensku

Medzi tretí sektor patria aj občianske združenia. Činnosť občianskeho združenia Maják nádeje je popísaná v kapitole 3.

Slovenský neziskový sektor je z ekonomického hľadiska menej rozvinutý ako jeho stredoeurópski susedia Česká republika a Maďarsko. Dôvodom sú pokusy postkomunistických vlád zachovať centralizovanú štátnu kontrolu, ktorá slovenskému neziskovému sektoru zabráňovala poskytovať kľúčové sociálne služby. Napriek tomu slovenský neziskový sektor je životaschopný. Slovenské neziskové organizácie vyvinuli dôveryhodný, jednotný a flexibilný mechanizmus občianskeho vzdelávania, ako aj občianskej participácie a zásadne prispel k demokratickému vývoju v našej krajine.

Z Medzinárodnej porovnávacej štúdie uskutočnenej v roku 2006, ktorá hodnotila 22 krajín z celého sveta, vyplynuli štyri zistenia, ktoré sa týkali rozsahu, štruktúry, financovania a roly neziskového sektora na Slovensku:

1. Neziskový sektor sa stáva stále rastúcou ekonomickou silou.
2. Je jeden z menších neziskových sektorov v Strednej a Východnej Európe.
3. Prevala kultúry a voľno časových aktivít (športové a rekreačné).
4. Najväčšie príjmy sú z poplatkov, nie z dobročinnosti či z verejných zdrojov.

Možno povedať, že hoci je rola neziskového sektora na Slovensku v poskytovaní sociálnych služieb obmedzená, neziskové organizácie sú životaschopné pri obhajovaní práv občanov. Je pravdepodobné, že tieto organizácie si svoju špecifickú úlohu pri transformácii demokracie budú schopné udržať aj v budúcnosti.⁴³

Na Slovensku je zapojenie do dobrovoľných aktivít na nízkej úrovni. Zmenu prináša rozširujúce sa povedomie o dobrovoľníctve a neustále pribúdajúci počet neziskových organizácií, ktoré začínajú vnímať dobrovoľníkov ako trvalý zdroj pomoci a nových podnetov. Zmenu prináša aj propagácia dobrovoľníctva v spoločnosti a spolupráca s ostatnými organizáciami, ktoré využívajú službu dobrovoľníkov. Rok 2011 bol vyhlásený za medzinárodný rok dobrovoľníctva. Boli vypísané mnohé granty na dobrovoľné programy a pripravené množstvo aktivít, ktoré priblížili dobrovoľníctvo verejnosti.⁴⁴

⁴³ Porov. WOLEKOVÁ, H. – PETRÁŠOVÁ, A. *Neziskový sektor na Slovensku – ekonomická analýza*. s. 12 – 28.

⁴⁴ Porov. TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 31.

Aj v dnešnej dobe nájdeme mnohých núdznych, ktorí čakajú na pomoc a mnoho nezamestnaných, hľadajúcich prácu. V sociálnych princípoch je morálna požiadavka, ktorá sa týka osobného konania jednotlivcov, pretože sú prvými a nenahraditeľnými subjektmi, ktoré sú zodpovedné za sociálny život na každej úrovni. Mnohí veriaci laici z vlastnej iniciatívy spolupracujú so svojimi spoluobčanmi. Ich úlohou je vstupovať do časných skutočností s kresťanskou angažovanosťou a ukázať sa v nich svedkami a tvorcami pokoja a spravodlivosti.⁴⁵

Existuje mnoho spolkov s charitatívnym zameraním, ktoré vykonávajú dobročinnú činnosť pre chudobných a sociálne odkázaných. Dobročinné cirkevné inštitúcie poskytujú na rôznych úrovniach pomoc ľuďom v núdzi, najmä tým najchudobnejším. Na Slovensku je najväčšou organizáciou, ktorá ponúka služby ľuďom v núdzi **Slovenská katolícka charita**, ktorá má svoje zariadenie takmer v každom väčšom meste na Slovensku. Medzi ďalšie organizácie, ktoré ponúkajú podobné služby, patrí evanjelická Diakónia alebo pravoslávny Ortodox. K organizáciám s medzinárodnou pôsobnosťou patria Slovenský červený kríž, Unicef, Človek v ohrození a pod.⁴⁶

Charita je pre Cirkev istým druhom dobročinnnej aktivity. Caritas – agapé však súčasne prekračuje hranice Cirkvi. Známe podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi nariaďuje univerzalitu lásky, ktorá sa obracia na človeka v núdzi, na človeka, ktorého sme stretli „náhodou“ (Porov. *Lk 10,31*), nech je to ktokoľvek (*DCE 25*).

Cieľom charity je dobročinnosť, služba a pomoc ľuďom v hmotnej a sociálnej núdzi. Charitatívna činnosť sa snaží zmierňovať utrpenie a núdzu ľudí. „Cirkev nemôže byť nikdy oslobodená od charitatívnej činnosti ako organizovanej aktivity veriacich a na druhej strane nikdy nenastane situácia, v ktorej nebude potrebná služba lásky každého jednotlivého kresťana, pretože človek potrebuje a vždy bude potrebovať lásku“ (*DCE 29*).

2.3 Chudoba a sociálne učenie Cirkvi

Už v Starom zákone nachádzame mnohé zmienky o pomoci chudobným. „Chudobní nebudú bývať v krajine, kde budeš bývať, preto ti nariaďujem, aby si otváral svoju ruku núdznemu a svojmu chudobnému bratovi, ktorý bude s tebou bývať v krajine“ (*Dt 15,11*).

⁴⁵ Porov. KUBOŠ, J. Sociálna zodpovednosť vo vzťahu k základným princípom sociálnej náuky Cirkvi. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 182.

⁴⁶ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (Vybrané kapitoly II)*. Košice : Viena, 2009, s. 94.

Sociálne učenie Cirkvi sa prakticky uplatňuje v charitatívnej činnosti – v pomoci odkázaným a najslabším. Cirkev preukazuje prednostnú lásku k chudobným a núdznym v úsilí o povznesenie ľudskej dôstojnosti. Táto láska sa vyjadruje službou hladujúcim, žobrákom, bezdomovcom, chorým a ľuďom bez výhľadu na lepšiu budúcnosť. Cirkev však neponúka len materiálnu pomoc, ale aj duchovnú posilu a uzdravenie. Táto pomoc je neraz dôležitejšia než materiálna podpora.⁴⁷

Druhý Vatikánsky koncil veľmi otvorene hovorí o probléme chudoby. Celé učenie Ježiša Krista, všetko v evanjeliu, má sociálny podtext. Programom kresťana a jeho životným poslaním je preto služba lásky k druhým, k tým, ktorí sú odkázaní na pomoc.⁴⁸ Láska Cirkvi k chudobným má pôvod v blahoslavenstvách, ale hlavne v Ježišovej chudobe. Sväté Písmo rozlišuje rôzne druhy chudoby, okrem hmotnej aj náboženskú a kultúrnu (KKC 1716).

Pavol VI. v encyklike *Populorum progressio* konštatuje, že svet je chorý. Táto choroba spočíva v nedostatku bratstva medzi ľuďmi a národmi. Pavol VI. hovorí o univerzálnej láske a tiež o sociálnom cítení voči chudobným.⁴⁹

V súčasnej sociálnej situácii vznikli nové druhy charitatívnych aktivít, pričom pápež Benedikt XVI. potvrdzuje to, čo povedal Pápež Ján Pavol II. vo svojej encyklike *Sollicitudo rei socialis*, keď vyhlásil, že Katolícka Cirkev je pripravená spolupracovať s charitatívnymi organizáciami, pretože sme všetci podnecovaní tou istou motiváciou a máme pred sebou ten istý cieľ: humanizmus, ktorý v človeku uznáva pravý Boží obraz.⁵⁰

V encyklike *Dives in misericordia* pápež Ján Pavol II. hovorí o úlohe Cirkvi – ktorou je žiť a ohlasovať Božie milosrdenstvo. Spočíva v milosrdnej láske, ktorá je vo svojej podstate tvorivá a jej základom je to, že nielen obdarúva, ale sa aj dostáva. Darca je ňou obdarovaný od toho, komu ju prejavuje.⁵¹ Cirkev má v tomto svete naliehavú povinnosť prosieť o milosrdenstvo, ako hovorí pápež v encyklike: „Čím viac podlieha vedomie ľudí vplyvom iba svetského zmýšľania a stráca samotný význam slova

⁴⁷ Porov. JURKO, J. Sociálne postavenie človeka a jeho ľudská dôstojnosť v Dekréte o charitatívnej službe v Košickej arcidiecéze. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010, s. 27.

⁴⁸ Porov. JURKO, J. Fenomén chudoby ako výzva k solidarite. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 24.

⁴⁹ Porov. STANČEK, Ľ. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Kňazský seminár J. Vojtaššáka, 2003, s. 249.

⁵⁰ Porov. BUDAYOVÁ Z. Sociálna filozofia Benedikta XVI. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 205.

⁵¹ Porov. KOŠČ, S. *Spoločenské poslanstvo encyklik Jána Pavla II.* Ružomberok : Pedagogická fakulta UMB, 2006, s. 25.

„milosrdenstvo“, čím viac sa vzdáľuje od Boha a tým aj od tajomstva milosrdenstva, tým viac má Cirkev právo a povinnosť mocným hlasom vyzývať Božie milosrdenstvo.⁵²

V encyklike *Centesimus annus* Ján Pavol II. upozorňuje na nutnosť, aby sme sa zbavili takého zmýšľania, ktoré v chudobných vidí akési bremeno a nepríjemných dotieravcov.⁵³

V súčasnosti sa medzi cirkevnými a štátnymi ustanovizňami zrodili a rozrástli nové formy spolupráce, ktoré sa ukázali ako veľmi plodné. Cirkevné ustanovizne vydávaním svedectva o Kristovi môžu obohatiť aj svetské ustanovizne. Aj v katolíckej Cirkvi a iných cirkvách a náboženských spoločenstvách vznikli nové formy charitatívnych aktivít. Sú to formy, v ktorých sa často darí vytvoriť šťastné spojenie medzi charitatívnymi dielami a evanjelizáciou (*DCE* 30).

2.4 Svätí a ich postoj k chudobným

Takmer každý svätý prejavoval svoju lásku k chudobným a chorým. Láska sa nedá zakrývať a prejaví sa v činnosti – je viditeľná pre každého a nezáleží, či je človek, ktorý ju prijíma, je veriaci alebo nie. Svedectvo lásky v konkrétnej službe je najväčšou evanjelizáciou⁵⁴. Životy mnohých svätých oslovili tisíce ľudí práve touto hmatateľnou láskou.

Sv. Vincent de Paul zasvätil celý život službe milosrdnej láske. V jeho spiritualite nachádzame dva póly: Boh a chudobní. Praktika milosrdnej lásky je pre Vincenta tak dôležitá, že kvôli nej sa môže vynechať dokonca aj modlitba. Milosrdná láska je nad všetky pravidlá a je potrebné, aby sa všetky pravidlá riadili podľa nej. Vincent hovorí, že v takomto prípade opúšťame Boha pre Boha. Boh nás volá k modlitbe, ale zároveň nás volá k chudobnému. Uprednostniť v súrom prípade službu chudobným je „opustiť Boha pre Boha“. Heslo sv. Vincenta je jednoznačné: „Služba chudobným musí mať prednosť pred každou vecou.“ Ako protilátku na každú ťažkosť Vincent takisto odporúča službu chudobným.

⁵² ADAM, A. Božie milosrdenstvo ako dôsledok Božej lásky. In *Súčasná formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002, s. 42.

⁵³ Porov. BENEDIKT XVI. *Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k Svetovému dňu pokoja*, 14 [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/?cid=1229881619>.

⁵⁴ Porov. BABJÁK, A. Ohlasovanie evanjelia a teologické vzdelávanie prostredníctvom internetu. Košice : Seminár sv.K.Boromejského v Košiciach, 2008. s. 15.

V blížnych slúžime Ježišovi a preto aj vzťah ku Kristovi je automaticky daný vzťahom k chudobným – či o tom vieme, alebo nie. Sv. Vincent opakuje, že celý náš život je v činnosti, ktorá sa cez chudobných obracia na Ježiša Krista. Ježiš je Boh chudobných.⁵⁵

Príkladom dobročinnnej lásky k chudobným a chorým je aj svätá **Alžbeta Uhorská** – mladá kňažná, ktorá sa vyníma svojou horlivou charitatívnou činnosťou. Vďaka svojmu postaveniu môže pomáhať tým najbiednejším – čo však budí nevôľu jej najbližších. Na hrade Wartburg sledujú jej štedrosť s netlmeným hnevom – Alžbeta je nepriamou obžalobou ich hojnosti a márnotravnosti dvora. Napriek tomu rozdáva svoje šperky, navštevuje chudobných, rozdáva im potraviny a šatstvo. Jej neúnavná služba chudobným a chorým je ovocím jej života modlitby. Všetci vedia, že keď zaklopú na jej dvere, Alžbeta im vždy otvorí. Všetci ju poznajú a počet chudobných, ktorí sa k nej utiekajú každým dňom rastie.⁵⁶ Mladá kňažná mohla uskutočňovať svoju charitatívnu činnosť hlavne v čase veľkého hladu, ktorý zachvátil Durínsko v roku 1225. Do núdzových služieb zadelila skoro celé služobníctvo a sama pomáha vlastnými rukami všade kde môže.⁵⁷ Po smrti svojho manžela je vydedená z hradu a stáva sa prvou členkou tretieho rádu sv. Františka. Zrieka sa všetkého bohatstva, pretože jej poklad je ukrytý inde.

Medzi svätými, ktorí sa neúnavne a s láskou starali o chudobných patrí nesporne aj svätá **Brigita Švédska**. Jedinečná žena, ktorá v 14. storočí bola dvornou dámou a na svet priviedla 8 detí. Brigita spoznala, že všetko bohatstvo, ktoré jej bolo dané má slúžiť tomu, aby ju priviedlo bližšie k Bohu. Keby to tak nebolo, bohatstvo by bolo pre ňu skazou. A preto miernila biedu, kde sa dalo. Slová Brigity majú svoju veľkú váhu aj v dnešných časoch: „Musíme dávať pokiaľ máme, lebo aj my máme štedrého Darcu. Som tu pre chudobných, lebo nemajú inú potechu.“⁵⁸

Ak hovoríme o službe chudobným, nemôžeme nespomenúť ženu, ktorá dostala prívlastok „Matka chudobných“. **Matka Terézia z Kalkaty**, zakladateľka Misionárok lásky. Najväčšia misionárka dvadsiateho storočia. Napodobňujúc milosrdného Samaritána šla všade slúžiť Kristovi v najchudobnejších z chudobných. Matka Terézia ohlasovala evanjelium svojím životom, ktorý obetovala pre chudobných, zároveň však bola ponorená do modlitby. Ako skutočná matka, skláňala sa ku všetkým ktorí trpeli akoukoľvek formou biedy. Mala schopnosť dávať bez vypočítavosti, úplne. Jej život bol radikálnym žitím

⁵⁵ Porov. ZONTÁK, S. Milosrdná láska je bez hraníc. In *Súčasná formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002, s. 49 – 51.

⁵⁶ Porov. ALLOISIO, M. *Svätá Alžbeta Uhorská*. Padova : Dobrá kniha, 1995, s. 88.

⁵⁷ Porov. ALLOISIO, M. *Svätá Alžbeta Uhorská*. s. 58.

⁵⁸ GUNTHEROVA – HAUGOVÁ, B. *Brigita Švédska*. Trnava : SSV, 2009, s. 31.

evanjelia. Upozorňuje nás na najhlbší zmysel služby: skutok hladným, smädným, nahým, cudzincom, chorým (Mt 25, 34 – 36) je skutok lásky samotnému Ježišovi. Matka Terézia „privádzala duše k Bohu a Boha k duším“. Bola misionárkou bez hraníc, bez uprednostňovania. Ak niekoho uprednostňovala, tak to boli jedine tí najchudobnejší.⁵⁹

Zatiaľ čo nás spoločnosť pobáda zhromažďovať materiálne veci, Matka Tereza povzbudzovala tento, svet aby rozmnožoval lásku k chudobným. Ukázala nám že radosť sa nedá kúpiť, ale možno ju získať dávaním lásky a obetovaním života pre blížnych.

⁵⁹ Porov. MATKA TERÉZIA. *Moje tajomstvo – modlím sa*. Bratislava : Lúč, 2007, s. 11 – 16.

3 Občianske združenie Maják nádeje

Vďaka osobným dlhoročným skúsenostiam s rodinami v hmotnej a sociálnej núdzi, bolo založené občianske združenie Maják nádeje.⁶⁰ Občianske združenie bolo zaregistrované Ministerstvom vnútra 16. júna 2010 a patrí medzi neziskové združenia. Pracuje v sociálnej oblasti a celé je preniknuté apoštolským duchom.

Členovia občianskeho združenia si uvedomujú dôležitú úlohu – spájanie svojej viery s konkrétnymi prejavmi lásky človeku v núdzi, tu a teraz. Podľa slov Pavla VI. konajú svoj apoštolát v duchu svornej spolupráce. Snažia sa byť apoštolmi vo svojich rodinách, farnostiach a diecézach a tiež v občianskom združení Maják nádeje, ktoré vytvorili.

Pavol VI. zdôrazňuje, že medzi združeniami si zasluhujú pozornosť na prvom mieste tie, ktoré zdôrazňujú čo najužšie spojenie medzi praktickým životom členov a ich vierou. Združenie nie je samoúčelné, ale má pomáhať Cirkvi plniť jej poslanie voči svetu.⁶¹

Mnohí z nás sa v tejto chvíli tešia zo života, z dostatku peňazí, zo zabezpečenia dobrej zdravotnej starostlivosti, vzdelania atď. Ale mnohí sa z týchto „privilegií“ tešiť nemôžu.⁶² Práve pre týchto ľudí vzniklo občianske združenie Maják nádeje.

3.1 Zameranie združenia

Hlavnou náplňou OZ Maják nádeje je pomoc rodinám v núdzi. Združenie sa zameriava na celé rodiny, ale aj na ich jednotlivých členov. Uvedomuje si dôležitosť rodiny vo svete a preto jeho cieľom je sprevádzať rodiny v ťažkých situáciách, z ktorých sa nevedia svojou pomocou dostať.

Cieľmi občianskeho združenia Maják nádeje sú

- Finančná a materiálna pomoc pre rodiny v sociálnej núdzi.
- Aktivity v oblasti sociálnej a výchovno-vzdelávacej pre rodiny v núdzi.

V tejto časti publikácie sú využité interné materiály občianskeho združenia Maják

⁶⁰ Je to tretí sektor, ktorý má svoje miesto a nachádza si stále širšie uplatnenie v spektre organizácií Neziskového sektora.

⁶¹ Porov. PAVOL VI. *Dekrét o apoštoláte laikov*, 18 [online]. [cit. 2011-11-10]. Dostupné na internete: <<http://www.kbs.sk/?cid=1118410906>>.

⁶² Porov. DARNAUDET, T. Chudoba a korupcia. In *Chudoba – poverty*. Bratislava : Magna Deti v núdzi, 2010, s. 93.

nádeje a používame ich ako primárne zdroje. Materiály sú k dispozícii na webovej stránke www.majak-nadeje.eu.

„Jedna z najhlbších foriem chudoby ktorú môže človek zakúsiť je samota.“⁶³ Členovia OZ Maják nádeje sa stretávajú s touto samotou chudobných a vnímajú, ako samota ubíja, ničí a prináša pocity úzkosti do rodín v núdzi. Samota rodiny, ktorá je dlhý čas odpojená od elektriny, lebo si ju nedokáže zaplatiť, samota osamelej matky s deťmi, ktorá je nútená každé dva roky sťahovať sa z podnájmu do podnájmu, samota detí ktoré nemajú pomôcky do školy a sú stále v závese za spolužiakmi – či v oblečení, alebo možnostiach sa uplatniť v športe a umeleckých krúžkoch. Samota v psychických problémoch ktoré nesie otec rodiny, lebo dlhý čas sa nedokázal zamestnať a užiť rodinu. Jedným z cieľov združenia je pomôcť núdnym dostať sa z tejto samoty. Vedieť a precítiť, že je tu niekto kto ich sprevádza, kto im podá pomocnú ruku, kto rozšíri ich sociálne kontakty. Niekedy stačí tak málo, napísať povzbudzujúcu sms správu, zaujímať sa o život členov rodín a vytvoriť vzájomný dôverný vzťah.

Mnohé rodiny nedokážu, nevedia, nevládu plniť svoje poslanie a to z rôznych dôvodov. Členovia OZ Maják nádeje sa snažia aspoň čiastočne prispieť k skvalitneniu životov niektorých rodín v núdzi.

V náplni nášho združenia nenechávame bokom Krista. Uvedomujeme si, že práve neprítomnosť Boha je najhlbším dôvodom utrpenia. Učíme sa rozoznať, kedy je čas hovoriť o Bohu a kedy je lepšie o ňom mlčať a nechať hovoriť len lásku, ako o tom hovorí aj pápež Benedikt XVI (*DCE* 31). Naše kroky, skutky, prejavy milosrdenstva a súcitu majú vždy smerovať k tým ľuďom, ktorí potrebujú duchovnú alebo telesnú pomoc.⁶⁴ Občianske združenie je nasmerované na prejav konkrétnej služby voči núdnym rodinám a ich členom. Apoštol Pavol nás vyzýva: „Bratia moji, čo osoží keď niekto hovorí, že má vieru, ale nemá skutky? Môže ho taká viera spasť? Ale ak je tvoj brat alebo tvoja bez šiat a chýba im každodenná obživa a niekto z vás by im povedal: „Choďte v pokoji!“...a nedali by ste im, čo potrebujú pre telo, čo to osoží? Tak aj viera, ak nemá skutky, je sama v sebe mŕtva“ (*Jak* 2, 14 – 17).

K dosiahnutiu lepšieho sveta prispievame tým, že konáme dobro teraz a v prvej osobe, so zanietením a všade tam, kde je na to možnosť (*DCE* 31). Podľa vzoru pápeža Benedikta XVI. sme si zvolili motto nášho združenia: „*Majme srdce, ktoré vidí.*“ Také

⁶³ BURSOVÁ, J. Posolstvo Benedikta XVI. v encyklike *Caritas in veritate* a vplyv sociálneho učenia na človeka. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 193.

⁶⁴ Porov. OSUSKÁ, M. Milosrdenstvo voči chudobným. In *Súčasná formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002, s. 64.

srdce vidí, kde je potreba lásky a podľa toho aj koná.

Nárast rozmanitých organizácií, ktoré sa starajú o človeka v jeho rôznych potrebách vysvetľuje skutočnosť, že prikázanie lásky k blížnemu je Stvoriteľom vpísané do samotnej prirodzenosti človeka.

Cirkev vidí, kde sú jej poklady, v konkrétnom človekovi – v tebe, vo mne. Mňa Boh dal do tohto sveta, aby som podľa vzoru Ježiša prežívala svoj život v solidárnosti voči núdznym a tým, ktorí potrebujú moju službu a pomoc. Nepomôže kritika bohatých jednotlivcov, ani bohatej Cirkvi, ale ochota k službe a pomoci trpiacim, chudobným a núdznym. Našou úlohou je cítiť, žiť a myslieť sociálne, aby sme problémy riešili a nielen o nich hovorili. Začínať však musíme vždy od seba.⁶⁵

Občianske združenie pomáha rodinám a jej členom. Rodina je prvým vzorom pre dieťa a poskytuje nácvik správania sa pre mikrosociálne, aj makro sociálne prostredie. Podľa Cenknerovej: „Domov je tým najvplyvnejším faktorom, ktorý určuje, ako šťastný a vyrovnaný mladý človek je, ako sa chová k dospelým, priateľom alebo deťom, ako verí sám sebe a ako reaguje na nové a neznáme situácie. Bez ohľadu na to, koľko rôznych vplyvov na mladého človeka pôsobí, je vplyv domova v jeho živote najhlbší.“

Rodina plní rôzne nezastupiteľné funkcie. Predovšetkým v rodine by malo nájsť každé dieťa zdravú citovú atmosféru, vyhovujúce podmienky, stálosť prostredia, dobré sociálne vzory, otcovskú autoritu a materinskú lásku. Je dôležité, aby sa dieťa pod vplyvom rodičov formovalo tak, aby si vedelo poradiť v životných situáciách aj bez ich pomoci. Rodina je jedinou prirodzenou skupinou spolužitia a preto je potrebné urobiť všetko pre to, aby plnila svoje poslanie – aby v nej každý člen nachádzal svoju osobnú identitu a cítil zodpovednosť za svoje konanie.⁶⁶

Svojou prirodzenosťou má rodina poskytnúť človeku pocit bezpečia, láskyplné vzťahy, zázemie pre osobnostný rozvoj, čím je chránený pred zlým prostredím. Vidíme však, že spoločnosť je v kríze a vytvára v človeku pocity neistoty. Záchranou by mala byť rodina. No kvôli kríze v spoločnosti aj rodina je v kríze. Hudák hovorí o kríze morálnych hodnôt. Človek potrebuje náhradnú duchovnú rodinu, ktorá aspoň čiastočne vytvorí

⁶⁵ Porov. JURKO, J. Fenomén chudoby ako výzva k solidarite. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 24.

⁶⁶ Porov. LEŠKOVÁ, L. Prostredie – jedna z príčin delikventného správania maloletých. In *Teologické korene a pastoračná činnosť Cirkvi*. Brno : CESTA, 2007, s. 75 - 76.

atmosféru prijatia, pocit bezpečia a emocionálneho nasycovania, kde človek môže objaviť seba samého a prijať uzdravenie zo svojich zranení.⁶⁷

3.2 *Poskytovatelia pomoci*

„Rob čo môžeš, s tým čo máš, tam kde si.“ (T. Roosevelt)

Členmi občianskeho združenia Maják nádeje sú kresťania, ktorým nie je ľahostajný osud rodín nachádzajúcich sa v núdzi. Okrem členov Správnej rady, ktorá sa schádza pravidelne raz mesačne, sú tu ďalší dobrovoľníci, ktorí svoje sily a čas venujú nezištne rodinám v núdzi. Na nich sa spľňajú slová pápeža Benedikt XVI, že každý spolupracovník charitatívnej organizácie chce pracovať s Cirkvou, aby sa vo svete šírila Božia láska a práve preto chce robiť dobre druhým ľuďom veľkodušne a bezodplatne (DCE 33).

Členmi OZ Maják nádeje sú dobrovoľníci, ktorí vyštudovali Sociálnu prácu na Teologickej fakulte Katolíckej Univerzity v Košiciach, ale aj dobrovoľníci, ktorí úzko spolupracujú so Saleziánmi don Bosca v Košiciach. Veľkým prínosom pre nich samotných, ale aj pre rodiny v núdzi, ktorým sa venujú je profesionálna príprava v tejto oblasti.

Dobrovoľníci združenia sa snažia riadiť láskou v praxi. Chcú byť svetlom pre tých, ktorí sú chudobní, biedni, nešťastní, utláčaní, bezradní a často vylúčení zo spoločnosti. Snažia sa zmierniť núdzu tých, ktorí volajú o pomoc. Ich snahou je žiť podľa evanjelia.

„Ak má niekto pozemský majetok a vidí brata v núdzi, a srdce si pred ním zatvorí, ako v ňom môže prebývať Božia láska?“ (1 Jn 3,17).

Pomáhajúci musia byť formovaní tak, aby v správnej chvíli vedeli konať správnym spôsobom. Profesionálna pripravenosť je prvou a základnou požiadavkou, ale sama osebe nestačí. Ide tu totiž o ľudské bytosti a ľudia potrebujú vždy aj niečo viac, než len technicky správne zaobchádzanie. Potrebujú ľudskosť. Potrebujú pozornosť srdca. Preto tí, ktorí pracujú v OZ Maják nádeje sa neobmedzujú len na to, aby správnym spôsobom urobili to, čo si prítomná situácia vyžaduje, ale aby sa druhému venovali s pozornosťou, ktorá pramení zo srdca a to takým spôsobom, aby núdzni zakúšali bohatstvo ich ľudskosti. Preto popri profesionálnej príprave je pre členov OZ Maják nádeje nevyhnutná predovšetkým formácia srdca. Je potrebné viesť všetkých dobrovoľníkov ku Kristovi, ktorý prebudí

⁶⁷ Porov. HUDÁK, P. Kresťanské spoločenstvo – domov pre náš život. In *Človek v núdzi. Sociálne problémy a rodina*. Košice : VIENALA, 2009, s. 55.

v nich lásku a otvorí ich srdcia pre druhých, aby láska k blížnemu nebola pre nich prikázaním daným zvonku, ale dôsledkom ich viery, ktorá sa stáva činnou skrz lásku (DCE 31).

V prostredí, ktoré je posadnuté konzumom, blahobytom, hojnosťou a prestížou, je dôležité mať pred sebou aj iné priority. Tými sú vzájomná láska, úcta k človeku v núdzi, snaha pomôcť a byť nablízku, uznanie dôstojnosti. O to sa členovia združenia Maják nádeje snažia a smerujú. V každom človeku totiž prebieha zápas s jeho egom, so sebestvom. Vždy chceme lepšie, hlavne pre seba. Príkaz lásky nás posúva do sociálnej roviny – miluj blížneho ako seba samého – a to vyžaduje niekedy poriadny zápas so sebou samým.⁶⁸

Mnohí veriaci si uvedomujú dôležitosť posolstva chudoby a ich svedectvo môže byť veľmi dôležité v tomto svete. Svedectvo v ktorom jasne vidieť, že nežijú materialistickým a sebeckým štýlom života a túžia po hodnotách, ktoré sú prístupné aj chudobným alebo predovšetkým chudobným.⁶⁹

Hlavnou úlohou členov OZ Maják nádeje je zmiernovanie sociálnej a hmotnej biedy rodín. Boj proti chudobe potrebuje mužov a ženy, ktorí sú schopní hlboko prežívať medziľudské vzťahy a sprevádzať jednotlivé osoby a rodiny na ich ťažkej ceste.⁷⁰ Ako hovorí Benedikt XVI. - tí, ktorí uskutočňujú charitatívnu službu v praxi, majú sa nechať viesť vierou, ktorá sa skrze lásku stáva činnou v službe.⁷¹ Schopnosť otvárať sa, dávať, pozorovať potreby núdznych a reagovať na nich, človeka oslobodzuje. Nezáleží na miere chudoby alebo bohatstva, toto dávanie patrí k osobnostným charakteristikám každého človeka. Je tu dôležitá vnútorná dispozícia aktívne dávať a teda aj milovať.⁷²

Pri práci s chudobnými človek začína vidieť ináč. Spoznáva životy tých, ktorí sú v krízových situáciách a prehodnocuje aj svoje hodnoty.

*„Našla som istý druh pokoja, akúsi novú zrelosť...
Necítila som sa lepšia alebo silnejšia než ostatní, ale
už mi nepripadalo dôležité, či ma ľudia majú, alebo nemajú radi -
dôležitejšie pre mňa bolo, aby som ich milovala ja.*

⁶⁸ Porov. JURKO, J. Fenomén chudoby ako výzva k solidarite. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 27.

⁶⁹ Porov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*. Svitavy : TRINITAS, 2002, s. 268.

⁷⁰ Porov. BENEDIKT XVI. *Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k Svetovému dňu pokoja*, 13 [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/?cid=1229881619>.

⁷¹ Porov. BUDAYOVÁ Z. Sociálna filozofia Benedikta XVI. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 205.

⁷² Porov. GAMRAT, J. Chudoba – požehnanie či preklatie? In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 134.

*Takýto pocit vám prevráti celý život na ruby,
z vášho života sa stane dielo dávania. “ (B. Sillsová) ⁷³*

Sotoniaková uvádza štyri základné motívy pomoci človeku: **súcit** – snaha zmierniť utrpenie iných, ktorá vyvoláva v človeku túžbu pomôcť, **solidarita** – predstava, že každý sa jedného dňa môže dostať do situácie, v ktorej bude potrebovať pomoc, **láska k blížnemu** – ako základný morálny princíp a **ľudská dôstojnosť**, kde sa človek snaží chrániť nielen vlastnú dôstojnosť, ale aj dôstojnosť iných.⁷⁴

Dobrovoľníci v OZ Maják nádeje sa snažia žiť podľa modlitby Matky Terezy: „Ježišu, poslúž si mojimi očami, aby pozerali na chudobných s láskou, poslúž si mojimi ušami, aby počúvali chudobných s láskou, poslúž si mojimi nohami, aby kráčali smerom k chudobným.“⁷⁵

3.3 Rodiny v núdzi ako adresáti pomoci

Adresátmi občianskeho združenia Maják nádeje sú:

- viacpočetné rodiny v núdzi (sociálnej⁷⁶ a hmotnej⁷⁷),
- osamelé matky s deťmi,
- vdovy s deťmi,
- siroty.

Občianske združenie poskytuje svoju pomoc rodinám v núdzi len v Košiciach a blízkom okolí. Dôvod je jednoduchý – členovia združenia sa snažia pomáhať týmto rodinám pravidelne, organizovane a nadväzujú s rodinami a ich členmi vzťahy. Práve tieto nové vzťahy môžu byť pre rodiny v núdzi akýmsi motívom začať odznova, získať motiváciu opäť zabojsovať.

Ako ukazujú mnohé výskumy, najdôležitejším faktorom učenia a zmeny sa zdajú

⁷³ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika*. Bratislava : Public promotion, 2008, s. 204.

⁷⁴ Porov. LEŠKOVÁ, L. Legislatívne východiská sociálnej pomoci a jej súčasné riešenie formou dávky v hmotnej núdzi. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010, s. 55.

⁷⁵ MATKA TERÉZIA. *Moje tajomstvo – modlím sa*. Bratislava : Lúč, 2007, s. 144.

⁷⁶ **Sociálna núdza** je stav keď si občan nemôže sám zabezpečiť starostlivosť o svoju domácnosť, ochranu a uplatňovanie svojich práv a právom chránených záujmov alebo kontakt so spoločenským prostredím vzhľadom na svoj vek, nepriaznivý zdravotný stav, sociálnu neprispôsobenosť alebo stratu zamestnania. Za sociálnu núdzu sa považuje aj stav, keď občan s ťažkým zdravotným postihnutím potrebuje zmierniť sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia alebo ich prekonať.

⁷⁷ **Hmotná núdza** je stav, kedy nie sú zabezpečené hmotné životné podmienky občana a občan nemá prostriedky na zabezpečenie, prípadne nie je schopný tieto prostriedky vlastným pričinením získať. Je to nedostatok základných potrieb /potrava, ubytovanie/. Príjem občana nedosahuje životné minimum ustanovené osobitným predpisom. Životné minimum je určované zákonom SR č. 601/2003 Z. z. o životnom minime. Zákon ustanovuje životné minimum ako spoločensky uznanú minimálne hranicu príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav hmotnej núdze.

byť osobné vzťahy. Keď sa pracovníkov, ktorí žili kedysi v chudobe pýtali, ako sa im podarilo dostať sa z nižšej spoločenskej triedy do strednej triedy (pozri nepísané pravidlá spoločenských tried), deviati z desiatich tvrdili, že to bolo vďaka vzťahu – s trénerom, učiteľom, poradcom, nadriadeným, ktorí sa zaujímali o ich životy a radili im.⁷⁸

Občianske združenie má vo svojej databáze mnohé dysfunkčné rodiny. V týchto rodinách ostávajú niektoré potreby neuspokojené a rodina sa môže stať pre svojich členov zdrojom celoživotnej záťaže. Práve v týchto okolnostiach sú na pomoc rodine ustanovené inštitúcie a to štátne, súkromné aj cirkevné, aby rodinu v kríze sprevádzali a poskytli jej pomoc.⁷⁹

V organizácii môžeme budovať vzťahy tým, že rodinám poskytneme podporné systémy: budeme sa o nich zaujímať, motivovať ich k prekonávaniu prekážok, ponúkneme im životné vzory. Payne hovorí, že podporné systémy nie sú nič iné ako naša sociálna sieť vzťahov.

Ak sa nám podarí zlepšiť život aspoň niektorej rodine, alebo jej jednotlivým členom, bude to v budúcnosti obrovský pokrok oproti súčasnej situácii, v ktorej sa rodina nachádza. Keď sa potom tieto rodiny obzrú späť, budú si pamätať predovšetkým na ľudí, s ktorými sa zblížili.⁸⁰

Členovia OZ Maják nádeje sa stretávajú s rodinami pravidelne v mesačných intervaloch, niekedy je to aj častejšie (podľa potreby rodín). S rodinami, ktoré sú mimo Košíc komunikujú väčšinou telefonicky a osobné návštevy sú zriedkavejšie. Dôležitým prvkom v nadväzovaní osobných vzťahov sú aj vzťahy s deťmi v týchto rodinách. Tieto sa budujú pri prípravách na tábory, pri vzájomných stretnutiach po tábore, alebo pri víkendových stretnutiach mladých (14 – 20 roční).

Rodiny, v ktorých členovia združenia robia terénnu prácu sú otvorené a vybudovaný vzťah dôvery napomáha rastu týchto rodín. Vzťahy s rodičmi (pováčšine matkami) a deťmi v týchto rodinách sú neformálne a srdečné. Deti sú prítomné pri rozhovoroch a hovoria o tom čím aktuálne žijú. Aj tí, ktorí boli spočiatku utiahnutí, hanbliví a neistí, sa po čase otvárajú a začínajú komunikovať. Na takýchto vzťahoch vzájomnej dôvery sa dá začať budovať.

⁷⁸ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s.r.o., 2010, s. 149 – 151.

⁷⁹ Porov. KRIŠTOFOVÁ, M. – NEMCOVÁ, Z. *Pomoc rodinám v krízových situáciách*. In *RODINA – nádej budúcnosti*. Košice : Seminár sv. K. Boromejského, 2008, s. 265.

⁸⁰ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s.r.o., 2010, s. 152 - 153.

Možnosti chudobného – nemajetného sa obmedzujú na zabezpečenie si základných potrieb. Takýto človek je ukrátený o množstvo vecí, ktoré si jednoducho nemôže vybrať ani zvoliť.⁸¹ Preto rodina v hmotnej núdzi žije úplne ináč ako rodina, ktorá nemá finančné problémy. Všetko sa prepočítava na zabezpečenie základných potrieb – ako je strava a zaplatenie nájomného.

Ako hovorí Payne, chudobní vnímajú čas len ako prítomnosť. Je to snaha ako prežiť. Úlohu, ktorú im pracovník dá, často nedokončia. Nevedia presne odhadnúť, ako dlho im to potrvá. Práca s nimi vyžaduje dlhý čas. Týmto ľuďom je možné pomôcť, aby si vytvorili lepšie návyky, ktoré sa týkajú času. Je dobré naučiť ich **plánovať spätne**.

Ak je potrebné splniť úlohu napr. do piatku, do políčka „piatok“ napíšeme, že úloha má byť hotová (napr. zoznámiť dieťa s areálom škôlky). Potom je vhodné položiť otázku, čo všetko je potrebné urobiť do štvrtku, aby úloha bola v piatok splnená? Odporúča sa úlohu rozdeliť na menšie časti a pýtať sa, koľko času budeme potrebovať každý deň na to, aby bola úloha do piatku splnená.⁸²

Ak chceme naučiť členov rodín plánovať, potrebujeme ich naučiť **stanoviť si ciele**. Je vhodné tieto ciele zapisovať, inak nebudú mať žiadnu váhu a hrozí, že nebudú splnené. Jednotlivé ciele môžu byť stanovené a zaznamenávané na jeden deň. Na konci dňa sa skontrolujú, či boli splnené (pozri Tabuľka 5).

Tabuľka 5 Prehľad úloh⁸³

	pondelok	utorok	streda	štvrtok	piatok
Úloha	Zistiť adresu najbližšej škôlky.		Osobne navštíviť škôlku, rozhovor s riaditeľkou o podmienkach prijatia, podať prihlášku pre dieťa.		Zoznámiť dieťa s areálom škôlky.

Dôležitým krokom plánovania je **schopnosť ukončovať úlohy**. Jedným z najväčších problémov ľudí žijúcich v chudobe je práve to, že k úlohe nepristupujú systematicky a niektoré úlohy úplne zanedbajú. Payne odporúča označovať úlohy štyrmi spôsobmi: farbami, symbolmi, číslovaním alebo písmenami.

Ak chceme hovoriť o rodine, ktorá je v hmotnej núdzi, najprv si charakterizujeme

⁸¹ Porov. GAMRAT, J. Chudoba – požehnanie či prekliatie? In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010, s. 134.

⁸² Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s.r.o., 2010, s. 142 – 144.

⁸³ Porov. DEVOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010, s. 124.

funkčnú a odolnú rodinu a jej základné rodinné procesy. Mnohí autori hovoria o troch základných princípoch rodiny a to je **súdržnosť, adaptabilita a komunikácia**. Súdržnosť súvisí s rodinnou blízkosťou a intimitou. Vo funkčných rodinách sa prejavuje zdravá súdržnosť, kde sa dôraz kladie na primeranú samostatnosť a nezávislosť členov. Adaptabilita vo funkčnej rodine je schopnosť rodiny prispôbovať sa premenlivým požiadavkám a nárokom života. Adaptabilné rodiny dokážu rýchlejšie zmeniť svoje fungovanie, ak to vyžaduje situácia. Tretí základný princíp je komunikácia, ktorá vytvára celkovú rodinnú atmosféru a to aj pri riešení problémov a plánovaní zmien. Ako ochranný faktor pôsobí priama a otvorená komunikácia, zatiaľ čo nejasná a narušená komunikácia môžu znásobiť negatívny vplyv stresov.

Najnovšie zahraničné štúdie poukazujú na **kvalitu rodinného fungovania**. Zistilo sa, že kvalitu fungovania rodiny významne ovplyvňujú:

- spokojnosť jednotlivých členov s rodinným životom;
- schopnosť riešiť konflikty a problémy v partnerskom vzťahu efektívne, aby bola dosiahnutá obojstranná spokojnosť;
- flexibilita a súlad partnerov ohľadom trávenia voľného času (partneri sú spolu radi., ale venujú čas aj na rozvíjanie vlastných záujmov);
- uspokojovanie osobných potrieb;
- efektívna komunikácia medzi partnermi (obaja partneri majú byť s komunikáciou spokojní);
- rodinné sily – členovia rodín sú na rodinu hrdí a veria, že spolu prekonajú aj krízy);
- dobré vzťahy so širšou rodinou a priateľmi (sociálna opora).⁸⁴

Funkčná rodina dokáže svojim členom zabezpečiť pocit bezpečia, stabilitu, emocionálnu rovnováhu, vďaka ktorej sú v rodine uspokojené emocionálnych potrieb ako láska, porozumenie, uznanie. Podobne charakterizuje funkcie rodiny Wrochnová, ktorá hovorí o ekonomickej, výchovnej, socializačnej, emocionálnej funkcii rodiny.⁸⁵ Szlendak k týmto funkciám rodiny pridáva aj funkciu reprodukčnú, sexuálnu, stratifikačnú, identifikačnú, integračno-kontrolnú a kultúrno-sociálnu.⁸⁶

⁸⁴ Porov. SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. Praha : Portal, 2007, s. 72 -74.

⁸⁵ Porov. MARYNOWICZ - HETKA, E. *Praca socjalno – wychowawcza z rodziną niepełną*. Warszawa : CRZZ, 1980, s. 13.

⁸⁶ Porov. Porov. SZLENDK, T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa : PWN, 2011, s. 116-117.

3.4 Rodinný stres a stratégia zvládania záťaže v rodine

Funkčnú rodinu necharakterizuje absencia problémov, ale účinný spôsob ich zvládania a riešenia. Zdravé rodinné fungovanie je často viazané na schopnosť rodiny účinne zvládať náročné alebo stresové situácie, ako aj schopnosť prispôbovať sa zmenám a nachádzať novú rovnováhu.⁸⁷

U rôznych autorov nachádzame rôzne definovanie stresu. Psychológovia definujú stres ako ťažké situácie, ktoré vznikajú z nadmerných požiadaviek. Stres podľa Selyeho je stav mobilizácie síl organizmu, reagujúci na negatívne fyzické a psychické podnety (stresory), ktoré môžu viesť k poruchám správania. Stres v psychológii je definovaný ako stav nadmerného nervového napätia, ktorý môže vyvolať mobilizáciu síl organizmu, alebo (pri dlhšom trvaní) môže viesť k funkčným poruchám až k chorobám.⁸⁸

S termínom stres úzko súvisia pojmy rodinný stres, rodinný distres a eustres.

Rodinný stres: úroveň stresu závisí od intenzity stresora, ako aj na psychickej a fyzickej kondícii členov rodiny v čase, keď sa stresor objaví. Dôležité je aj to, čo už rodina zažila, jej aktuálne vzťahy a citová atmosféra v rodine.

Rodinný distres označuje *negatívny stav*. Rodina pociťuje nerovnováhu, disharmóniu ako nepríjemnú a ohrozujúcu.

Rodinný eustres je *pozitívny stav*. Nerovnováha, ktorá v rodine vznikla je prijímaná ako výzva, ktorú je potrebné riešiť.

⁸⁷ Porov. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : Portal, 2007, s. 76.

⁸⁸ Porov. KOZAK, S. *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*. Warszawa : Difin, 2010, s. 63.

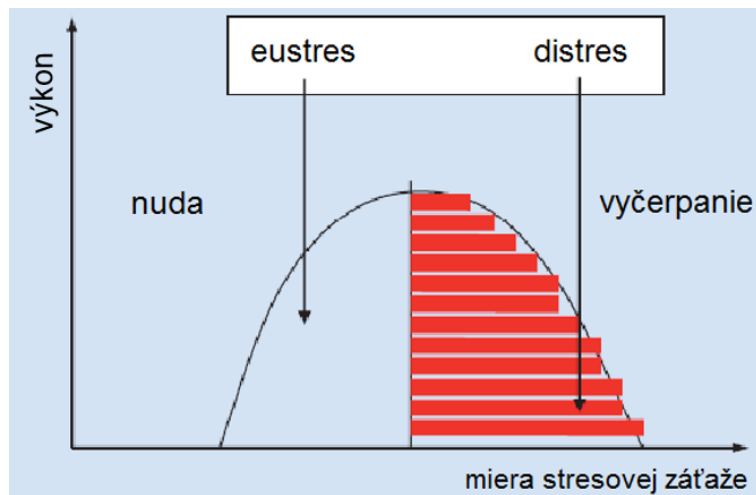

Schéma 3 Reaktivita na stres⁸⁹

Zvládanie záťaže v rodine závisí od faktorov:

- charakteristika situácie;
- vnímané ohrozenie rodinných vzťahov alebo cieľov;
- zdroje, ktoré má rodina k dispozícii;
- predchádzajúce skúsenosti s náročnou životnou skúsenosťou.⁹⁰

Ak rodina nezvládne záťaž a nenájde zdroje na jej zvládnutie, dochádza k jej rozpadu (rozvodu). Kantor hovorí o rôznych **príčinách, ktoré môžu viesť k rozvodu**:

- manželská nevera,
- agresivita,
- nezamestnanosť,
- ľahkovážny prístup k manželstvu,
- rozdiel v svetonázoroch,
- rozdielny charakter,
- veľký vekový rozdiel,
- psychická choroba,
- neplodnosť,
- minulosť partnerov,
- opustenie manželského partnera,
- zmena náboženstva,

⁸⁹ VEČEROVÁ - PROCHÁZKOVÁ, A. – HONZÁK, R. *Stres, eustres a distres*. [online]. [2014-01-07]. Dostupné na internete: <http://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2008/04/09.pdf>.

⁹⁰ Porov. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, Praha : Portal, 2007, s. 76 - 80.

- dôvody k žiarlivosti,
- vzťahy s nevlastnými deťmi.⁹¹

3.5 Osamelé matky s deťmi ako adresáti pomoci

Medzi adresátov pomoci OZ Maják nádeje patria aj osamelé matky s nezaopatrenými deťmi. V databáze sa aktuálne nachádza 65 rodín, ktoré tvoria vo veľkej miere osamotené matky s deťmi. Sú to slobodné alebo rozvedené matky s deťmi, ktoré boli väčšinou týrané, mali mužov alkoholikov, alebo matky, ktoré pochádzajú z detských domovov.

Počet osamotených rodičov rastie a stáva sa závažným sociálnym problémom. Szlendak medzi hlavné príčiny osamotených rodičov zaradzuje rozvod, separáciu, smrť manželského partnera a narodenie dieťaťa mimo manželstva.⁹² Najčastejším prípadom je rozvedená žena, ktorá vychováva svoje nezaopatrené deti. Ako hovorí Matoušek, len v 10% rodín stojí na čele muž.⁹³

V literatúre sa rodina osamelej matky vykresľuje ako zväzok bez partnera, dom bez muža, rodina bez otca, rozbitá rodina a iné. V posledných rokoch rastie počet detí, ktoré sú vychovávané osamelými matkami. Kawula poukazuje na materstvo osamelých matiek a hovorí o tom, že osamelá matka nie je schopná zastúpiť obidve rodičovské role, pretože tieto role sa nedajú zameniť. Každá z nich prislúchajú totiž iné vlastnosti osobnosti. V rodine osamelej matky len jeden rodič je zodpovedný za výchovu dieťaťa. Takže na matku spadajú všetky ťažkosti problémov. Často sa stáva, že vedomie o vlastnej bezmocnosti na riešenie problémov, samota a chýbajúce materiálne prostriedky, vyvolávajú u nich depresiu.⁹⁴

Termín „osamotený rodič“ je diskriminujúci a stigmatizujúci. Szlendak tvrdí, že osamotení rodičia nie sú úplne osamotení, pretože často žijú v kohabitácii určitý čas s partnermi, alebo bývajú s priateľmi. Osamotenosť sa tu chápe v zmysle, že osamotená

⁹¹ Porov. KANTOR, R. Rozvod i kohabitacja niepokojącym zjawiskiem współczesnej rodziny. In *Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań*. Tarnow : Mała Poligrafia Redemporystów w Tuchowie, s. 71-72.

⁹² Porov. SZLENDK, T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa : PWN, 2011, s. 475.

⁹³ Porov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. Praha : Portál, 2013, s. 360.

⁹⁴ Porov. MATYJAS, B. *Dzieciństwo w kryzysie. Etiologia zjawiska*. Warszawa : ZAK, 2008, s.220-223.

matka (otec) nemajú stáleho partnera, s ktorým by spoločne bývali a spoločne vychovávali deti.⁹⁵

V databáze OZ Maják nádeje tvoria najväčší podiel osamelé rozvedené matky s deťmi. Mnohé z nich boli obeťami domáceho násillia, alebo žili s manželmi závislými na alkohole a drogách. Členovia občianskeho združenia sa snažia napomáhať týmto matkám a ich deťom v ťažkých životných situáciách.

U osamelých matiek s malými deťmi predstavuje **nezamestnanosť** veľké riziko a to z dôvodu, že prípadná chudoba sa dotkne životnej situácie matky, ale jej detí (detská chudoba). Osamelá matka s malými deťmi je na trhu práce neatraktívna. Práve oni sa ocitajú najčastejšie na Úrade práce. Po materskej dovolenke majú osamelé matky často malú, alebo žiadnu prax a zamestnávateľia ich odmietajú aj preto, lebo sa starajú o deti bez pomoci druhého rodiča. Z toho dôvodu potrebujú tieto matky okrem finančnej pomoci aj služby, ktoré napomáhajú zvládaniu výchovnej a zabezpečovacej funkcie rodiny, ako aj podmienky pre skĺbenie pracovných a rodinných rolí.

Mlyński hovorí o následkoch nezamestnanosti, ktoré sa prejavujú v oblasti psychiky:

- stres,
- zmena vzorcov správania sa nezamestnaného,
- mentálne zvrútenie,
- izolácia,
- nedostatok kontroly nad vlastným životom,
- nedostatok hodnôt,
- zmena osobnosti nezamestnaného,
- prejavy agresivity,
- pesimizmus a depresia,
- zničenie obrazu o sebe samom.⁹⁶

Medzi ďalšie ťažkosti osamelej matky patrí aj **sociálna izolácia**. Matka je nútená v rodine zastávať obidve role a to so sebou prináša obmedzenie jej vlastného voľného času,

⁹⁵ Porov. SZLENDAK, T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa : PWN, 2011, s. 475.

⁹⁶ Porov. KANTOR, R. Rozwód i kohabitacja niepokojącym zjawiskiem współczesnej rodziny. In *Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań*. Tarnów : Mała Poligrafia Redemporystów w Tuchowie, s. 181.

aj sociálnych kontaktov prevažne len na pracovné a príbuzenské. Na kultúrne, športové kontakty alebo stretnutia s priateľmi jej neostáva čas. Faktormi sociálneho vylúčenia sú nedostatočné bývanie bez základného vybavenia, nedostatok vzdelania, zlý zdravotný stav, strata sociálnych kontaktov...Práve osamelé matky s deťmi patria k skupinám, ktoré sú sociálnym vylúčením najviac ohrozené.

Osamelé matky majú náročnú úlohu. Cieľom OZ Maják nádeje je sprevádzať ich v ťažkých životných situáciách, poskytovať im základnú poradenskú pomoc ako aj spolupracovať s inými organizáciami. Členovia združenia sprostredkujú životné šance deťom z týchto rodín a snažia sa pomáhať im nadobúdať nové sociálne kontakty a rozvoj ich talentov.

Ekonomické zabezpečenie rodiny, vedenie domácnosti a čas, ktorý venuje starostlivosti o deti je pre osamotenú matku veľkou záťažou. Často krát sa stáva, že nedokáže naplniť potreby svojich detí tak, ako si to predstavuje a to jej prináša pocity menejcennosti a beznádeje. Neprítomnosť otca má viacero negatívnych dopadov – vzniká zlá ekonomická situácia a chýba vzor mužskej role. Ten môže spôsobiť väčšie výchovné problémy, ako sú bežné v úplných rodinách.

Materiálne problémy majú častejšie osamotené matky v prípade nízkeho sociálneho statusu (a to nielen z dôvodu nižšieho príjmu, ale aj kvôli väčšiemu počtu detí). Kvalitu zabezpečovania každodenných potrieb (strava, bývanie, vzdelávanie, zdravotná starostlivosť...) priamo ovplyvňuje príjem rodiny. Možnosti detí v týchto rodinách sú obmedzené a to pri realizácii mimoškolského duševného, kultúrneho a športového rozvoja.

Uspokojovanie základných existenčných potrieb neúplných rodín (hlavne matiek s deťmi) ohrozuje často krát nedobytnosť výživného. Situácie sú kritické, pretože súdne pojednávania sa ťahajú často krát mesiace, až roky.⁹⁷

Veľkým problémom osamelých matiek je nezamestnanosť, ktorá so sebou prináša mnohé negatívne dôsledky. Mlynski medzi najväčšie **následky nezamestnanosti** zaradzuje:

- zhoršenie životného štandardu,
- spoločenskú izoláciu,
- zníženie spoločenského statusu,
- zníženie ekonomického príjmu a (až chudoba),
- vzrast patologického správania,

⁹⁷ Porov. MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005, s. 44 – 47.

- porucha socializačných procesov,
- zmena sociálnej role.⁹⁸

Ak hovoríme o osamelých matkách s deťmi, máme zároveň pred očami krízové situácie, ktoré tieto matky zažívali pred rozvodom. Mnohé z matiek zažili domáce násilie, rôzne druhy týrania, ako aj závislosť svojich manželov. Musíme však priznať, že rozvod nie je bezbolestnou cestou, ani riešením, ktoré prinesie uzdravenie rodiny.

Rozvod rodičov má negatívny vplyv na deti v každom veku. Deti veľmi citlivo vnímajú atmosféru rodiny, hostilitu rodičov navzájom, agresivitu, častý plač matky... Toto všetko ohrozuje potreby bezpečia a istoty. Podľa výskumu sa v týchto rodinách často vyskytuje zanedbávanie, týranie a zneužívanie. Zanedbávanie sa vyskytuje z dôvodu, že dieťa sa cíti ako ten, kto ruší rodičov. Rodičia sú zaujatí subjektívnymi zážitkami svojho nešťastia a v čase rozvodu (aj tesne po ňom) sú voči potrebám dieťaťa málo vnímaví, nechápaví a netolerantní. U dieťaťa sa môže objaviť zanedbávanie, zhoršený prospech, nečistota a zhoršená úprava zovňajšku. V celej rozvodovej a porozvodovej situácii je dieťa manipulované. Rodičmi je nútené ku klamstvu a pretvárke. Jeden rodič si ho kupuje a predstiera lásku, druhý mu neúmerne dôveruje a tlačí ho do úlohy ochrancu. Dieťa je zmätené a stáva sa predmetom sporov aj po rozvode rodičov. Často je zapletené do dramatických situácií.⁹⁹

Môžeme sa pýtať, či môže rodina s jedným rodičom fungovať rovnako dobre ako intaktná (neporušená, celistvá) nukleárna rodina? Ak áno, za akých podmienok je to možné? Veľmi často sa u nás objavuje neoprávnené zjednodušenie, že úplná rodina rovná sa funkčná rodina. Je potrebné zdôrazňovať, že kvalita rodinného spolužitia nie je ani tak závislá na štruktúre rodiny a jej usporiadaní, ako na tom, čo v danej rodine prebieha. Pre funkčnosť rodiny sú totiž rozhodujúce rodinné procesy a odolnosť rodiny, zdôrazňuje Sobotková.¹⁰⁰

Matoušek zdôrazňuje, že hoci je nemožné, aby jeden rodič úplne nahradil obidvoch rodičov, je možné, aby jeden rodič bol dobrým rodičom. Snahou modernej sociálnej práce je, aby bol tento proces podporený.¹⁰¹

⁹⁸ Porov. KANTOR, R. Rozvod i kohabitacja niepokojącym zjawiskiem współczesnej rodziny. In *Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań*. Tarnow : Mała Poligrafia Redemporystów w Tuchowie, s. 183.

⁹⁹ Porov. BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika*. Bratislava : Public promotion, 2008, s. 107.

¹⁰⁰ Porov. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : Portal, 2007, s. 72.

¹⁰¹ Porov. MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005, s. 51.

4 Činnosť združenia **Maják nádeje**

„Nepýtajte sa, čo môže vaša krajina urobiť pre vás.

Pýtajte sa, čo môžete urobiť pre svoju krajinu vy.“¹⁰²

Činnosť OZ Maják nádeje je zahrnutá v Stanovách – najdôležitejšou však v každej našej aktivite je láska. Hlboká osobná účasť na potrebách a utrpeniach toho druhého znamená dať mu účasť na mne samom: druhému musím dať nielen niečo zo seba, ale seba samého. V dare, ktorý dávame, musíme byť prítomní ako osoby, aby núdzneho dar neponížil. Správny spôsob služby nás robí pokornými – nezaujímať voči druhému postoj nadradenosti, aj keby jeho situácia bola momentálne akokoľvek biedna (DCE 34).

Členovia združenia sa stretávajú s rodinami, ktoré sa ocitli nie vlastnou vinou na okraji spoločnosti, s rodinami, ktoré sú po mnohých negatívnych skúsenostiach a rokoch prežitých v biede zúfalé. Práca s týmito rodinami je náročná a niekedy sa spája aj so sklamaním a neúspechom. Niekedy je ťažké čo i len počúvať životné príbehy týchto rodín. Na druhej strane, ak sa nám podarí pomôcť týmto ľuďom a roznieť v ich srdciach nádej na aspoň maličkú zmenu v ich životoch, je to odmena, ktorá členov združenia motivuje a naplňuje veľkou radosťou.

Pomoc rodinám v núdzi je v OZ Maják nádeje poskytovaná rôznymi spôsobmi. Združenie sa snaží odstrániť nielen následky, ale aj príčiny nedostatkov. Ako odporúča aj pápež Pavol VI., pomoc nech sa organizuje takým spôsobom, aby sa tí, ktorí ju prijímajú, postupne oslobodili od závislosti od iných a stali sa sebestačnými.¹⁰³

Činnosť OZ Maják nádeje:

- finančná a materiálna pomoc pre rodiny v sociálnej núdzi;
- zakúpenie konkrétnych materiálnych potrieb do domácnosti;
- uhradenie táborov a výchovno-vzdelávacích programov pre deti v sociálne slabých rodinách;
- prednášková činnosť v oblasti ekologickej výchovy a prevencia pred rôznymi formami závislosti;
- spolupráca s odborníkmi v oblasti psychológie, psychiatrie, pedagogiky;
- dobrovoľné aktivity v spolupráci s charitou a inými organizáciami;

¹⁰² TOŠNER, J. - SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006, s. 25.

¹⁰³ Porov. PAVOL VI. *Dekrét o apoštoláte laikov*, 17 [online]. [cit. 2011-11-10]. Dostupné na internete: <<http://www.kbs.sk/?cid=1118410906>>.

- potravinová pomoc rodinám v núdzi.

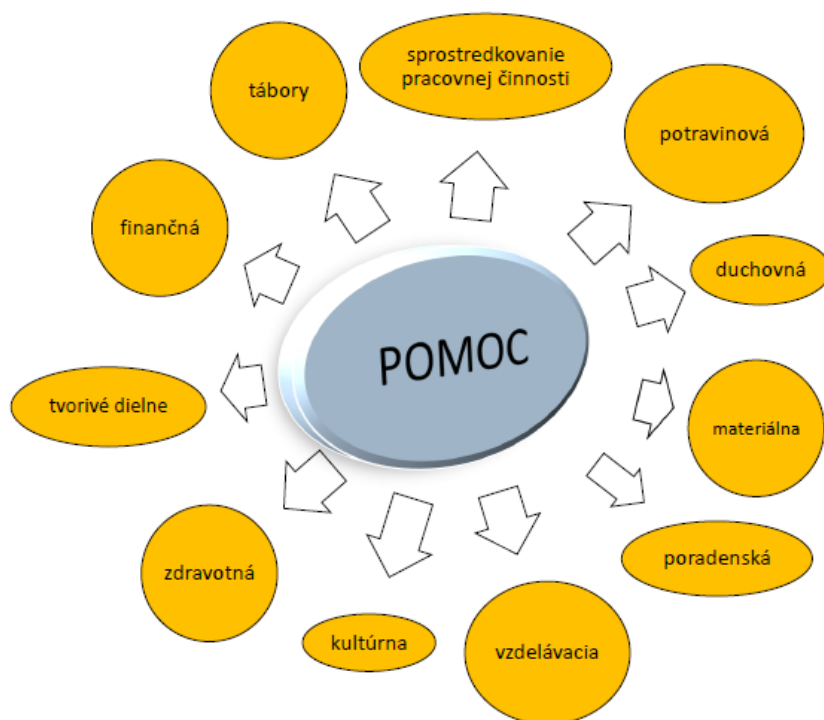

Schéma 4 Poskytovanie pomoci rodinám v núdzi v OZ Maják nádeje

Veľké zmeny v posledných desaťročiach, ktoré zasiahli do života každého z nás, priniesli nečakané okolnosti a mnohí sa dostali do veľkých ťažkostí, ktoré nie sú často krát schopní riešiť sami. Po hlbšej analýze celkovej situácie zistíme, že hlavnou príčinou krízy je nedostatok až absencia lásky. Láska – caritas má veľa podôb. Môžeme sa s ňou stretnúť vo forme milosrdenstva, súcitu, miloty, solidarity alebo ľudskosti. Jej mnohoraké formy majú pevný základ v túžbe pomôcť, podať pomocnú ruku konkrétnemu človekovi, zakryť jeho nahotu, nasýtiť jeho telo, prichýliť dieťa, ktoré opustili jeho najbližší.¹⁰⁴

V súčasnosti si viac ako inokedy uvedomujeme, že láska a jej pravosť sa dá overiť len v činnosti. Vzorom milosrdnej lásky je sám Ježiš. Je vzorom pre každého, kto ho chce nasledovať. Sv. Vincent de Paul hovorí, že dispozíciou k službe je poníženosť. Človek, ktorý je uzavretý sám do seba, nie je schopný vidieť tajomstvo chudobného. Naopak poníženosť je sila, ktorá ho otvára.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Porov. OSUSKÁ, M. Milosrdenstvo voči chudobným. In *Súčasné formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002, s. 64.

¹⁰⁵ Porov. ZONTÁK, S. Milosrdná láska je bez hraníc. In *Súčasné formy chudoby a milosrdná pomoc*, s. 46.

4.1 Finančná a materiálna pomoc

V databáze OZ Maják nádeje sú rodiny, ktoré často krát nemajú základné potreby pre život. Každá rodina, ktorá prichádza so žiadosťou o pomoc (vyplneným dotazníkom), sa osobne stretne s dvomi členmi Správnej rady. Títo s prichádzajúcou rodinou (väčšinou je to iba matka) uskutočnia vstupný pohovor. Žiadosť predložia na pravidelnom mesačnom stretnutí, kde rozhodnú, či rodina potrebuje pomoc akútne alebo dlhodobo a pravidelne.

Všade tam, kde chýba pokrm, nápoj, šatstvo, príbytok, lieky práca, vzdelanie, prostriedky potrebné na dôstojný život, kde niekoho sužujú choroby alebo protivenstvá, snažíme sa s obetavosťou prinášať útechu a poskytovaním pomoci úľavu.¹⁰⁶

Občianske združenie Maják nádeje je tu práve preto, aby sa rodinám v akejkoľvek núdzi prinášala úľava. „Jedna z najhlbších foriem chudoby ktorú môže človek zakúsiť je samota.“¹⁰⁷ Členovia OZ Maják nádeje sa stretávajú s touto samotou chudobných – vnímajú, ako samota ubíja, ničí a prináša pocity úzkosti do rodín v núdzi. Samota rodiny, ktorá je dlhý čas odpojená od elektriny, lebo si ju nedokáže zaplatiť, samota osamelej matky s deťmi, ktorá je nútená každé dva roky sťahovať sa z podnájmu do podnájmu, samota detí ktoré nemajú pomôcky do školy a sú stále v závese za spolužiakmi – či v oblečení, alebo možnostiach sa uplatniť v športe a umeleckých krúžkoch...Samota v psychických problémoch ktoré nesie matka rodiny, lebo je na výchovu detí sama a absentuje pomoc širšej rodiny.

Jedným z cieľov občianskeho združenia Maják nádeje je pomôcť núdnym dostať sa z tejto samoty. Vedieť a precítiť, že je tu niekto kto ich sprevádza, kto im podá pomocnú ruku, kto rozšíri ich sociálne kontakty.

V OZ Maják nádeje sa nachádzajú rodiny, ktoré zápasia s existenčnými ťažkosťami. Sú to rodiny ktoré poberajú dávky v hmotnej núdzi, no celkový príjem rodiny nestačí pokryť základné potreby ich členov. Najviac trpia deti, pretože nedostatkom financií sú vylúčené zo všetkých aktivít, ktoré sa ponúkajú ich rovesníkom a nielen to. Tieto deti nemajú zabezpečenú stravu (výnimku tvoria žiaci základných škôl, ktorým prispieva na obedy štát). Deti z týchto rodín sú frustrované, pretože nemajú školské pomôcky, nemajú doma počítač a nemôžu si pripravovať domáce úlohy, na ktoré je potrebný práve počítač. Často krát sa stáva, že sa nemajú ako dostať do školy, pretože im

¹⁰⁶ Porov. PAVOL VI. *Dekrét o apoštoláte laikov*, 8 [online]. [cit. 2011-11-10]. Dostupné na internete: <<http://www.kbs.sk/?cid=1118410906>>.

¹⁰⁷ BURSOVÁ, J. Posolstvo Benedikta XVI. v encyklike Caritas in veritate a vplyv sociálneho učenia na človeka. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 193.

rodičia nemôžu zaplatiť cestovné. Niektoré rodiny nechávajú deti doma, iné pošlú deti cestovať „na čierno“. Deti svoje talenty nemôžu rozvíjať v krúžkoch a zaostávajú za svojimi spolužiakmi.

Práve týmto deťom chce OZ Maják nádeje poskytnúť svoju pomocnú ruku. Finančnú pomoc poskytuje združenie podľa konkrétnej situácie, v akej sa daná rodina nachádza. Buď je to preplatenie cestovných nákladov pre dieťa, zakúpenie školských pomôcok, financovanie záujmových krúžkov, preplatenie školského výletu, alebo preplatenie dioptrických okuliarov, na ktoré tieto rodiny nemajú dostatok financií.

Jednou z aktivít, ktoré sú rodinami vítané, sú zimné celodenné výlety do Tatier, ktoré uskutočňujeme v spolupráci s OZ Krok za krokom. Dobrovoľníci tohto občianskeho združenia robia výlety, sánkovačky a rôzne zaujímavé akcie aj pre deti z nášho občianskeho združenia.

Pre konkrétne rodiny poskytujeme materiálnu pomoc aj pomocou písania projektov. Osvedčili sa nám projekty na menšie sumy, kde sme zakúpili pre viacpočetné rodiny poschodové posteľe, práčku, domácu pekáreň, kuchynský stôl so stoličkami, šijací stroj... Konkrétne schválené projekty uvádzame v prílohe.

S každou rodinou aj s jednotlivými jej členmi sa stretávajú pracovníčky združenia osobne. Rodiny väčšinou dochádzajú priamo do združenia vo vopred dohodnutých časoch, alebo členovia združenia navštevujú tieto rodiny priamo v ich domácom prostredí.

Členovia OZ Maják nádeje sa snažia zmierňovať chudobu rodín a ich členov, aby nebola v nich taká forma chudoby, že niekto nebude mať prístup k prostriedkom potrebným na dôstojný život (*DCE* 20). Snažia sa pomôcť rodinám urobiť aspoň malé kroky, ktorých sú schopné, aby sa ich situácia vyjasnila. Vystihuje to aj výrok Abbé Pierra, ktorý založil charitatívnu organizáciu na pomoc bezdomovcom: „Ak vložíš svoju ruku do ruky biednych, v druhej ruke nájdeš Božiu dľaň.“¹⁰⁸

Je dobré si všimnúť, že aj iné druhy chudoby, vrátane materiálnej, sa rodia z izolácie, z toho, že sa človeku nedostáva lásky a z ťažkosti milovať. Odmietanie Božej lásky často rodí chudobu. Hodnota človeka naopak rastie, keď nadväzuje vzťahy s druhými a s Bohom – nie keď sa izoluje (*CIV* 53).

¹⁰⁸ Porov. KRIŠTOFOVÁ, M. – NEMCOVÁ, Z. Pomoc rodinám v krízových situáciách. In *RODINA – nádej budúcnosti*. Košice : Seminár sv. K. Boromejského, 2008, s. 272.

4.2 Potravinová pomoc

Aktivity OZ Maják nádeje podporili aj viaceré farnosti v Košiciach. V rôznych farnostiach sa konali potravinové zbierky, ktoré podporili miestni správcovia farností. Medzi zbierky potravín a drogérie, ktoré sa konali opakovane a s veľkou účasťou veriacich patrí sídlisko Ťahanovce v Košiciach. Tu sa naplňajú slová arcibiskupa Tkáča: „Je dobré, ak sa vo farnosti nájdu dobrovoľníci, ktorí sa rozhodnú napomáhať organizovaniu a koordinácii charitatívnej činnosti vo farnosti.“¹⁰⁹ Títo dobrovoľníci môžu prevziať starostlivosť o jednorazovú alebo trvalejšiu pomoc núdznym, pomáhať pri humanitárnych akciách vo farnosti, alebo pri iných potrebných prácach v oblasti charity. Odporúča sa, aby farské spoločenstvo bolo vnímavé voči rodinám v núdzi a nachádzalo pre nich vhodnú formu pomoci.¹¹⁰

Občianske združenie Maják nádeje aktívne spolupracuje s farnosťou sv. Dominika Sávia na sídlisku Ťahanovce v Košiciach. V rámci spolupráce usporadúvajú pravidelné zbierky suchých potravín a drogérie, do ktorých sa zapája celá farnosť. Mládež pomáha pri zbierkach formou dobrovoľníctva. Zbierky sa organizujú v pastoračnom centre priamo na sídlisku, alebo v obchodnom dome Mila. Vyzbierané potraviny a drogériu členovia združenia rozdeľujú rodinám z databázy, priamo v deň zbierky. Rodiny sú vopred upovedomené o dátume zbierky a samé si prichádzajú po potraviny.

Veľkým prínosom týchto zbierok je (okrem pomoci chudobným) spájanie farnosti, aktívna účasť veriacich a formácia detí v týchto rodinách. Deti sa učia deliť a vnímajú, že sú vedľa nich aj iné deti, ktoré často nemajú ani na chlieb.

Zbierky potravín sa uskutočnili aj v iných farnostiach (u saleziánov v Košiciach, vo farnostiach na Furči a na Juhu). Takisto sa darí spolupráci s cirkevnou základnou školou sv. Cyrila a Metoda v Košiciach, kde deti prinášajú potraviny vo forme obetných darov na ranné sv. omše. Tieto potraviny škola rozdeľuje a v pravidelných obdobiach sa delí aj s rodinami v Majáku nádeje. Fotodokumentácia z potravinových zbierok, ktoré uskutočnilo OZ Maják nádeje sa nachádza v prílohe.

Oblasť potravinovej pomoci zahŕňa predovšetkým oblasť zdravia a životosprávy. Payne zdôrazňuje dôležitosť stanovenia cieľov, ktoré vedú k prevencii zdravotných problémov, k žiaducim zmenám v životnom štýle, k úprave zovňajšku, k celkovému

¹⁰⁹ TKÁČ, A. Dekrét o charitatívnej službe, 28. In *Dokumenty diecéznej synody*. Košice : Viena, 2006, s. 108.

¹¹⁰ Porov. TKÁČ, A. Dekrét o charitatívnej službe, 33. In *Dokumenty diecéznej synody*. Košice : Viena, 2006, s. 109.

zlepšení fyzickej a citovej pohody jedinca.

Musíme si však uvedomiť, že pre jedinca žijúceho v chudobe, ktorý je zvyknutý žiť len pre prítomnosť, je veľmi ťažké pochopiť zmeny v životospráve. Chudnutie a cvičenie si vyžaduje pevnú vôľu a čas. Slobodné matky, ktoré sa samé starajú o svoje malé deti, alebo pracujú do neskorých hodín si len ťažko nájdú vhodnú chvíľu na športovanie. Takisto vyvarovať sa náhlemu prejedaniu, ktoré spôsobuje stres alebo citové vypätie, vyžaduje od ľudí povedomie o zdravej výžive. Strava ktorá obsahuje ovocie a zeleninu je pomerne drahá a jej príprava trvá dlhšie, než príprava jedla z polotovarov.

Chudobní pristupujú k svojmu zdraviu v mnohých prípadoch laxne. Práve preto sa organizujú na miestnej, alebo štátnej úrovni osvetové programy, ktoré majú za cieľ osloviť rizikové skupiny a ponúknuť im motiváciu, aby sa zúčastňovali preventívnych prehliadok.¹¹¹

4.3 Aktivity vo výchovno-vzdelávacej oblasti

V OZ Maják nádeje sa členovia snažia poskytnúť hlavne morálnu podporu a pomoc rodinám v núdzi. Snažia sa vytvoriť rodinám nové sociálne kontakty a rozšíriť možnosti ich využitia sociálnych zdrojov. Rodiny, ktoré žijú v hmotnej núdzi sú často krát vylúčené z možnosti sociálneho kontaktu. Ako hovorí Darnaudet, začlenenie chudobných do širších spoločenských vzťahov dáva chudobným väčšiu príležitosť aj motiváciu k zlepšeniu svojej nežiaducej situácie ako stav odlúčenia od spoločnosti.¹¹²

V podmienkach neustáleho napätia, nedostatku a dlhov rodina nemôže ani pomyslieť na to, aby sa deti formovali v športových alebo umeleckých krúžkoch. Práve tu sa snaží pomáhať OZ Maják nádeje, aby deti z týchto chudobných rodín napriek chudobe mohli svoje talenty rozvíjať, aby sa mohli zapájať medzi rovesníkov a neboli vyčlenené zo spoločnosti. Členovia občianskeho združenia motivujú tieto deti k voľno časovým aktivitám a preplácajú tieto krúžky. Majú radosť ak vidia, že deti z rodín v núdzi, ktoré doteraz svoje talenty nemohli rozvíjať v žiadnych krúžkoch majú možnosť sa začleniť medzi rovesníkov. Preplácame napr. modernú gymnastiku pre dievča základnej školy, ktoré má veľký talent. Takisto tanečnú, badminton, judo pre iné deti. Rodičov, ktorí nemohli dávať deti na krúžky podporujeme a motivujeme k tomu, aby objavovali talenty

¹¹¹ Porov. PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s. r. o., 2010, s . 100 – 101.

¹¹² Porov. DARNAUDET, T. Chudoba a korupcia. In *Chudoba – poverty*. Bratislava : Magna Deti v núdzi, 2010, s. 134.

svojich detí a začali ich aj rozvíjať.

Pre celoživotnú orientáciu má veľký význam sféra voľného času a jeho zmysluplné trávenie. V tom ako mladý človek trávi svoj voľný čas, prejavuje hierarchiu hodnôt, ktoré uznáva. Zo skladby voľného času jedinca môžeme vypožorovať jeho osobnosť.

Problémom dnešnej mládeže je nízky záujem o voľno časové aktivity. Deti a mladí ľudia stále viac trávia svoj voľný čas pri počítači¹¹³, klesá podiel cieľavedomých a zmysluplných činností, ako aj spontánnych pohybových aktivít v ich životnom štýle. Po skončení vyučovania ostávajú deti na ulici, zgrupujú sa v pivničných priestoroch, alebo postávajú v zákutiach domov.¹¹⁴

Dôležitú úlohu v živote chudobných zohráva televízia. Je zdrojom informácií (akcie v supermarketoch, charitatívne akcie), ale tiež „lacnou zábavou“. Obzvlášť populárne sú seriály a relácie o životoch hviezd. Chudobní vyhľadávajú v týchto seriáloch možnosť relaxu, útek od reality, prenesenie sa do lepšieho, bohatšieho sveta.¹¹⁵

OZ Maják nádeje sa snaží pomáhať rodinám v núdzi a ich členom aj v oblasti vzdelávania. Škola je hneď po rodine najdôležitejším socializačným činiteľom. Učí, že každý z nás môže nejakým spôsobom ovplyvniť svoju budúcnosť. Dôležité je dosiahnuť určitý stupeň vzdelania, ktorý ľuďom umožní žiť menej zo dňa na deň a viac svoj život plánovať.¹¹⁶ Podľa Durkheima je škola faktorom sociálnej integrácie. Tvrdí, že bez ohľadu na to, v akom regióne ľudia žijú, alebo k akej sociálnej kategórii patria, môžu získať rovnaké základné vzdelanie.¹¹⁷

Všetkým deťom z rodín, ktoré máme v našej databáze, vybavujeme prospechové štipendium. Jeho výška priamo úmerne závisí od priemeru známok. Týmto spôsobom sa snažíme motivovať deti k lepším študijným výsledkom. Spolupracujeme s kňazom, ktorý na vyplácanie týchto štipendií získava financie od sponzorov. Rodičom pomáhame aj v usmerňovaní detí, pretože niektoré z nich majú sklon vymeškávať vyučovacie hodiny.

Snažíme sa rodiny motivovať k ďalšiemu vzdelávaniu detí a ich vlastnej rekvalifikácii, alebo doplneniu vzdelania.

V súčasnosti sme rozbehli spoluprácu so Štátnym divadlom v Košiciach, kde máme

¹¹³ Porov. AAA BABJÁK, A. *Rozšírenie teologického vzdelávania dnes*. Praha : Nové Město, 2013. s. 18.

¹¹⁴ Porov. LEŠKOVÁ, L. Prostredie – jedna z príčin delikventného správania maloletých. In *Teologické korene a pastoračná činnosť Cirkvi*. Brno : CESTA, 2007, s. 78 – 79.

¹¹⁵ Porov. LUKASZEWSKA, K. Chudoba a bohatstvo – odlišnosť životného štýlu. In *Chudoba a sociálne vylúčenie – perspektíva poznávania*. Varšava : ELIPSA, 2010, s. 92.

¹¹⁶ Porov. KNAPÍK, J. Výchova k solidarite ako podmienka rozvoja ľudskej spoločnosti v nových učebných osnovách náboženskej výchovy. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : VMV, 2009, s. 178.

¹¹⁷ Porov. MONTOUSSÉ, M. – RENOARD, G. *Přehled sociologie*. Praha : PORTÁL, 2005, s. 269 – 270.

možnosť získať nevypredané lístky na rozprávky pre deti za minimálnu sumu. Deti takto chceme zapájať do kultúrneho života a umožniť im vidieť svet, ktorý by ináč vidieť nemohli. Tieto akcie sa stretávajú s veľkým nadšením u detí aj ich rodičov.

Veľkým krokom vpred je zabezpečenie opatrovateľského kurzu pre matky a preplatenie vodičského preukazu pre klienta, ktorý mohol následne získať lepšie platenú prácu.

Konkrétnym príkladom pomoci v oblasti vzdelávania je vybavenie stredoškolského internátu pre dievča z rodiny v hmotnej núdzi, ktoré nemalo zabezpečené podmienky na vzdelávanie, dokonca ani pravidelnú stravu. Študentke preplácame internát aj celodenné stravovanie a vyňatím zo stresujúceho prostredia rodiny, ktorá ostala bez bývania, jej pomáhame zaradiť sa medzi rovesníkov a ukončiť stredoškolské vzdelanie.

Ako svetlý príklad v prekonávaní chudoby slúži mladé dievča, ktoré od detstva trpí detskou mozgovou obrnou a rôznymi následkami, ako je napr. postupné strácanie zraku. Toto 24 ročné dievča začalo svoje vzdelanie dopĺňať v Špeciálnej škole pre nevidiacich v Levoči. Dovtedy bolo vylúčené z akéhokoľvek kontaktu s rovesníkmi, pretože sa obávala ísť sama aj na ulicu a nemohla sa nikde zamestnať. Jej sebavedomie bolo veľmi nízke. Pohybovala sa jedine s pomocou matky a z domu vychádzala len na vyšetrenia k lekárom. Štúdiom na škole, kde sa stretáva s rovesníkmi, nadobúda istotu a presvedčenie, že sa oplatí bojovať za lepší život.

Miera úspešnosti v škole úzko súvisí so sociálnym pôvodom. Deti zo sociálne zvýhodnených skupín dosahujú lepšie študijné výsledky a študujú dlhšie ako deti zo sociálne znevýhodnených skupín. Vysvetľujú to rôzne teórie. Niektorí sociológovia sa domnievajú, že dosahovanie dobrých študijných výsledkov závisí od individuálnych charakteristík dieťaťa. Iní sú opačného názoru a to, že úspech alebo neúspech veľmi úzko súvisí so sociálnym prostredím dieťaťa a charakterom vzdelávacích inštitúcií.¹¹⁸

Z praxe môžeme potvrdiť, že deti zo sociálne znevýhodnených skupín študujú kratšie ako deti zo sociálne zvýhodnených skupín. Jedným z hlavných dôvodov je chudoba. Chudoba „prinúti“ rodiča aj dieťa, aby hneď po skončení strednej školy (veľmi často už po skončení základného vzdelania) začal hľadať prácu. Začína však kolotoč, ktorý sa dá veľmi ťažko zastaviť. Keďže mladý človek je nekvalifikovaný, kvalitnú prácu si nenájde. Takto strieda brigády, ktoré sú málo platené, neisté a na krátku dobu. Vidina rýchleho zárobku neprináša očakávané výsledky a rodina sa nedokáže dostať z chudoby.

¹¹⁸ Porov. MONTOUSSÉ, M. – RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*. Praha : PORTÁL, 2005, s. 275.

Mladý človek po založení vlastnej rodiny nemá zamestnanie, ktoré dokáže uživiť rodinu a chudoba takto prechádza na ďalšiu generáciu.

Mladí ľudia zo sociálne znevýhodnených rodín nemajú často krát správne vzory, nevidia hodnotu vo vzdelaní a nedokážu plánovať budúcnosť, pretože žijú len pre prítomnosť.

OZ Maják nádeje sa s rodinami a ich členmi pravidelne stretáva na mesačných stretnutiach. Hlavným dôvodom je sprevádzanie rodín a tvorivé dielne. Rodiny učíme dávať, nielen prijímať. Zapájame ich do tvorivej činnosti a pomáhame aj využiť zmysluplne svoj čas.

Cieľom tvorivých dielní je:

- vzájomná výmena skúseností;
- rozšírenie kontaktov;
- rozšírenie zručností (výroba náušnic, ružencov, lepenie sviečok, výroba veľkonočných venčekov, pečenie medovníkov...);
- zvýšenie sebaistoty.

Fotodokumentáciu z tvorivých dielní pozri v Prílohe 5.

Každý človek má právo na dôstojnosť a na to, aby sa s ním jednalo ako s človekom rovnakých šancí, aké majú iní ľudia. Ani upadnutím do chudoby človek ne stráca svoju dôstojnosť. Chudobní však trpia nielen nedostatkom fyzického komfortu, ale často im chýba zdravie, bezpečie, úcta a istota. Dôsledky chudoby sú alarmujúce. Spája sa s nimi siahanie na ľudskú dôstojnosť. Spoločnosť chudobných často odsudzuje, odvrhuje a dištancuje sa od nich. Stávajú sa sociálne vylúčenými a je pre nich veľmi ťažké sa znovu zaradiť do pracovného a spoločenského života.

Napriek objektívnej materiálnej chudobe neznamená, že človek musí byť chudobný aj duchovne. Ak sa sám usiluje o svoj duševný rast a v dôsledku materiálnej chudoby nebude zanedbávať svoj duševný rozvoj¹¹⁹, môže sa posunúť do iných dimenzií.

V knihe *Lécole capitaliste en France* Baudelot s Establetom hovoria, že len malé množstvo detí pochádzajúcich zo sociálne slabých rodín prekoná hranicu základného školstva a vďaka tomu, že dosiahne stredné vzdelanie môže dúfať v sociálny postup v spoločnosti. Bourdieu v *Les héritiers* vysvetľuje nerovnosti vo vzdelaní a poukazuje na skutočnosť, že deti nedisponujú rovnakým množstvom ekonomického, sociálneho

¹¹⁹ Porov. LEŠKOVÁ, L. Chudoba a jej dôsledky na dôstojný život človeka. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009, s. 79.

a kultúrneho kapitálu. Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia sa stávajú obeťami veľkých kultúrnych rozdielov. Tieto odlišujú kultúru ich vlastnej rodiny a školy a v mnohých prípadoch majú deti problémy sa prispôbiť. Ak teda dosiahnu dobré študijné výsledky, je to otázka náhody.¹²⁰

V moderných spoločnostiach do veľkej miery definuje povolanie status. Práve ich vzájomná previazanosť je jednou z príčin reprodukcie sociálnej štruktúry. Mnohí sociológovia sú toho názoru, že sociálny status do veľkej miery predurčuje, aké zamestnanie bude jednotlivec vykonávať. Platí, že na sociálnu príslušnosť detí pôsobí sociálna príslušnosť rodičov a zamestnanie ich detí ovplyvňuje dosť silno. Mountoussé hovorí o významných faktoroch ako je národnosť a pohlavie. Mladí ľudia vykonávajú väčšinou dočasné zamestnania, kým ženy pracujú najčastejšie na čiastočný úväzok.

Mechanizmus exklúzie je príkladom súbežného vplyvu sociálneho statusu a postavenia na pracovnom trhu. Nezamestnanosť často vedie k sociálnej exklúzii (nemožnosť nájsť bývanie, sociálna marginalizácia), ktorá ďalej znižuje pravdepodobnosť, že jedinec si nájde nové zamestnanie.

Aj zamestnanie je ovplyvnené skôr sociálnym pôvodom ako študijnými výsledkami. Poukazuje na to aj americký sociológ Charles A. Anderson ktorý tvrdí, že sociálna pozícia zostáva u otca aj syna viac menej rovnaká, aj keď syn dosiahne vyššie vzdelanie. Ak získal syn manažéra rovnaké vzdelanie ako syn z robotníckej rodiny, vo väčšine prípadov bude vykonávať povolanie na vyššej úrovni ako dieťa z robotníckej rodiny. Anderson usudzuje, že typ zamestnania je do veľkej miery predurčený sociálnym pôvodom.¹²¹

4.4 Poskytovanie sociálneho poradenstva

OZ Maják nádeje poskytuje rodinám, ktoré o to požiadajú, aj základné sociálne poradenstvo. Pri vstupnom pohovore sa zisťujú príčiny hmotnej a sociálnej núdze, ako aj spôsob, ako rodina dokázala čeliť krízovým situáciám. Často krát sa stáva, že rodina nie je informovaná o možnosti kompenzačných príspevkov, alebo iných podpôr zo strany štátu.

V poradenskom procese má významné miesto aktívna participácia pri riešení problémov. Pracovníci sa snažia zmotivovať klienta tak, aby problémy sociálnej a hmotnej núdze riešili svojimi vlastnými silami. Okrem poskytnutia informácií, na čo má klient nárok, je tu aj konkrétna pomoc, ktorá smeruje k odstráneniu problémov, konfliktov

¹²⁰ Porov. MONTOUSSÉ, M. – RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*. Praha : PORTÁL, 2005, s. 277.

¹²¹ Porov. MONTOUSSÉ, M. – RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*, s. 252.

a bezradnosti v životoch klientov.¹²² Práca s rodinami v núdzi má dlhodobý charakter, nie je to jednorazová záležitosť. Dôležité je, že v spolupráci s rodinou je možné pomôcť v zorientovaní sa v probléme.

Využitie sociálneho poradenstva je širokospektrálne aj z pohľadu cieľových skupín, na ktoré je namierené aj z hľadiska problémov, ktoré rieši. Z hľadiska praxe ako aj na základe Zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách rozlišujeme dve úrovne sociálneho poradenstva:

1. základné poradenstvo,
2. špeciálne poradenstvo.¹²³

V OZ Maják nádeje sú rodiny, kde je potrebné poradenstvo pre rodičov a deti, sociálne poradenstvo pre týrané ženy, ťažko zdravotne postihnutých a pastoračné poradenstvo. Združenie využíva informačné a distribučné poradenstvo. Do budúcnosti uvažuje zriadiť aj špeciálne poradenstvo.

V sociálnej práci sa používa delenie foriem z aspektu:

- cieľovej skupiny – individuálna, skupinová;
- miesta výkonu – ambulantná, rezidenčná a terénna;
- využitia komunikačných médií¹²⁴ – telefonické krízové poradenstvo, osobné sociálne poradenstvo, písomné poradenstvo.

OZ Maják nádeje využíva v niektorých prípadoch terénnu sociálnu prácu, kde dochádza člen združenia za rodinou do jej prirodzeného prostredia. Veľmi cenným je sprevádzanie rodiny, ktorá sa nachádza v ťažkej životnej situácii. Učí rodičov (alebo len matku, ak sa sama stará o deti) optimálne komunikovať, plánovať budúcnosť, riešiť konflikty a problémy.

Členovia OZ Maják nádeje využívajú humanistický prístup k rodinám, ktorým pomáhajú v ich núdzi. Tento prístup sa zameriava na dosiahnutie vyššieho stavu vedomia klienta a snaží sa o to, aby si klient (v tomto prípade rodina a jednotlivec v nej) uvedomil svoje možnosti a schopnosť naučiť sa ich využívať. Vzťah medzi poradcom (dobrovoľníkom OZ Maják nádeje) a klientom (človekom v núdzi) je založený na ľudskom spolenectve človek – človek, čo vytvára predpoklad na to, aby bol tento vzťah emocionálne

¹²² Porov. HLAVÁČOVÁ, S. Práca s problémovou mládežou, riziká a ohrozenia, deti ulice. In *Človek v núdzi. Sociálne problémy a rodina*. Košice : VIENALA, 2009, s. 188.

¹²³ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (Vybrané kapitoly I)*. Košice : Viena, 2009, s. 33 - 34.

¹²⁴ Porov. BABJÁK, A. *Evanjelizácia na internete*. Praha : Nové Město, 2013. s. 58

naplnený. Pre tento prístup je charakteristický neštruktúrovaný rozhovor, empatia poradcu, akceptácia klienta a celý proces smeruje k seba aktualizácii klienta.¹²⁵

4.5 Apoštolát v združení

Medzi činnosťami a aktivitami, ktoré ponúka OZ Maják nádeje je najdôležitejší apoštolát. Občianske združenie sa nezameriava len na kresťanské rodiny, ani ich nijakým spôsobom neuprednostňuje, naopak je otvorené pre všetky rodiny v núdzi, ktoré spĺňajú požiadavky na prijatie. Napriek tomu ponúka kresťanskú formáciu pre deti z týchto rodín a snaží sa svojou nezištnou službou ukazovať na Krista veriacim aj neveriacim. Ján Pavol II. nám tiež kladie na srdce, aby sme ako veriaci prinášali nádej a dobrovoľne slúžili blížnym v láske.¹²⁶

Dôležitým prvkom v apoštoláte sú aj vzťahy s deťmi v týchto rodinách. Tieto sa budujú pri prípravách na tábory, pri vzájomných stretnutiach po tábore, alebo pri víkendových stretnutiach mladých. Všetkým deťom vo veku 8 – 18 rokov ponúkame počas letných prázdnin kresťanské tábory. Spolupracujeme s kresťanskými združeniami aj so Saleziánmi don Bosca a takto sa snažíme pre tieto deti pripraviť zmysluplné prežitie prázdnin.

Pre mládež vo veku od 14 – 21 rokov zabezpečujeme v spolupráci s OZ Priateľ víkendové formačné stretnutia. Tieto sa konajú 3 krát v roku, stále na inú tému. Okrem nových sociálnych kontaktov a radosti ktorú mladí na týchto stretnutiach zažívajú, majú možnosť prehĺbiť si duchovný život, nájsť správny smer a silu v ťažkostiach, v ktorých sa ocitajú v dôsledku chudoby. Fotodokumentácia z táborov a formačných stretnutí mladých sa nachádza v Prílohe 2 a 3.

Jedným zo spôsobov, ako prejaviteľ konkrétnu lásku k chudobným a zároveň hlásať im dobrú zvesť je aj sprostredkovanie účasti na duchovných cvičeniach. Túto možnosť ponúka OZ Maják nádeje svojim klientom – hlavne osamelým matkám. Tieto matky poväčšine nemajú podporu okolia, sú osamelé, unavené, deprimované a často bez nádeje na lepšiu budúcnosť. Matky prišli z duchovných cvičení naplnené novou nádejou a posilnené vo viere. Po dlhom čase mohli duchovne pookriať, ale aj oddýchnuť si v krásnom a pokojnom prostredí.

Rodiny v núdzi sa nachádzajú v ťažkých situáciách. Mnohokrát dlhé roky bojujú

¹²⁵ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (Vybrané kapitoly I)*, s. 29 – 30.

¹²⁶ Porov. TKÁČ, A. Dekrét o charitatívnej službe, 38. In *Dokumenty diecéznej synody*. Košice : Vienaľa, 2006, s. 110.

s ťažkými životnými okolnosťami, do ktorých sa dostali z rôznych dôvodov. Mnohí už nevládzu bojovať, strácajú nádej, sú bezradní, vylúčení...

Občianske združenie Maják nádeje sa snaží prinášať núdznym rodinám nádej. Nie hocijakú a lacnú, ale veľkú nádej, o ktorej hovorí aj Benedikt XVI. Pretože ak nás neosvetľuje žiara veľkej nádeje, ktorú nemôžu zničiť ani malé neúspechy, každodenné úsilie o naplnenie nášho života a lepšiu budúcnosť, nás unavuje. Ak nemôžeme dúfať v čosi väčšie než to, čo môžeme z kroka na krok dosiahnuť, alebo čo nám ponúka ekonomická a politická moc, náš život sa čoskoro zúži a zostane beznádejný. Potrebujeme vedieť, že môžeme ešte stále dúfať, aj keď náš život v danom okamihu vyzerá beznádejný. Práve táto veľká nádej, že napriek všetkým neúspechom náš osobný život chráni nezničiteľná moc Lásky, môže v ťažkých chvíľach dodať odvahu konať a napredovať (SS 35).

Členovia OZ Maják nádeje sa snažia prejsť kúsok cesty s rodinami, ktoré stratili nádej, ktoré už nevidia pre seba a svoje deti žiadnu budúcnosť. Nachádzajú si čas pre týchto rodičov (alebo len osamelé matky) a snažia sa vypočuť ich životné príbehy. Títo ľudia sú často osamelí, ponechaní sami na seba. Už samotné načúvanie a prejavovaný záujem o ich osudy, mení situáciu týchto rodín. Breno už nenesú sami. A ako hovorí Benedikt XVI., prijať trpiaceho blížneho znamená určitým spôsobom vziať na seba jeho utrpenie, takže sa stane aj mojím utrpením. Práve v tom, že sa o utrpenie delíme vďaka prítomnosti niekoho druhého, cez utrpenie preniká svetlo lásky. Trpieť spolu s druhými a pre druhých, trpieť aby som sa stal opravdivo milujúcim človekom – sú základné prvky ľudskosti (SS 39).

Aj v Dekréte o charitatívnej službe sa hovorí, že „samozrejým prejavom viery a života veriaceho človeka má byť charitatívna služba, ktorá je milosrdnou láskou prejavujúcou sa v činnosti.“¹²⁷

Ježiš si prisvojil par excellence poslanie evanjelizovať chudobných. Toto poslanie zveril aj Cirkvi. Nesmieme dopustiť, aby sme pripravili o radostnú zvesť tých, ktorí sú jej prvými a najprirodzenejšími adresátmi. Chudobní majú právo počuť evanjelium a to úplné, nie v prispôsobenom a výhodnom podaní. Majú právo počuť: „Blahoslavení chudobní...“ (Mt 3, 5). Ste blahoslavení, lebo sa pred vami otvára možnosť, ktorá je „uzavretá“ a veľmi ťažká pre bohatých. Podmienkou, aby niekto mohol skutočne zaujať kráľovstvo, je uveriť

¹²⁷ TKÁČ, A. Dekrét o charitatívnej službe, 4. In *Dokumenty diecéznej synody*. Košice : Vienaľa, 2006, s. 103.

v evanjelium. Od toho, kto nemá možnosť ho poznať sa vyžaduje aspoň mravne dobrý a počestný život podľa toho, čo mu diktuje vlastné svedomie.¹²⁸

Človek, ktorý žije evanjelium nie je chudobný, hoci je materiálne chudobný. Nie je chudobný, pretože vytvára vo svojom živote novú budúcnosť. Skutočný chudák je ten, kto žije svoj život pre hromadenie peňazí, ktorý vidí svojej bohatstvo v svojom postavení, sláve a moci. Je to človek ktorý nechápe, že život je dar a jeho najväčšie bohatstvo je skryté práve v malých okamžikoch, ktoré sú pretvorené láskou.

¹²⁸ Porov. CANTALAMESSA, R. *Chudoba*. Bratislava : SERAFÍN, 1999, s. 19 - 20.

5 VÝSLEDKY A VÍZIA ZDRUŽENIA

Občianske združenie Maják nádeje za sebou štyri roky činnosti. Za pomerne krátky čas však môžeme hovoriť o mnohých pozitívnych výsledkoch. Tieto výsledky činnosti sú zhrnuté v nasledujúcej podkapitole a podrobne opísané v predchádzajúcej kapitole (Kapitola 4).

5.1 *Dosiahnuté výsledky v združení*

K pozitívnym výsledkom Občianskeho združenia Maják nádeje patria nasledujúce činnosti. V tejto časti práce podávame ich súhrn. Jednotlivé aktivity sú následne usporiadané v prehľadných Tabuľkách 7 – 11.

- potravinové zbierky (uskutočnené v rôznych farnostiach, ZŠ a OD);
- materiálna pomoc (zabezpečenie postelí, pračiek, chladničiek, skriň...);
- finančná pomoc (strava, náklady na bývanie, cestovné, školské pomôcky);
- projekty, ktorými sme pomohli zabezpečiť rodinám materiálne vybavenie domácností (poschodové posteľe, kuchynský stôl a stoličky, práčka, šijací stroj, domáce pekárne, žehličky);
- zabezpečenie detských táborov (všetkých vekových kategórií);
- formačné víkendové stretnutia pre mládež (spolupráca s OZ Priateľ);
- divadelné predstavenia pre deti v Štátnom a Bábkovom divadle v Košiciach;
- celodenné výlety pre deti a matky s deťmi (Starý Smokovec, Košice a Spišská Nová Ves);
- duchovné cvičenia pre matky v exercičnom dome u jezuitov v Prešove;
- tvorivé dielne (mesačné aj týždenné stretnutia rodín, kde členovia rodín nadobúdajú nové zručnosti);
- sprevádzanie rodín;
- bezplatné právne poradenstvo;
- preplácanie liekov (spolupráca s lekárnou Adonai v Košiciach).

OZ Maják nádeje uskutočnilo potravinové zbierky v rôznych farnostiach v Košiciach a prostredníctvom nich pomohlo zmierniť núdzu mnohým rodinám (pozri Tabuľka 6).

Tabuľka 6 Prehľad rodín s deťmi v OZ Maják nádeje ¹²⁹

Rok	Počet rodín	Počet detí
2011	45	149
2012	61	221
2013	59	179
2014	69	197

Prostredníctvom schválených projektov združenie nakúpilo konkrétne materiálne veci do domácnosti pre rodiny v núdzi (pozri Tabuľka 7).

Tabuľka 7 Prehľad schválených projektov

Rok	Darca	Dátum schválenia	Suma	Zakúpené veci
2011	Nadácia Siemens	máj	660 €	práčka, poschodová posteľ, žehlička, domáca pekáreň
	Nadácia Orange	november	390 €	šijací stroj, kuchynský stôl a stoličky pre rodiny
	IUVENTA	september	400 €	celodenný výlet pre deti do SNV
	IUVENTA	september	200 €	celodenný výlet pre matky s deťmi
2012	MČ Ťahanovce, Košice	marec	200 €	tvorivé dielne
	MČ Ťahanovce, Košice	december	450 €	tábory
	Nadácia Orange	december	880 €	Pračka, posteľ, vysávače, mixér, hriankovače
	Nadácia Orange - ďakujeme.sk	december	797 €	posteľ, bicykel, pračka
	Brusel – Katolícka misia	apríl	300 €	tábory
2013	MČ Ťahanovce, Košice	marec	500 €	Tvorivé dielne
	MČ Ťahanovce, Košice	december	450 €	tábory
	Nadácia Orange	december	1 100 €	pračka, žehlička, poschodová posteľ, riad, Stôl a stoličky
	Nadácia Orange - ďakujeme.sk	december	1.607 €	Notebook, mikrovlnky
	SPP	júl	2 000 €	Detské ihrisko pre saleziánov v Košiciach
	IUVENTA	február	200 €	jaskyňa
	IUVENTA	júl	400 €	maľovanie miestnosti, výsadba stromčekov u SDB
	IUVENTA	august	400 €	celodenný výlet pre mladých
	Medzinárodná únia žien	jún	631 €	šijacie stroje

Deťom z rodín v núdzi umožnilo združenie účasť na týždenných táboroch pre vekové kategórie od 8 – 25 rokov (pozri Tabuľka 8). Ojedinelou skutočnosťou sú tábory pre mládež vo veku od 18 – 25 rokov, ktoré organizuje Komunita Jána Krstiteľa vo Vyšnom Klatove. Tábory sa bežne organizujú len pre deti do 15 rokov. Mladí ľudia z rodín v núdzi sa takouto formou mohli zúčastniť táborov a vytvoriť si nové vzťahy, ako aj zažiť atmosféru prijatia a pokoja, ktorá v ich rodinách často chýba.

¹²⁹ Počet detí za rok 2014 je uvedený len do apríla 2014 – nie je to stav ku koncu roku 2014.

Tabuľka 8 Prehľad detských táborov

Rok	Organizátori	Počet zúčastnených detí
2011	OZ Krok za krokom	12
	OZ Štvorlístok (Patrik Herman)	7
	Komunita Ján Krstiteľ	9
	Skauti	1
2012	Saleziáni don Bosca	10
	OZ Štvorlístok (Patrik Herman)	7
	Komunita Ján Krstiteľ	20
2013	Saleziáni don Bosca	4
	OZ Štvorlístok (Patrik Herman)	4
	Komunita Ján Krstiteľ	24
	Ministerstvo vnútra SR	2
	Gr. farnosť Ťahanovce - Košice	2
2014	Saleziáni don Bosca	11
	OZ Štvorlístok (Patrik Herman)	6
	Komunita Ján Krstiteľ	25
	Detská univerzita (TF KE)	14
	Ministerstvo vnútra SR	5

Mladým ľuďom z rodín núdži vo veku od 14 – 20 rokov umožnilo združenie Maják nádeje účasť na pravidelných víkendových stretnutiach v Zlatej Idke (pozri Tabuľka 9). Tieto stretnutia sa uskutočňujú pravidelne tri krát v roku. Témy sú zamerané na priateľstvá, komunikáciu, vzťahy, vieru a hodnoty mladého človeka.

Tabuľka 9 Prehľad formačných stretnutí pre mládež

Rok	Dátum	Názov stretnutia	Počet mladých
2011	Február 2011	Vierou kráčať chcem	7
	Máj 2011	Miluj a rob čo chceš	6
	November 2011	Nepozeraj naspäť	13
2012	Marec 2012	Bez zábran	22
	Jún	Objav svet	8
	november	Just 4 boys	5
2013	január	Just 4 girls	6
	marec	V jednom oceáne	10
	jún	Buď out!	5

Členovia rodín v núdži sa pravidelne zúčastňujú tvorivých dielní, kde vyrábajú rôzne predmety (pozri Tabuľka 10). Pomoc rodinám je podmienená aktívnou účasťou rodín na tvorivých dielnach. Takouto formou sú rodiny v osobnom kontakte s členmi združenia. Tvorivé dielne sú uskutočňované v priestoroch, ktoré združeniu poskytli jednotlivé cirkevné organizácie. Dielní sa zúčastňujú väčšinou len rodiny priamo z Košíc. Rodiny z blízkeho okolia kvôli nedostatku finančných prostriedkov sa dielní nezúčastňujú, ale zapájajú sa do činnosti iným spôsobom, napr. vyrábajú rôzne výrobky doma.

Na tvorivých dielňach sa rodiny učia vyrábať rôzne výrobky, ktoré neskôr združenie ponúka za dobrovoľný príspevok. Táto forma aktívneho zapájania sa rodín do spolupráce je vhodná najmä z pohľadu dôstojnosti človeka. Rodiny sú si vedomé, že nielen dostávajú, ale aj niečo vyrobia a preto aj ich seba hodnotenie vzrastá. Pozitívny vplyv dielni je aj v nadobúdaní nových zručností, v získavaní nových sociálnych vzťahov, ako aj v integrácii do spoločenstva.

Tabuľka 10 Prehľad tvorivých dielní

Rok	Dátum	Miesto	Výroba	Počet zúčastnených
2011	September	Saleziáni – Kalvária, KE	Náušnice z drôtikov	13
	Október	Pastoračné stredisko Furča - KE	Ružence	13
	November	Saleziáni – Kalvária, KE	Ružencové náramky	20
	December	Pastoračné stredisko Furča - KE	Vianočné pozdravy	30
2012	Február	Gym. Edity Šteinovej, Furča - KE	Ružencové náramky	37
	Marec	Pastoračné stredisko Furča - KE	košíky z papiera	65
	Jún	Saleziáni – Kalvária, KE	Ružencové náramky	66
	September	Saleziáni – Kalvária, KE	Kríže zo zápaliek	60
	Október	Saleziáni – Kalvária, KE	Ružencové náramky	64
	November	Saleziáni – Kalvária, KE	Vianočné pohľadnice, zvytky z papiera	56
2013	Január	Saleziáni – Kalvária, KE	Kríže zo zápaliek	38
	Marec	Saleziáni – Kalvária, KE	Veľkonočné ozdoby	45
	Apríl	Saleziáni – Kalvária, KE	Ružence	48
	Máj	Saleziáni – Kalvária, KE	Projekt Môj najlepší dobrý skutok	60
	Jún	Teologická fakulta Košice	Prednáška - krajší život	61
	Október	Saleziáni – Kalvária, KE	Papierové zvytky	60
	November	Saleziáni – Kalvária, KE	Prednáška – prevencia rakoviny	64
	December	Saleziáni – Kalvária, KE	Svedectvá + modlitba za uzdravenie	82
2014	Január	Saleziáni – Kalvária, KE	Prednáška o odpustení	80
	Február	Saleziáni – Kalvária, KE	Beseda o. Gombitu a svedectvá bezdomovcov	81
	Marec	Saleziáni – Kalvária, KE	Šitie levanduľových vrecúšok	86
	Apríl	Saleziáni – Kalvária, KE	Šitie levanduľových vrecúšok	82
	Máj	Saleziáni – Kalvária, KE	Šitie srdiečok	75

Okrem mesačných stretnutí rodín na tvorivých dielňach, jednotlivé rodiny vyrábajú výrobky aj doma. Matky si samé vyberajú, čo chcú (a vedia) vyrábať vo voľnom čase. Takisto pribudli tvorivé dielne cez týždeň, kde sa stretáva 8 – 10 matiek, ktoré vedia šiť na šijacích strojoch. Tieto dielne prebiehajú v priestoroch Inštitútu rodiny.

Tabuľka 11 Prehľad poskytnutých prospechových štipendií ¹³⁰

Rok	Počet žiakov
2011	21
2012	80
2013	90

Pri rôznych činnostiach sa členovia občianskeho združenia stretávali aj s **prekážkami**, ktoré im bránili v uskutočnení cieľov. Medzi najväčšie prekážky patrili:

- nízky počet sponzorov;
- pomoc rodinám závislá od financií získaných od sponzorov ;
- nemožnosť pomôcť rodinám mimo Košíc;
- nedodržanie dohodnutého času na stretnutie u niektorých rodín;
- zlá spolupráca s niektorými rodičmi (neumožnili deťom ísť na tábor, výlet, do divadla);
- závisť a ohováranie medzi rodinami navzájom.

5.2 Perspektíva do budúcnosti

Aj keď pozitívne výsledky občianskeho združenia Maják nádeje prevažujú nad negatívami, uvedomujeme si, že ak chceme účinne pomáhať, musíme pracovať nielen s rodinami, ale aj na sebe, na zvýšení kvality nami poskytovaných služieb. Uvedomujeme si, že ako pracovníci – dobrovoľníci v práci s rodinami v núdzi, sa pohybuje v ťažkom teréne a potrebujeme neustálu supervíziu. Supervíziu, ktorej úlohou bude chrániť klientov, ale ktorá takisto bude pomáhať pracovníkom v skvalitnení práce a prístupe ku klientom.

Chceme zabezpečiť členom občianskeho združenia formáciu a odborný rast pomocou seminárov, akreditovaných kurzov a odborných stretnutí. Pravidelné dopĺňanie vzdelania v sociálnej oblasti a práci s rôznymi typmi klientov je dôležité aj z pohľadu prevencie syndrómu vyhorenia.

Medzi hlavné vízie združenia do budúcnosti zahrňame:

- písanie projektov;
- žiadosti o zahraničné granty;
- spolupráca s Potravinovou bankou Slovenska;
- spolupráca s charitou;

¹³⁰ **Prospechové (motivačné) štipendiá** poskytované kňazom Jánom Červeňom, ktorý pomáha deťom zo sociálne slabých rodín v motivácii sa učiť. Výška štipendia je závislá od priemeru známok na konci školského roka. Od štipendia poskytovaného štátom sa tieto štipendiá odlišujú tým, že ich dostanú **všetci** žiaci, ktorí spĺňajú podmienky (hmotná alebo sociálna núdza). Financie na tieto štipendiá sú poskytované sponzormi. Nárok na štipendiá majú žiaci základných a stredných škôl (vrátane učilíšť, gymnázií).

- rozšírenie spolupráce s cirkevnými školami;
- zavedenie špeciálneho poradenstva;
- zabezpečenie doplnkového vzdelania pre rodičov (maturita, rekvalifikačné kurzy);
- získanie nových priestorov na tvorivé dielne;
- medializácia našej činnosti.

6 KVANTITATÍVNY PRIESKUM

6.1 Metodológia práce

Zdrojom informácií nášho prieskumu bol dotazník, ktorý klienti (rodiny) vyplňajú v prípade žiadosti o pomoc, ktorú poskytuje OZ Maják nádeje v Košiciach.

Predmetom prieskumu bolo skúmanie životnej situácie, v akej sa respondenti nachádzajú a ktoré ich vedú hľadaniu pomoci.

Hlavnou metódou, ktorú sme použili v prieskume bol dotazník obsahujúci uzavreté a otvorené otázky. Na spracovanie a vyhodnocovanie získaných dát sme použili matematicko-štatistické metódy.

Návratnosť dotazníkov

Osobitný problém aplikácie dotazníka vo výskume/prieskume predstavuje návratnosť. Tá sa hodnotí pomerom počtu vyplnených dotazníkov, ktoré sa vrátili k výskumníkovi, k celkovému počtu dotazníkov, ktoré výskumník administroval respondentom. Ideálny prípad predstavuje 100 % návratnosť.¹³¹ Napriek tomu, že 100 % návratnosť sa dosahuje iba zriedkavo, nám sa ju podarilo dosiahnuť vďaka tomu, že vyplnenie dotazníka je prvým a nevyhnutným krokom k získaniu pomoci pre respondentov, ktorí sa uchádzajú o pomoc v OZ Maják nádeje. Z jeho údajov je možné usúdiť, či je potrebná okamžitá krízová intervencia, v akej krízovej situácii sa rodina nachádza, ako aj ostatné dôležité informácie o členoch rodiny.

Cieľ prieskumu

Cieľom prieskumu bolo identifikovať situáciu rodín žijúcich v krízových životných situáciách a prehľadne spracovať jednotlivé znaky, ktoré ich charakterizujú. Zároveň bolo cieľom zhodnotiť situáciu rodín v núdzi a posúdiť, či je nevyhnutná pomoc od štátu a neziskového sektora.

6.2 Charakteristika súboru respondentov – vzorka prieskumu

Súbor respondentov tvorili osamelé matky a otcovia s deťmi, vdovy s deťmi a viacpočetné rodiny, ktoré sa nachádzali v hmotnej, alebo sociálnej núdzi. Prieskum bol uskutočnený v mesiacoch marec – apríl 2014.

¹³¹ Porov. ONDREJKOVIČ, P. *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*, Bratislava : VEDA, 2007, s. 155.

Výberové podmienky

- hmotná alebo sociálna núdza,
- žiadosť o poskytnutie pomoci adresovaná OZ Majáku nádeje v Košiciach,
- rodiny prijaté od júna 2010 do apríla 2014.¹³²

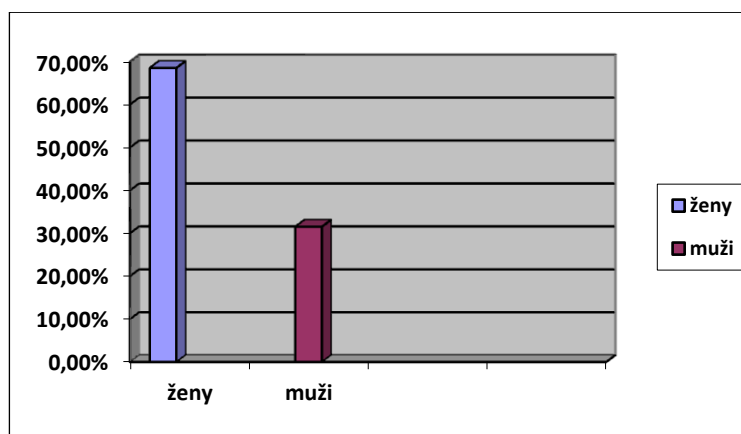
Na **predspracovanie a spracovanie dát** sme použili „ručné“ spracúvanie, čiarkovou metódou. **Celkový počet rodín** v prieskume bol 127. Medzi týmito rodinami sa nachádzali úplné rodiny, osamelé matky, osamelí otcovia s deťmi, ako aj vdovy a vdovci s nezaopatrenými deťmi. Do prieskumu boli zahrnuté všetky rodiny, ktoré požiadali OZ Maják nádeje o poskytnutie pomoci, aj tie, ktoré nepochádzali priamo Košíc.

6.3 Vyhodnotenie dotazníka

Základná štruktúra výberovej vzorky je uvedená v Tabuľke 12. Výberový súbor pozostával zo 127 rodín, kde bolo 115 žien (matiek) a 53 mužov (otcov). Respondenti mali v dotazníku možnosť vybrať aj viaceré alternatívy.

Tabuľka 12 Charakteristika súboru podľa pohlavia rodičov

Pohlavie	N	%
ženy	115	68,5
muži	53	31,5
SPOLU	168	100

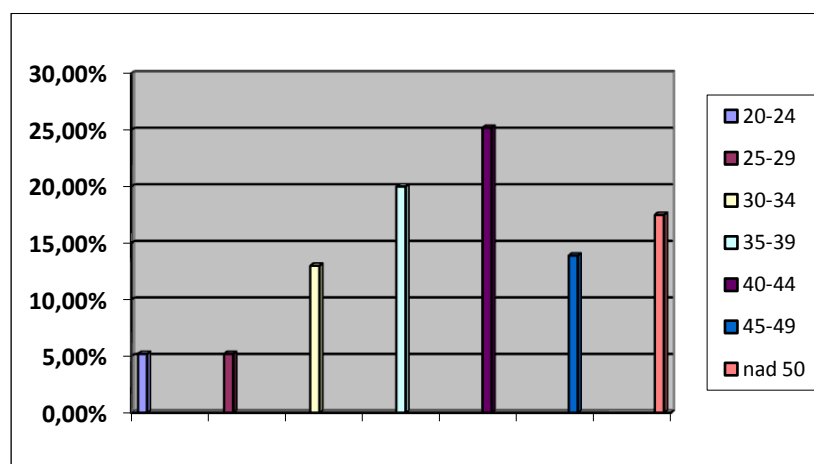
Graf 1 Charakteristika súboru podľa pohlavia rodičov

¹³² Realizácia prieskumu prebiehala od marca do apríla 2014, ale do prieskumu boli zaradené všetky rodiny, ktoré požiadali OZ Maják nádeje o poskytnutie pomoci od začiatku fungovania občianskeho združenia (jún 2010) do apríla 2014.

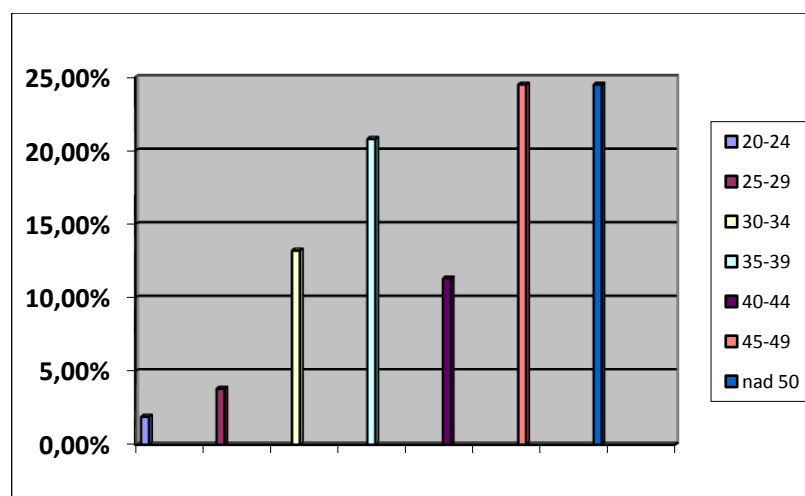
Z hľadiska nášho prieskumu bolo dôležité zistiť vekovú štruktúru mužov a žien. Tabuľka 13 poukazuje na to, že najväčší počet respondentiek sa nachádzal v rozmedzí od 40 do 44 rokov (25,2%). Najnižšia veková hranica respondentov bola v rozmedzí od 20 do 24 rokov (u žien 5,2%, u mužov 1,9%). Početné zastúpenie mali ženy s deťmi, ktorých vek presiahol 50 rokov (17,5%). Medzi týmito ženami boli väčšinou vdovy. Najväčší počet mužov bol vo veku nad 45 rokov.

Tabuľka 13 Charakteristika súboru podľa veku rodičov

Vek rodičov	20-24		25-29		30-34		35-39		40-44		45-49		nad 50	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ženy	6	5,2	6	5,2	15	13	23	20	29	25,2	16	13,9	20	17,5
muži	1	1,9	2	3,8	7	13,2	11	20,8	6	11,3	13	24,5	13	24,5
SPOLU	7	7,1	8	9,0	22	26,2	34	40,8	35	36,5	29	38,4	33	42,0

Graf 2 Charakteristika súboru podľa veku matiek

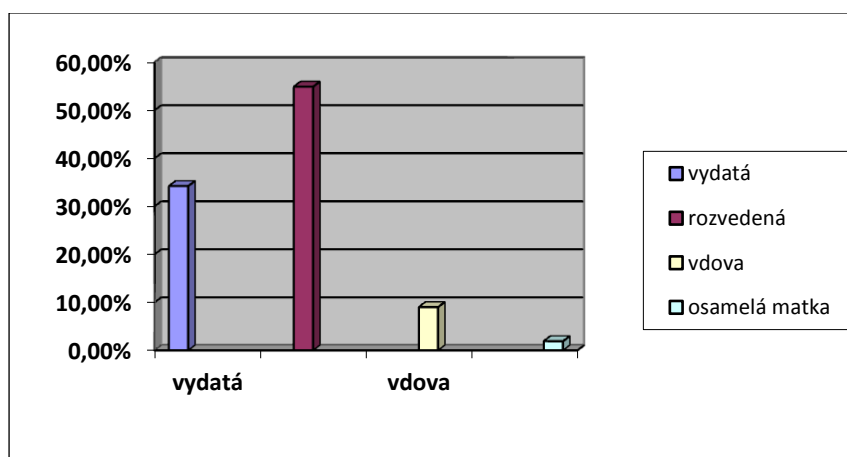

Graf 3 Charakteristika súboru podľa veku otcov

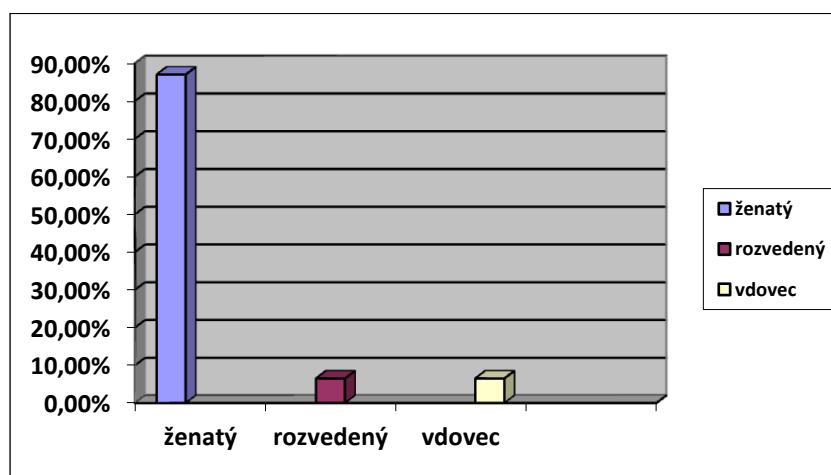
Zaujímalo nás, aký stav majú respondentky a respondenti, ktorí požiadali OZ Maják nádeje o podporu. Výsledky prieskumu poukázali na to, že najväčší počet respondentiek tvorili rozvedené ženy, ktoré sa samé starali o svoje deti (54,9%). Medzi respondentkami, ktoré žiadali OZ Maják nádeje o poskytnutie pomoci sa v čase prieskumu nachádzalo aj 9% vdov. Úplné rodiny boli zväčša viacpočetné, alebo sa nachádzali v hmotnej núdzi z dôvodu nezamestnanosti jedného, alebo oboch rodičov.

Tabuľka 14 Rodinný stav rodičov

Stav rodičov	Vydatá /ženatý		Rozvedená/ý ¹³³		Vdova/vdovec		Osamelá matka/otec	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ženy	38	34,2	61	54,9	10	9,0	2,0	1,9
muži	38	87,0	3	6,5	3	6,5	0	0

Graf 4 Rodinný stav matiek

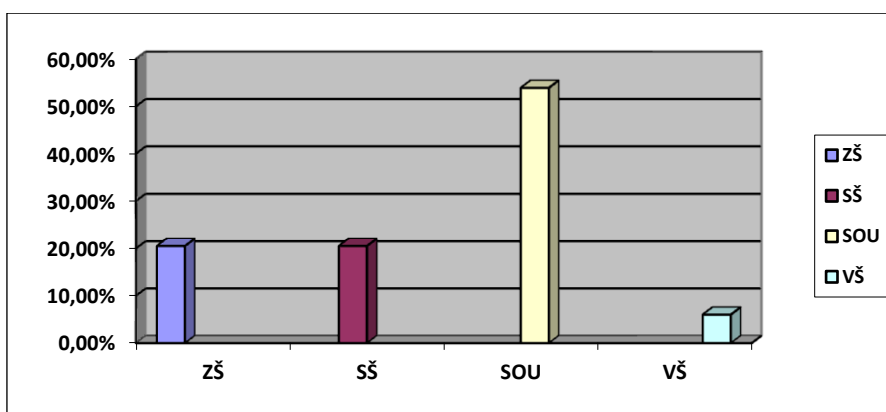
Graf 5 Rodinný stav otcov

¹³³ V kategórii „rozvedený“ je počet respondentov, ktorí požiadali o pomoc Maják nádeje o poskytnutie pomoci a samostatne sa starajú o svoje neplnoleté deti.

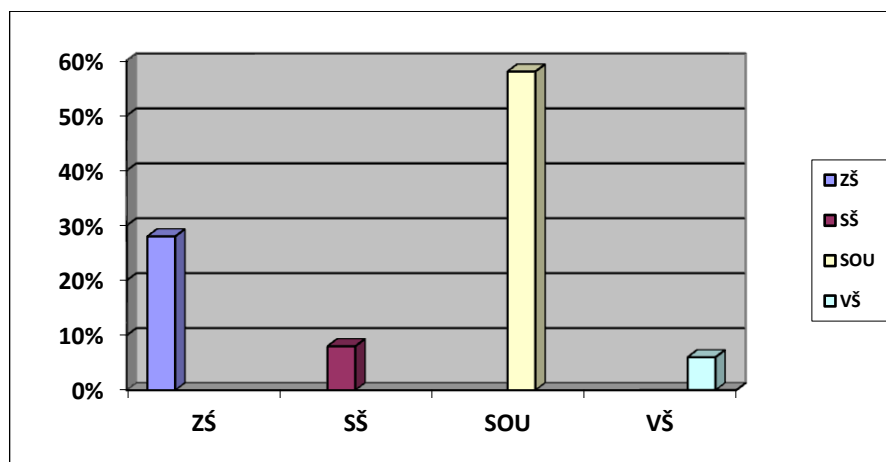
V Tabuľke 15 je prehľad najvyššieho dosiahnutého vzdelania rodičov. Dosiahnuté vzdelanie má veľký vplyv na možnosť uplatnenia sa na trhu práce a následne na finančnú situáciu rodiny. Z tabuľky je zrejmé, že najväčší počet žien aj mužov, ktorí požiadali o pomoc OZ Maják nádeje majú najvyššie dosiahnuté vzdelanie – stredné odborné učilište (u žien je to 53,9 %, u mužov 58%). Až 20,5% žien a 20,8% mužov ukončilo len základnú školu. Prieskum poukazuje na to, že 5,1% žien a 6,0% mužov, ktorí požiadali Maják nádeje o finančnú pomoc malo ukončenú vysokú školu. Dôvodom žiadosti o pomoc v týchto rodinách bolo väčšinou ťažké zdravotné postihnutie dieťaťa, ktorého liečba bola finančne náročná.

Tabuľka 15 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie rodičov

Vzdelanie rodičov	ZŠ		SŠ		SOU		VŠ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ženy	21	20,5	21	20,5	55	53,9	5	5,1
muži	14	28,0	4	8,0	29	58,0	3	6,0

Graf 6 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matiek

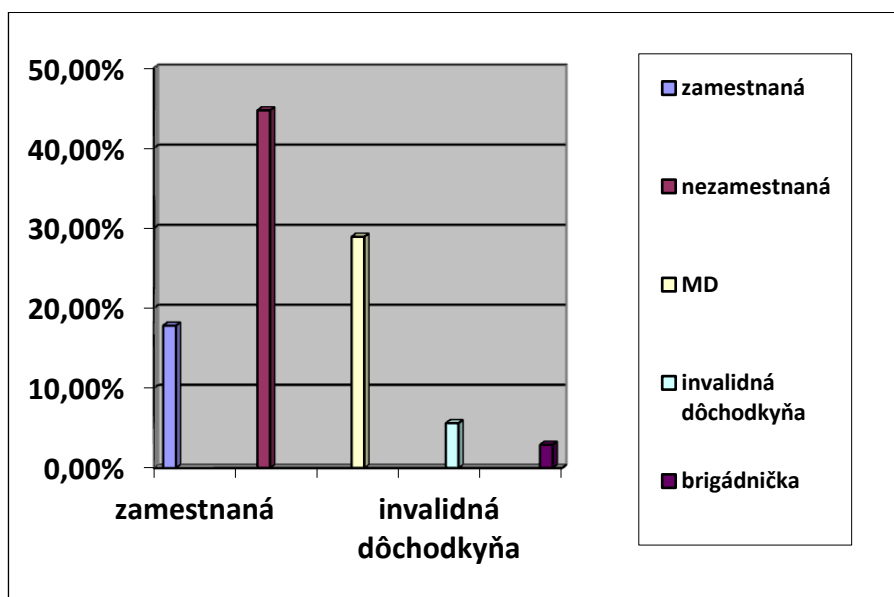
Graf 7 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otcov

Celkový rodinný príjem je závislý od zamestnanosti rodičov. Súčasná situácia na trhu práce je veľmi nepriaznivá a neprajná hlavne pre rodiny s deťmi. Zväčšujúca sa nezamestnanosť má negatívny vplyv na rodinný život a vyvoláva stresové situácie, ktoré vedú k mnohým patológiám v rodinách. Podľa najnovších štatistických ukazovateľov je najväčšia miera nezamestnanosti zaznamenaná na východnom Slovensku.¹³⁴

Z Tabuľky 16 je zrejmé, že najväčší počet respondentiek, ktoré žiadali OZ Maják nádeje o finančnú pomoc tvorili nezamestnané respondentky – 44,7%. Veľký počet tvorili matky na materskej dovolenke – 28,9%. Zlú finančnú situáciu mali aj rodiny, v ktorých je živiteľ invalidný dôchodca – 20%. Len 17,8% žiadateľiek o finančnú pomoc od OZ Maják nádeje tvorili respondentky, ktoré boli zamestnané.

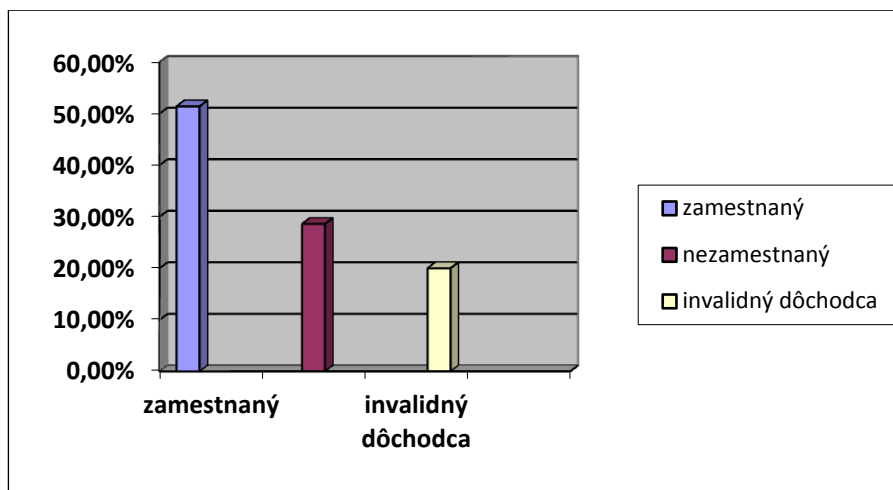
Tabuľka 16 Zamestnanie rodičov

Zamestnanie rodičov	Zamestnaná/ý		Nezamestnaná/ý		Materská dovolenka		Invalidný dôchodca		brigádnik	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ženy	19	17,8	48	44,7	31	28,9	6	5,6	3	2,9
muži	18	51,4	10	28,6	0	0	7	20	0	0

Graf 8 Zamestnanie matiek

¹³⁴ Podľa štatistických údajov z 31.1.2013 medzi kraje s najväčšou nezamestnanosťou patrili banskobystrický kraj (20,56%) spolu s prešovským (20,92%) a košickým krajom (19,30%). Zdroj: <http://www.bystricoviny.sk/wp-content/uploads/2013/02/nezamestnanost.jpg>.

Graf 9 Zamestnanie otcov

Prieskumom sme zisťovali nielen zamestnanosť respondentov (matiek a otcov rodín z OZ Maják nádeje), ale zaujímalo nás, aký druh zamestnania u nich prevláda. Výsledky prieskumu poukázali na to, že z celkového počtu zamestnaných žien najväčší počet tvorili upratovačky -36%. Až 28% tvorili matky, ktoré sa starali o svoje ťažko postihnuté dieťa. Medzi zamestnaniami okrem upratovačiek prevládali aj predavačky – 24%. Výsledky prieskumu poukázali na to, že medzi respondentkami boli zastúpené aj dve kuchárky – 8% a jedna učiteľka – 4%.

Spomedzi zamestnaní najviac mužov vykonávalo v čase prieskumu prácu na poľnohospodárskom družstve – 26,4%. Mestská zeleň bola zastúpená v 20,8% a strážnu bezpečnostnú službu vykonávalo 13,2% mužov. Rovnaký počet mužov vykonával svoje zamestnanie v Slovenských železničiach – 13,2%. Medzi jednotlivými druhmi zamestnaní u mužov boli okrem vyššie spomenutých zastúpené aj tieto zamestnania: stolár, murár, vodič a učiteľ. Výsledky poukazujú na skutočnosť, že zamestnania respondentov úzko nadväzujú na najvyššie dosiahnuté vzdelanie (pozri Tabuľka 15). Môžeme konštatovať, že nedostatočné vzdelanie je často príčinou nezamestnanosti, alebo zamestnaní, ktoré sú slabo finančne ohodnotené. Z týchto dôvodov sa mnohé rodiny ocitajú v stave hmotnej núdze.

Tabuľka 17 Prehľad zamestnaní matiek

Druh zamestnania	ženy		muži	
	N	%	N	%
upratovačka	9	36		
predavačka	6	24		
opatrovatel'ka dieťaťa	7	28		
kuchárka	2	8		

učiteľka	1	4		
----------	---	---	--	--

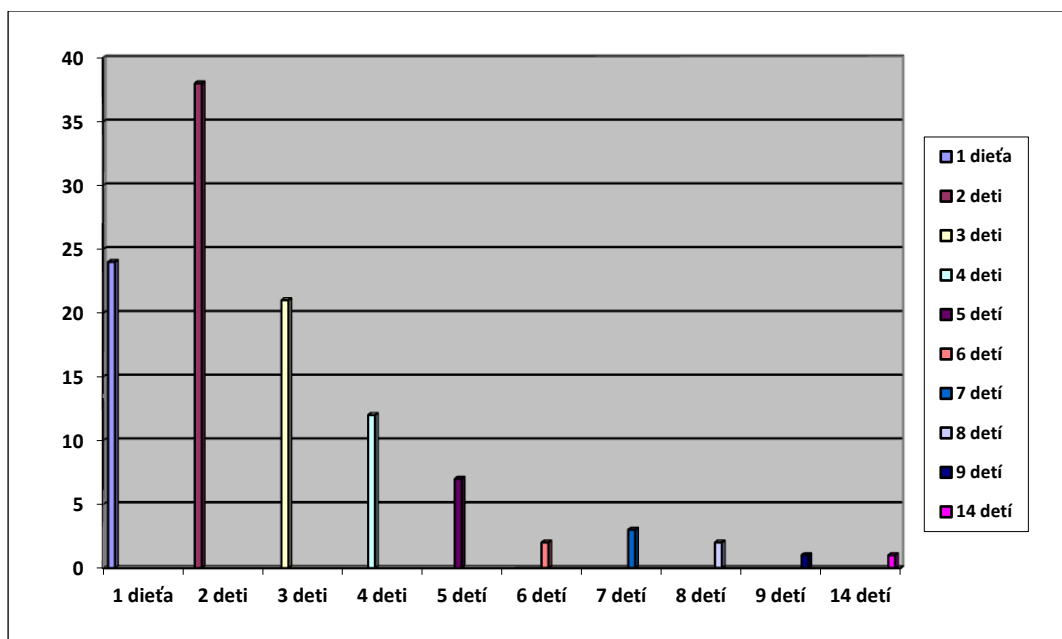
Tabuľka 18 Prehľad zamestnaní otcov

Druh zamestnania	muži	
	N	%
Družstvo	4	26,4
Mestská zeleň	3	20,8
SBS	2	13,2
ŽSR	2	13,2
Stolár	1	6,6
Murár	1	6,6
Vodič	1	6,6
Učiteľ	1	6,6

Prieskumom sme zisťovali počet detí respondentov. Tento údaj sme považovali za potrebný z hľadiska následného skúmania poskytovania pomoci týmto rodinám. Tabuľka 19 poukazuje na skutočnosť, že najviac respondentov malo v čase prieskumu 2 deti. Početné zastúpenie mali matky s jedným dieťaťom a tromi deťmi. Najväčší počet detí mala rodina s 14 deťmi. Medzi respondentmi, ktorí požiadali o pomoc Maják nádeje sa nachádzali aj viacdetné rodiny, najmä rodiny s 4 a 5 deťmi, ale zastúpenie mali aj rodiny s 6 až 14 deťmi.

Tabuľka 19 Početnosť rodín

Počet detí v rodine	Počet rodín (N)
1	24
2	38
3	21
4	12
5	7
6	2
7	3
8	2
9	1
14	1

Graf 10 Počet detí v rodine

V prieskume sme zisťovali aj vekovú štruktúru detí, ako aj zastúpenie dievčat a chlapcov (Tabuľka 20). Z výsledkov je zrejmé, že v čase prieskumu bolo najviac detí vo veku 15 – 19 rokov (23,9%). U dievčat bolo najväčšie zastúpenie vo vekovej hranici 5 – 9 rokov (27,4%) a u chlapcov prevládala veková hranica 15 – 19 rokov (28,9%). Zisťovanie veku u detí z rodín v núdzi je potrebné z hľadiska aktuálnej pomoci. Starostlivosť o mládež nad 15 rokov je finančne náročnejšia, ako starostlivosť o menšie deti. Týka sa to zabezpečovania základných potrieb, ako je strava, šatstvo, školské potreby, záujmy a kultúrny život. Týmto mladým ľuďom rodičia často nemôžu zabezpečiť potrebný komplexný rozvoj osobnosti, vrátane rozvíjania talentov na šport, hudbu... Z toho dôvodu OZ Maják nádeje pomáha pri financovaní krúžkov, vzdelávacích aktivít a rozličných stretnutí, kde sa títo mladí ľudia môžu rozvíjať.

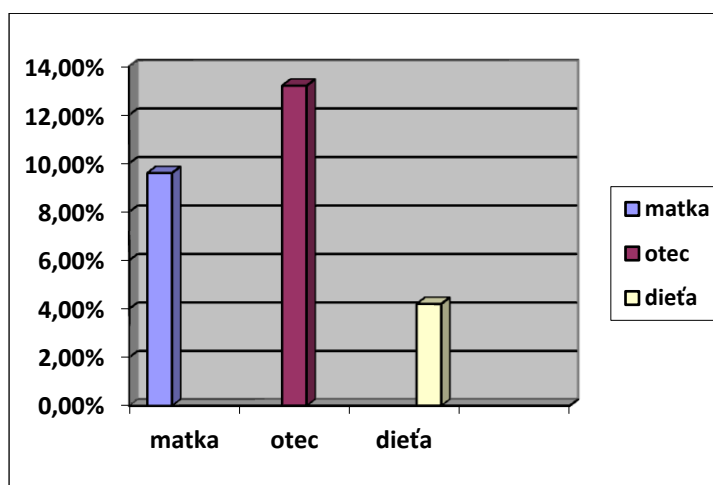
Tabuľka 20 Vek detí respondentov

Vek detí (v rokoch)	spolu		dievčat		chlapcov	
	N	%	N	%	N	%
0 - 4	26	8,4	16	10,2	10	6,6
5 - 9	66	21,4	43	27,4	23	15,1
10 – 14	69	22,3	35	22,3	34	22,4
15 – 19	74	23,9	31	19,1	44	28,9
20 – 24	59	19,1	26	16,6	33	21,7
25 - 30	15	4,9	7	4,4	8	5,3
SPOLU	309	100	157	100	152	100

Jedným z dôvodov, ktoré viedli rodiny k žiadosti o pomoc bol aj vážny zdravotný stav dieťaťa, alebo jedného z rodičov (Tabuľka 21). Náročnou situáciu je najmä onkologické ochorenie osamelých matiek, ktoré sa starajú o viac detí. Takisto náročná situácia nastáva v rodinách, kde otec živiteľ rodiny je ťažko zdravotne postihnutý a nemôže sa z toho dôvodu zamestnať. Príjem v týchto rodinách je veľmi nízky a nedokáže pokryť výdavky na základné potreby. Výsledky prieskumu poukazujú na to, že ťažké zdravotné postihnutie (ŽZP) má 9,6% matiek, počet otcov, ktorí sú ŽZP je 13,2% a počet detí so závažnými diagnózami je 4,2%. Zdravotné postihnutie v rodine vytvára veľmi náročné situácie pre rodičov, zvlášť, ak sa týka osamelých matiek s deťmi. V mnohých prípadoch sú matky dlhodobo liečené a nemôžu pracovať. Okrem zvládania vlastnej choroby sa objavuje stres ako zabezpečiť výchovu detí, ako finančne zvládnuť nielen liečbu, ale aj pokrytie základných potrieb rodiny.

Tabuľka 21 Ťažké zdravotné postihnutie (ŽZP) v rodine

ŽZP v rodine	matka		otec		dieťa	
	N	%	N	%	N	%
	11	9,6	7	13,2	13	4,2

Graf 11 Ťažké zdravotné postihnutie v rodine

Priemerný mesačný príjem rodiny je dôležitým ukazovateľom pre potreby združenia Maják nádeje, ako aj pre všetky organizácie, ktoré pomáhajú rodinám v núdzi. Z príjmu rodiny je zrejmé, či je rodina v hmotnej núdzi, či sa nachádza v sociálnej núdzi, alebo príjem dostatočne pokrýva náklady potrebné pre celkový rozvoj všetkých jej členov (strava, oblečenie, bývanie, zdravotné a cestovné náklady, kultúrny život a rozvoj talentov). Z Tabuľky 22 je zrejmé, že všetky rodiny, ktoré združenie požiadali o pomoc boli

v núdzovej situácii. Celkový príjem rodín je v tabuľke rozdelený podľa počtu členov v domácnosti. Alarmujúca situácia je u rodín, ktoré mali 2 až 6 členov a ich príjem v čase prieskumu (z rozličných dôvodov) siahal maximálne do výšky 100 Eur. Až 58,5 % rodín s tromi členmi (osamelá matka a dve deti) nedosahovalo celkový príjem 100 Eur.

Tabuľka 22 Priemerný mesačný príjem rodiny

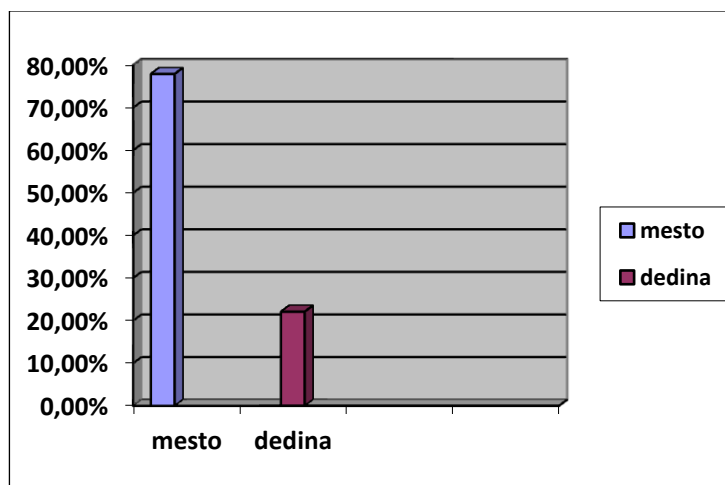
Príjem rodiny (€)	Do 99		100-199		200-299		300-399		400-499		500-599	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2 členná	1	8,3	7	35	11	23,4	2	11,1	3	17,6	2	66,7
3 členná	7	58,5	5	25	19	40,4	5	27,7	4	23,7	0	0
4 členná	2	16,6	7	35	9	19,1	3	16,9	3	17,6	1	0
5 členná	1	8,3	0	0	4	8,4	2	11,1	4	23,7	0	0
6 členná	1	8,3	0	0	2	4,2	2	11,1	1	5,8	1	33,3
7 členná	0	0	0	0	2	4,2	1	5,5	0	0	0	0
8 členná	0	0	0	0	0	0	1	5,5	1	5,8	0	0
9 členná	0	0	0	0	0	0	2	11,1	1	5,8	0	0
10 členná	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0

Príjem rodiny (€)	600-699		700-799		800-1000	
	N	%	N	%	N	%
2 členná	1	14,3	0	0	0	0
3 členná	0	0	1	16,6	0	0
4 členná	1	14,3	0	0	1	16,6
5 členná	3	42,8	1	16,6	0	0
6 členná	2	28,6	1	16,6	2	33,4
7 členná	0	0	1	16,6	2	33,4
8 členná	0	0	1	16,6	0	0
9 členná	0	0	1	16,6	0	0
16 členná	0	100	0	100	1	16,6

Zajímalo nás, koľko respondentov žije v meste a koľko na dedine. Ľudia žijúci vo veľkomeste majú väčšie možnosti uplatnenia, nájdenia zamestnania, ako aj rozvoja pre svoje deti. Výsledky poukázali na to, že 77,9% respondentov v čase prieskumu žilo v mestách, zatiaľ čo na dedine žilo 22,1 % (Tabuľka 23).

Tabuľka 23 Lokalita bydliska

Lokalita bydliska	N	%
Mesto	99	77,9
dedina	28	22,1
SPOLU	127	100

Graf 12 Lokalita bydliska

Tabuľka 24 poukazuje na to, že medzi jednotlivými typmi ubytovania respondentov (rodín s deťmi) prevládalo prechodné ubytovanie v krízových centrách (30,7%). Krízové centrá (zariadenia núdzového bývania) sú zriadené predovšetkým pre osamelé matky s deťmi, ktoré sa ocitli v krízovej situácii z dôvodu domáceho násillia, závislostí partnera (alkoholizmus, patologické hráčstvo, drogy), alebo straty bytu. Krízové centrá poskytujú ubytovanie len na prechodnú dobu (zväčša pol roka), v závislosti od náročnosti situácie klientov.

Bývanie v dome uviedlo 16,5% respondentov. Pod pojmom dom tu však rozumieme zväčša staré domy vo veľmi zlom stave, alebo domy – chatrče. Životné podmienky v týchto priestoroch sú často veľmi biedne. Mnohé rodiny nemajú istý čas zapojenú elektrinu. V čase prieskumu sa medzi respondentmi nachádzala aj rodina s deťmi, ktorá bola na ulici. V niektorých prípadoch je pomoc rodinám v kritických situáciách veľmi náročná. Rodičia sa nechcú odlúčiť a ubytovanie ponúkané pre bezdomovcov a matky s deťmi sú oddelené (v iných zariadeniach). Rodičia s deťmi, ktorí stratili strechu nad hlavou môžu získať ubytovanie v krízových centrách len za predpokladu, že sú zosobášení. Mnohí z nich žijú v kohabitácii, preto sa stáva, že si volia radšej bezdomovectvo, ako rozdelenie rodiny.

Tabuľka 24 Bývanie respondentov

Miesto bývania	N	%
Krízové centrum	39	30,7
Sociálny byt	10	7,9
Ubytovňa	4	3,1
Podnájom	15	11,8

Družstevný byt	34	26,8
Dom	21	16,5
U rodičov	3	2,4
Na ulici	1	0,8

6.4 Interpretácia výskumných údajov

Údaje získané z výskumu potvrdzujú, že v Košiciach a blízkom okolí žijú rodiny, ktoré sa nachádzajú v ťažkých životných podmienkach. Výberové podmienky, ktoré boli použité – hmotná alebo sociálna núdza – sú ukazovateľmi nielen nízkych príjmov týchto rodín. V jednotlivých položkách vidíme, ako hlboko zasahuje hmotná núdza rodičov, osamelé matky a ich deti.

Z výskumných údajov môžeme vyčítať príčiny chudoby a núdze mnohých rodín, ktoré požiadali OZ Maják nádeje o poskytnutie pomoci. Patrí tu nízke vzdelanie rodičov, následná nezamestnanosť, často ťažké zdravotné postihnutie v rodine, alebo úmrtie partnera. Konštatujeme, že vzdelanie je základnou podmienkou na získanie zamestnania, ktoré dokáže užiť celú rodinu. Z tohto dôvodu OZ Maják nádeje motivuje deti a mládež k štúdiu, poskytuje im priestor na vzdelávanie (kurzy, možnosť doučovania, semináre, štúdium cudzích jazykov) a zároveň ponúka rodičom doplnenie vzdelania formou kurzov a ďalšieho vzdelávania.

Získané údaje sú ukazovateľmi jednotlivých zamestnaní rodičov, ktorým bola, alebo je poskytovaná pomoc prostredníctvom OZ Maják nádeje. Vidíme, že medzi zamestnaniami prevládajú upratovačky, predavačky, kuchárky a medzi zamestnaniami mužov prevládali zamestnania na roľníckom družstve, v Mestskej zeleni a v strážnej bezpečnostnej službe. Tieto zamestnania sú nízko finančne ohodnotené, čo je príčinou núdze, v ktorej sa rodiny nachádzajú.

Medzi rodinami, ktoré požiadali o poskytnutie pomoci OZ Maják nádeje boli aj rodiny, v ktorých mali rodičia vysokoškolské vzdelanie (5,1% u žien a 6% u mužov). Tieto rodiny však pomoc žiadali z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia svojich detí, alebo svojich manželských partnerov. Niektoré zdravotné postihnutia vyžadujú celodennú starostlivosť a z týchto dôvodov sú osamelé matky nútené ostať doma a strácajú možnosť zárobku. Náklady na liečbu pri jednotlivých zdravotných postihnutiach sú veľmi vysoké, z toho dôvodu poskytuje OZ Maják nádeje pomoc pri zabezpečovaní liečby, prepravy na liečenie, alebo rôznych zdravotníckych pomôcok.

Rodiny v databáze OZ Maják nádeje sú zväčša 2 – 3 členné (týka sa to hlavne matiek žijúcich v krízových centrách), no sú aj viacpočetné rodiny (4 – 14 detné). Deti z týchto rodín, ktoré sa nachádzajú v hmotnej, alebo sociálnej núdzi sú často vylúčené z možnosti športových, kultúrnych, vzdelávacích aktivít z nedostatku financií. Mnohé z nich nechodia na školské výlety, lyžiarske zájazdy, nemajú z čoho zaplatiť školské potreby, nechodia na stužkovú.

Ešte markantnejšie sa núdza prejavuje v oblasti životosprávy a zdravotnej starostlivosti. Mnohé z rodín, ktorým je poskytovaná pomoc v OZ Maják nádeje žijú veľmi biedne. Deti nemajú desiaty, nechodia na obedy (najväčšia radosť z účasti na táboroch je pravidelná a výdatná strava 5 krát denne). Týmto deťom preplácame stravu v škole a rodinám pomáha občianske združenie potravinovými lístkami.

Mnohé rodiny nemajú financie na lieky, preto im preplácame náklady na lieky v spolupráci s lekárnou Adonai. Takisto sme mnohým deťom a matkám preplatili okuliare, ktoré si sami nemohli zakúpiť.

Z výsledkov výskumu vyplýva konštatovanie, že rodín v núdzi stále pribúda. Z aktuálneho stavu týchto rodín je zrejmé, že bez pomoci iných prekonajú ťažké životné obdobia veľmi ťažko.

Záver

Cieľom monografie bola podrobná analýza činnosti a prínosu občianskeho združenia Maják nádeje, ktoré sa venuje rodinám v núdzi. Monografia tiež predstavuje krízovú situáciu rodín a poukazuje na konkrétnu pomoc, ktorú ponúka združenie týmto rodinám.

Teoretická časť práce je zameraná na chudobu, tretí sektor a skúsenosti občianskeho združenia Maják nádeje v oblasti pomoci rodinám v hmotnej a sociálnej núdzi. Dôraz je kladený na znovu nájdenie zmyslu ich života. Publikácia zdôrazňuje dôležitosť aspektu zachovania ľudskej dôstojnosti aj pri prežívaní najhlbšej chudoby.

V empirickej časti je uskutočnený kvantitatívny prieskum prevedený dotazníkovou metódou. Snahou autorky bolo interpretovať teóriou opísaný fenomén chudoby tak, ako sa vyskytuje v jednotlivých rodinách, ktorým občianske združenie Maják nádeje pomáha. Výskum analyzoval situáciu rodín žijúcich v hmotnej a sociálnej núdzi, ktoré oslovili OZ Maják nádeje so žiadosťou o poskytnutie pomoci. Spomedzi celého komplexu skutočností, s akými sa rodina v núdzi stretáva, sa výskum zameriava najmä na početnosť rodín, ich celkový príjem, vzdelanie a zamestnanosť rodičov. Zistenia týkajúce sa rodín v núdzi nachádzajúcich sa v OZ Maják nádeje sú aktuálne a vo vzťahu k poskytovaniu pomoci organizáciami aj originálne, preto ich považujeme za najdôležitejší prínos práce.

Publikácia poukazuje na konkrétne osudy jednotlivých rodín v núdzi, odhaľuje skrytú chudobu mnohých rodín a zároveň ponúka jednotlivcom, spoločenstvám a farnostiam konkrétne kroky na pomoc chudobným.

V kapitole o práci s chudobnými autorka zdôrazňuje, že každému človeku sa má poskytnúť všetko, čo potrebuje k dôstojnému životu, teda jedlo, pocit bezpečia, pokoj, prácu, kultúru a výchovu. Práve z tohto dôvodu má každý človek pamätať nielen na svoje potreby, ale aj na potreby tých, ktorí sú v núdzi. Kapitola o treťom sektore poukazuje na činnosť občianskych združení ako na jednu z foriem mimovládneho sektora. V tretej a štvrtej kapitole autorka podáva ucelený obraz o cieľoch, činnosti a adresátoch občianskeho združenia Maják nádeje v Košiciach. Posledná kapitola poukazuje na dosiahnuté výsledky v združení a víziu do budúcnosti.

Publikácia prináša svoje know-how a môže byť prínosom nielen pre sociálnych pracovníkov a dobrovoľníkov pracujúcich s rodinami v núdzi, ale aj pre farské charity, starostov, školy a širšiu verejnosť, pretože ponúka v praxi overené možnosti, ako chudobným účinne pomáhať.

Zoznam použitej literatúry

Pramene

- Sväté písmo*. Trnava : SSV, 2002. 2624 s. ISBN 878-2584-25-6.
- BENEDIKT XVI. *Caritas in veritate*. Trnava : SSV, 2009. 118 s. ISBN 978-80-7162-786-9.
- BENEDIKT XVI. *Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k Svetovému dňu pokoja*, 14 [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/?cid=1229881619>.
- BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. Trnava : SSV, 2006. 64 s. ISBN 80-7162-594-9.
- BENEDIKT XVI. *Spe salvi*. Trnava : SSV, 2008. 68 s. ISBN 978-80-7162-700-5.
- JÁN PAVOL II. *Centesimus annus*. Trnava : SSV, 1992. 109 s. ISBN 80-85198-68-1.
- JÁN PAVOL II. Posyn. apošt. list. *Christifideles laici*. Bratislava : LÚČ, 1990. 96 s. ISBN 80-7114-011-2.
- PAVOL VI. *Dekrét o apoštoláte laikov*, 8 [online]. [cit. 2011-11-10]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/?cid=1118410906>.
- Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*. Trnava : SSV, 2007. 600 s. ISBN 978-80-7162-694-7.
- TKÁČ, A. *Dokumenty diecéznej synody*. Partikulárne normy. Košice : VIENALA, 2006. 310 s. ISBN 80-89232-12-4.
- Katechizmus Katolíckej Cirkvi*. Trnava : SSV, 1998. 650 s. ISBN 987-8545-25-2.

Monografie a zborníky

- ADAM, A. Božie milosrdenstvo ako dôsledok Božej lásky. In *Súčasný formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002. ISBN 80-88949-37-8. s. 32 – 43.
- ALLOISIO, M. *Svätá Alžbeta Uhorská*. Padova : Dobrá kniha, 1995. 105 s. ISBN 80-7141-047-0.
- AUGUSTYN, J. *Evanjeliové rady...nielen pre rehoľníkov*. Trnava : Dobrá kniha, 2005. 59 s. ISBN 80-7141-479-4.
- BABJÁK, A. *Evanjelizácia na internete*. Praha : Nové Město, 2013. 86 s. CD ROM. ISBN 978-80-905265-4-9.
- BABJÁK, A. *Rozšírenie teologického vzdelávania dnes*. Praha : Nové Město, 2013. 99 s. CD ROM. ISBN 978-80-905265-5-6.
- BABJÁK, A. *Ohlasovanie evanjelia a teologické vzdelávanie prostredníctvom internetu*. Košice : Seminár sv.K.Boromejského v Košiciach, 2008. 173 s. ISBN 978-80-89361-27-4.
- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika*. Bratislava : Public promotion, 2008. 250 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- BUDAYOVÁ, Z. Sociálna filozofia Benedikta XVI. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. ISBN 978-80-7165-801-6. s. 203 – 2010.
- BURSOVÁ, J. Posolstvo Benedikt XVI. V encyklike *Caritas in veritate* a vplyv sociálneho učenia na človeka. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. ISBN 978-80-7165-801-6. s. 189 – 196.
- BURSOVÁ, J. Sociálne prostredie a chudoba. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 129 -132.
- BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*. Svitavy : TRINITAS, 2002. 319 s. ISBN 80-86036-68-5.

- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. *Tretí sektor a mimovládne organizácie*. Banská Bystrica : PF UMB, 2009. 119 s. 978-80-8083-805-8.
- CANTALAMESSA, R. *Chudoba*. Bratislava : SERAFÍN, 1999. 88 s. ISBN 80-88944-08-2.
- CONGAR, Y. *Za Církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelství, 1995. 130 s. ISBN 80-7192-006-1.
- ČERVENÝ, J. Neznámi dobrovoľníci. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010. ISBN 978-80-8126-009-4. s. 7 – 10.
- DARNAUDET, T. Chudoba a korupcia. In *Chudoba – poverty*. Bratislava : Magna Deti v núdzi, 2010. 432 s. ISBN 978-80-97036-4-8.
- DE VOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010. 144 s. ISBN 978-1-934583-48-7.
- GAMRAT, J. Chudoba – požehnanie či prekliatie? In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010. ISBN 978-80-8126-009-4, s. 131 – 135.
- GUNTHEROVA – HAUGOVÁ, B. *Brigita Švédska*. Trnava : SSV, 2009. 285 s. ISBN 978-80-7162-770-8.
- HLAVÁČOVÁ, S. Práca s problémovou mládežou, riziká a ohrozenia, deti ulice. In *Človek v núdzi. Sociálne problémy a rodina*. Košice : VIENALA, 2009. ISBN 978-80-89232-56-7, s. 183 – 189.
- HREHOVÁ, H. *Etika, sociálne vzťahy, spoločnosť*. Bratislava : VEDA, 2005. s. ISBN 80-224-0849-2.
- HRUBALA, J. – HANDIAK, P. – MACHALOVÁ, V. *Právo a neziskový sektor na Slovensku*. Bratislava : SPACE, 1999, 122 s. ISBN 80-88991-00-5.
- HUDÁK, P. Kresťanské spoločenstvo – domov pre náš život. In *Človek v núdzi. Sociálne problémy a rodina*. Košice : VIENALA, 2009. ISBN 978-80-89232-56-7, s. 55 – 57.
- JAMBOROVÁ, R. Profil dobrovoľníka v projekte Sára – odbremeňovacia služba pre rodinu. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sára Salkaházy*. Košice : VIENALA, 2011. ISBN 978-80-8126-042-1. s. 67 – 74.
- JUHÁS, V. Chudobný v kontexte Biblie – biblicko – teologická reflexia. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 85 – 98.
- JURKO, J. Aspekty chudoby v dokumentoch DVK. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 19 – 34.
- JURKO, J. Fenomén chudoby ako výzva k solidarite. In *Dobrovoľníctvo, solidarita a pomoc chudobným*. Košice : VIENALA, 2010. ISBN 978-80-8126-009-4, s. 23 – 30.
- JURKO, J. Sociálne postavenie človeka a jeho ľudská dôstojnosť v Dekréte o charitatívnej službe v Košickej arcidiecéze. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010. 270 s. ISBN 978-80-7323-198-9.
- JUSKO, P. *Sociálna politika pre sociálnych a misijných pracovníkov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2004. 146 s. ISBN 80 8083-018-5.
- KANTOR, R. Rozvod i kohabitacja niepokojącym zjawiskiem współczesnej rodziny. In *Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań*. Tarnow : Mała Poligrafia Redempcyistów w Tuchowie, 2012. ISBN 978-83-7631-414-3, s. 66-82.
- KNAPÍK, J. Výchova k solidarite ako podmienka rozvoja ľudskej spoločnosti v nových učebných osnovách náboženskej výchovy. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : VMV, 2009. ISBN 978-80-7165-788-0, s. 177 – 186.
- KONOPÁSEK, Z. *Chudoba a sociální příjmy*. Bratislava : VÚPaSV, 1991. 84 s. ISBN 80-7138-035-0.

- KOŠČ, S. *Spoločenské poslanstvo encyklik Jána Pavla II.* Ružomberok : Pedagogická fakulta UMB, 2006. 128 s. ISBN 80-8084-067-9.
- KOZAK, S. *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin.* Warszawa : Difin, 2010. 231 s. ISBN 978-83-7641-194-1.
- KRIŠTOFOVÁ, M. – NEMCOVÁ, Z. Pomoc rodinám v krízových situáciách. In *RODINA – nádej budúcnosti*. Košice : Seminár sv. K. Boromejského, 2008. ISBN 978-80-89361-21-2, s. 263 – 273.
- KUBOŠ, J. Sociálna zodpovednosť vo vzťahu k základným princípom sociálnej náuky Cirkvi. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. ISBN 978-80-7165-801-6. s. 179 – 188.
- KUŠNÍROVÁ Z. Zodpovednosť podniku v parciálnom a globálnom poriadku. In *Spoločenská zodpovednosť organizácií*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. ISBN 978-80-7165-801-6. s. 197 – 202.
- LEŠKOVÁ, L. Detská chudoba a opatrenia na jej predchádzanie. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 105 – 114.
- LEŠKOVÁ, L. Chudoba a jej dôsledky na dôstojný život človeka. In *Ľudský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009. ISBN 978-80-7165-788-0, s. 69 – 82.
- LEŠKOVÁ, L. Legislatívne východiská sociálnej pomoci a jej súčasné riešenie formou dávky v hmotnej núdzi. In *Sociálne uplatnenie a kresťanské zásady*. Tišnov : SURSUM, 2010. 270 s. ISBN 978-80-7323-198-9.
- LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (Vybrané kapitoly I)*. Košice : Viena, 2009. 98 s. ISBN 978-80-89232-30-0.
- LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (Vybrané kapitoly II)*. Košice : Viena, 2009. 165 s. ISBN 978-80-89232-55-0.
- LEŠKOVÁ, L. Prostredie – jedna z príčin delikventného správania maloletých. In *Teologické korene a pastoračná činnosť Cirkvi*. Brno : CESTA, 2007. ISBN 978-80-7295-094-2, s. 72 – 81.
- LEŠKOVÁ, L. *Úvod do základov sociálnej práce*. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2008. 167 s. ISBN 978-80-89361-6.
- LEVICKÁ, J. *Úvod do teórie sociálnej práce*. Trnava : FZaSP TU, 2000. 94 s. ISBN 80-968952-3-0.
- LUKASZEWSKA, K. Chudoba a bohatstvo – odlišnosť životného štýlu. In *Chudoba a sociálne vylúčenie – perspektíva poznávania*. Varšava : ELIPSA, 2010, ISBN 978-83-7151-898-0, s. 86 - 97.
- MARYNOWICZ - HETKA, E. *Praca socjalno – wychowawcza z rodziną niepełną*. Warszawa : CRZZ, 1980. 163 s. ISBN 83-202-0068-7.
- MATKA TERÉZIA. *Moje tajomstvo – modlím sa*. Bratislava : Lúč, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7114-631-5.
- MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. Praha : Portál, 2013. 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
- MATYJAS, B. *Dzieciństwo w kryzysie. Etiologia zjawiska*. Warszawa : ZAK, 2008. 440 s. ISBN 978-83-89501-84-4.

- MIČKO, J. Len stretnutie s Bohom, umožňuje nevidieť v druhom vždy len druhého. In *Ludský rozvoj v kontexte encykliky Benedikta XVI. Caritas in veritate*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška 2009. ISBN 978-80-7165-788-0, s. 83 – 90.
- MONTOUSSÉ, M. – RENOUD, G. *Přehled sociologie*. Praha : PORTÁL, 2005. 335 s. ISBN 80-7178-976-3.
- MYDLÍKOVÁ, E. – GYMERSKÁ, M. – KOPCOVÁ, E. - VASKA, L. *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Bratislava: ASSP, 2006. 54 s. ISBN 978-80-968713-3-9.
- ONDREJKOVIČ, P. *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*. Bratislava : VEDA, 2007. 48 s. ISBN 978-80-224-0970-4.
- OSUSKÁ, M. Milosrdenstvo voči chudobným. In *Súčasná formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002. ISBN 80-88949-37-8. s. 64 – 67.
- PAYNE, R. *Mosty z chudoby. Stratégie pre profesionálov a komunity*. Košice : Equilibria s.r.o., 2010. 293 s. ISBN 978-80-89284-53-5.
- ROTTING, P. Chudoba a sociálne zbedačenie. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 7 – 11.
- RUSNÁKOVÁ, M. *Rodina v slovenskej spoločnosti v kontexte sociálnej práce*. Ružomberok : 2007. 167 s. ISBN 978-80-8084-248-2.
- SABOLOVÁ, Z. Práca s rodinou v sociálne znevýhodnených lokalitách v meste Košice – Magistrát mesta Košice. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 167 – 171.
- SEMAN, P. Pastoračno – teologický pohľad na chudobu a jeho biblické odôvodnenie. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 158 – 165.
- SMEEDING, T. – TORREY, B. – OKRASA, W. *Chudoba vo východnej Európe*. Bratislava : VÚPaSV, 1992. 32 s. ISBN 80-7138-055-5.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : Portal, 2007. 220 s. ISBN 978-80-7367-250-8.
- STANČEK, L. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Kňazský seminár J. Vojtašáka, 2003. 254 s. ISBN 80-968909-4-8.
- SZLENDAK, T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa : PWN, 2011. 541 s. ISBN 978-83-01-16309-9.
- TKÁČ, A. Dekrét o charitatívnej službe. In *Dokumenty diecéznej synody*. Košice : Vienaľa, 2006. 310 s. ISBN 80-89232-12-4.
- TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha : Portál, 2006. 150 s. ISBN 80-7367-178-6.
- TRNOVEC, S. Sú deti príčinou chudoby, alebo bohatstva? In *Rodina v súčasnom svete*. Bratislava : 2008. ISBN 978-80-7141-630-2, s. 21 – 29.
- UHÁĽ, M. Odporúčania a princípy SNC pri riešení otázky chudoby – reflexia encykliky *Rerum novarum* vo svetle *Caritas in veritate*. In *Ekonomika, biznis, politika a chudoba – spojenci, alebo nepriatelia?* Košice : TypoPress Košice – Myslava, 2010. ISBN 978-80-89089-97-0. s. 59 – 65.
- UHÁĽ, M. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice : Typo press, 2006. 160 s. ISBN 80-89089-49-6.
- WOLEKOVÁ, H. – PETRÁŠOVÁ, A. *Neziskový sektor na Slovensku – ekonomická analýza*. Bratislava : SPACE, 2000. 68 s. ISBN 80-88991-02-1.
- ZONTÁK, S. Milosrdná láska je bez hraníc. In *Súčasná formy chudoby a milosrdná pomoc*. Bratislava : NÉMETH, 2002. ISBN 80-88949-37-8. s. 44 – 51.

OBČIANSKE ZDRUŽENIE MAJÁK NÁDEJE. *Stanovy Občianskeho združenia Maják nádeje* [online]. [cit. 2011-11-10]. Dostupné na internete: <http://www.majak-nadeje.eu/domov/stanovy.html>.

VEČEROVÁ - PROCHÁZKOVÁ, A. – HONZÁK, R. *Stres, eustres a distres*. [online]. [2014-01-07]. Dostupné na internete: <http://www.internimedica.cz/pdfs/int/2008/04/09.pdf>

Prílohy

Príloha 1 Fotografie z potravinovej zbierky

Príloha 2 Fotografie z detských táborov

Tábor OZ Krok za krokom

Príloha 3 Fotografie z formačných stretnutí mladých

Príloha 4 Fotografie z uskutočnených projektov

Projekt nadácie Orange

Projekt Vianočné dieťa

Výlet do jaskyne

Príloha 5 Fotografie z tvorivých dielní

Príloha 6 Fotografie z cirkevnej ZŠ v Košiciach

Balenie vianočných darčkov

Roznášanie darčkov rodinám

TABUĽKA HODNOTENIA ZDROJOV

Stav	(1) Naliehavý/krizový	(2) Zraniteľný/rizikový	(3) Stabilizovaný	(4) Bezpečný/istý	(5) Možnosť dávať späť
Finančné	Človek nemá dostatok finančných prostriedkov, aby si zadovážil veci a služby nevyhnutné pre život.	Má nejaké finančné prostriedky, ale nestačia na zabezpečenie jeho potrieb, ani na to, aby niečo ušetril.	Má dosť finančných prostriedkov, aby si zabezpečil veci a služby nevyhnutné pre život a niečo aj ušetril pre prípad krízy.	Má dosť finančných prostriedkov, aby si zadovážil veci a služby nevyhnutné pre život, aby niečo ušetril pre prípad krízy a niečo aj investoval do budúcnosti.	Aktívne sa snaží o rast osobných finančných prostriedkov a podieľa sa na raste prostriedkov komunity.
Emocionálne	Nedokáže si zvoliť a ovládať svoje emocionálne reakcie. Svojím správaním často ubližuje sebe aj svojmu okoliu.	Niekedy si dokáže zvoliť a ovládať svoje emocionálne reakcie. Inokedy svojim správaním ubližuje sebe aj svojmu okoliu.	Takmer vždy si dokáže zvoliť a ovládať svoje emocionálne reakcie. Skoro nikdy sa nespráva tak, aby svojim správaním ubližoval sebe alebo svojmu okoliu.	Veľmi dobre si dokáže zvoliť a ovládať svoje emocionálne reakcie. Voči ľuďom sa správa pozitívne.	Aktívne sa snaží zlepšovať emocionálne zdravie tak svoje, ako aj zdravie iných ľudí.
Mentálne	Chýba mu vzdelanie, schopnosti alebo zručnosti, aby sa mohol uchádzať o dobre platené pracovné miesto.	Má nejaké vzdelanie, schopnosti alebo zručnosti, aby sa mohol uchádzať o dobre platené pracovné miesto.	Má dostatočné vzdelanie, schopnosti alebo zručnosti, aby sa mohol uchádzať o dobre platené pracovné miesto.	Má vynikajúce schopnosti, vzdelanie alebo zručnosti, aby sa mohol uchádzať o dobre platené pracovné miesto.	Aktívne sa snaží zdokonaľovať dosiahnuté vzdelanie, schopnosti a zručnosti, podieľa sa na zvelaďovaní mentálnych zdrojov komunity.
Jazykové	Má nedostatočnú slovnú zásobu, slabé jazykové a rokovacie schopnosti, ktoré sú potrebné na pracovisku.	Má čiastočnú slovnú zásobu, jazykové a rokovacie schopnosti, ktoré sú potrebné na pracovisku.	Má dostatočnú slovnú zásobu, jazykové a rokovacie schopnosti, ktoré sú potrebné na pracovisku.	Má bohatú slovnú zásobu, jazykové a rokovacie schopnosti, ktoré sú potrebné na pracovisku.	Aktívne sa podieľa na zlepšovaní vynikajúcej slovej zásoby a jazykových schopností – podieľa sa na zvelaďovaní jazykových zdrojov v komunite.
Spoločenská podpora	Nemá dobrých priateľov, rodinných príslušníkov a vzťahy, ktoré by mu pomohli vybudovať chýbajúce zdroje.	Má niekoľko dobrých priateľov, rodinných príslušníkov a vzťahy, ktoré by mu pomohli vybudovať chýbajúce zdroje.	Má dostatok dobrých priateľov, rodinných príslušníkov a vzťahy, ktoré by mu pomohli vybudovať chýbajúce zdroje.	Má mnoho dobrých priateľov, rodinných príslušníkov a vzťahy, ktoré by mu pomohli vybudovať chýbajúce zdroje.	Aktívne sa podieľa na vytváraní spoločenských zdrojov, ktoré mu pomáhajú pri zvelaďovaní osobných aj komunitných zdrojov.
Fyzické	Nemá k dispozícii fyzické zdroje a mobilitu (pohyblivosť), ktoré sú nevyhnutné pre prácu.	Má k dispozícii isté fyzické zdroje a mobilitu (pohyblivosť), ktoré sú nevyhnutné pre prácu.	Má k dispozícii fyzické zdroje a mobilitu, ktoré sú nevyhnutné pre prácu.	Udržiava si fyzické zdravie a mobilitu, ktoré sú nevyhnutné pre prácu tak kvôli sebe ako aj kvôli svojim kolegom.	Aktívne rozvíja fyzické zdroje kvôli sebe, práci a komunite.
Duchovné	Má nedostatok kultúrnych väzieb, alebo mu chýba duchovný zmysel života, ktorý je základom pre podporu a vedenie.	Má isté kultúrne väzby alebo čiastočný duchovný zmysel života, ktorý je základom pre podporu a vedenie.	Má dostatočné kultúrne väzby alebo čiastočný duchovný zmysel života, ktorý je základom pre podporu a vedenie.	Má veľa kultúrnych väzieb alebo hlboký duchovný zmysel života, ktorý je základom pre podporu a vedenie.	Aktívne vyhľadáva kultúrne väzby a duchovný rast.
Bežuhonnosť a dôvera	Nedá sa mu dôverovať, nedodržiava slovo, neurobí, čo sľúbil a nerešpektuje zákony, dokonca ani vtedy, keď je pod dohľadom.	Niekedy mu možno dôverovať, dodržiava slovo, urobí, čo sľúbil. Keď je pod dohľadom, rešpektuje zákony.	Dá sa mu dôverovať, dodržiava slovo, robí, čo sľúbil a zákony rešpektuje aj bez dohľadu.	Vždy sa mu dá dôverovať, dodržiava slovo, urobí, čo sľúbil, rešpektuje zákony a inšpiruje k tomu aj iných.	Aktívne sa podieľa na budovaní bezúhonnosti a dôvery. Riadi sa vysokými etickými normami v práci a v komunite.
Motivácia a vytrvalosť	Má nedostatok energie alebo motivácie, aby si zostavil plán, dokončil začaté aktivity, vydržal v zamestnaní alebo uskutočnil zmeny v osobnom živote.	Má istú energiu alebo motiváciu, aby si zostavil plán, dokončil začaté aktivity, vydržal v zamestnaní alebo uskutočnil zmeny v osobnom živote.	Má dosť energie alebo motivácie, aby si zostavil plán, dokončil začaté aktivity, vydržal v zamestnaní alebo uskutočnil zmeny v osobnom živote.	Má veľa energie alebo motivácie, aby si zostavil plán, dokončil začaté aktivity, vydržal v zamestnaní alebo uskutočnil zmeny v osobnom živote.	Aktívne sa snaží udržiavať si motiváciu a vytrvalosť – pomáha aj iným zotrvať v ich úsilí.
Vzťahy, príklady vzťahov, vzory správania	Nemá vôkol seba ľudí, ktorí by ho podporovali, pri ktorých by sa cítil bezpečne a ktorí by sa o neho starali.	Má vôkol seba obmedzený počet ľudí, ktorí by ho podporovali, pri ktorých by sa cítil bezpečne a ktorí by sa o neho starali.	Má vôkol seba dostatočný počet ľudí, ktorí by ho podporovali, pri ktorých by sa cítil bezpečne a ktorí by sa o neho starali.	Má vôkol seba veľký počet ľudí, ktorí by ho podporovali, pri ktorých by sa cítil bezpečne a ktorí by sa o neho starali.	Aktívne vyhľadáva ľudí, ktorí by ho podporovali, pri ktorých by sa cítil bezpečne a ktorí by sa o neho starali a vo vzťahu k iným ľuďom je tým, ktorý podporuje, vytvára bezpečie, je starostlivý.
Poznanie skrytých pravidiel	Nepozná skryté pravidlá ostatných spoločenských tried.	Čiastočne pozná skryté pravidlá ostatných spoločenských tried, nedokáže ich však využiť.	Pozná skryté pravidlá ostatných spoločenských tried, niektoré z nich vie aj aplikovať v osobnom živote.	Dobre pozná skryté pravidlá všetkých troch spoločenských tried a takmer všetky dokáže v obmedzených podmienkach aplikovať.	Aktívne sa snaží porozumieť skrytým pravidlám všetkých troch spoločenských tried a snaží sa ich využívať v rozličných podmienkach.

Prebrané z diela Jennifer Clay, Opportunities Industrialization Center of Clark County, Springfield, Ohio

¹³⁵ DE VOL, P. *Napredovanie vo svete, ktorý sotva prežíva. Budovanie zdrojov pre zlepšenie kvality života*. Košice : Equilibria, s. r. o., 2010. s. 75.